

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

**НАУКОВИЙ
ВІСНИК
№ 9 (217)**

Одеса – 2014

Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2014. – № 9 (217). – 224 с. – Мови: укр., рос., англ.

Редакційна колегія

Редакційна колегія затверджена Вченою радою Одеського національного економічного університету. Протокол № 4 від 24 грудня 2013 р.

Головний редактор: Балджи Марина Дмитрівна – д.е.н., професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

Заступник головного редактора – Рябіка Володимир Леонідович

Відповідальний секретар – Довиденко Олександра Олександрівна

I. Економічні науки: Звєряков М.І. – д.е.н., професор, член-кореспондент НАН України, Ковальов А.І. – д.е.н., професор, Уперенко М.О. – д.е.н., професор, Осипов В.І. – д.е.н., професор, Максимова В.Ф. – д.е.н., професор, Харічков С.К. – д.е.н., професор, Карпов В.А. – к.е.н., доцент

II. Політичні науки: Василенко С.Д. – д.політ.н., професор, Кармазіна М.С. – д.політ.н., професор, Коваль І.М. – д.політ.н., професор, Мілова М.І. – д.політ.н., професор, Пахарев А.Д. – д.політ.н., професор, Пойченко А.М. – д.політ.н., професор

III. Історичні науки: Демін О.Б. – д.істор.н., професор, Панчук М.І. – д.істор.н., професор, Солдатенко В.Ф. – д.істор.н., професор, Стьопін А.О. – д.істор.н., професор, Хмарський В.М. – д.істор.н., професор, Щербіна Н.Ф. – к.е.н., доцент

Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 20991-10791ПР від 18 серпня 2014 р. (перереєстрація)

Збірник наукових праць «Науковий вісник» зареєстрований президією ВАК України від 26 січня 2011 р. № 1-05/1 як наукове видання з економічних наук, від 23 лютого 2011 р. №1-05/2 як наукове видання з політичних наук.

Включено до наукометричної бази даних Російський індекс наукового цитування (РІНЦ) згідно договору № 428-07/2014 від 18.07.2014 р. – http://elibrary.ru/title_about.asp?id=51349

Індексування і реферування: реферативна база даних «Україніка наукова», Український реферативний журнал «Джерело», Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Наукова електронна бібліотека eLIBRARY.ru, Google Scholar <http://scholar.google.com.ua/citations?user=PEf4fZIAAAAJ&hl=ru>, електронний архів Одеського національного економічного університету.

Засновник і видавець збірника наукових праць – Одеський національний економічний університет.

Адреса редакційної колегії: Україна, 65082, м. Одеса,
вул. Преображенська, 8, ОНЕУ
тел.: (0487) 32-77-95
E-mail: n.visnik.oneu@ukr.net

© Одеський національний економічний університет

Матеріали номера друкуються мовою оригіналу

НАУКОВИЙ ВІСНИК
Збірник наукових праць

Наукове видання

Видання збірника здійснено за рахунок авторів

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей
відповідає автор

Підписано до друку за рекомендацією
Вченої ради Одеського національного економічного
університету
30 серпня 2013 р. Протокол № 1

Замовлення № _____
Підписано до друку _____
Формат 60 x 84 1/16
Тираж 100 прим.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 12,0

та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

Смородінова Анна Сергіївна – студентка Одеського національного політехнічного університету

Стальниченко Наталя Сергіївна – магістр Одеського національного економічного університету

Танасогло Вероніка Вікторівна – магістр Одеського національного економічного університету

Тюхтя Олександр Іванович – магістр Одеського національного економічного університету

Уманець Тетяна Василівна – д.е.н., професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

Холостенко Валерія Анатоліївна – студентка Одеського національного економічного університету

Череп Вікторія Андріївна – студентка Одеського національного політехнічного університету

Чернат Артур Олегович – студент Одеського національного політехнічного університету

Щелкунова Анастасія Володимирівна – студентка Одеського національного політехнічного університету, інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

<i>Арапова Олена, Песчанська Вікторія, Смородінова Анна</i> Державне стимулювання експорту українських підприємств.....	5
<i>Арапова Олена, Щелкунова Анастасія, Донець Анна</i> Зовнішні ризики як частина зовнішньоекономічної діяльності та способи управління ними.....	13
<i>Арестов Сергей, Полищук Тамара</i> Основные подходы к формированию и развитию понятийно-категориального аппарата экологических инвестиций: экологические услуги как объект инвестирования.....	24
<i>Артамонова Наталя, Череп Вікторія</i> Удосконалення процесу діагностування фінансової нестабільності суб'єктів господарювання.....	33
<i>Артамонова Наталя, Чернат Артур</i> Транспортно-логістична кластеризація як фактор забезпечення інноваційного розвитку регіонів України.....	43
<i>Беркаут Вероніка</i> Методы повышения эффективности печатной рекламы при продвижении образовательных услуг.....	57
<i>Бровкова Елена, Беспрозванный Максим</i> Автоматизация складской деятельности предприятия.....	68
<i>Бровкова Елена, Невдах Светлана, Беспрозванный Максим</i> Эффективная логистическая система управления запасами.....	77
<i>Допіра Ірина, Корнєва Людмила</i> Транспортний комплекс як важлива складова економіки України.....	86
<i>Єпіфанова Ірина, Малікова Олена</i> Нематеріальні активи виробничих підприємств країни як важлива і необхідна складова основного капіталу.....	98
<i>Ланін Олексій, Марчук Наталя</i> Особенности внедрения технологических инноваций на промышленном предприятии.....	108
<i>Літвінов Олександр, Холостенко Валерія</i> Енергоємність ВВП та шляхи підвищення енергоефективності економіки України.....	123

Петіна Ганна Кластерний підхід до розвитку туристичної діяльності Одеського регіону.....	134
Поповенко Ніна, Ивахнюк Людмила Повышение эффективности транспортных услуг на основе применения транспортной логистики.....	145
Поповенко Ніна, Пономар Юлій Підвищення конкурентоспроможності борошномельних підприємств.....	156
Свиридова Светлана, Горелкина Елена Аутсорсинг как инструмент повышения эффективности деятельности предприятий.....	165
Стальніченко Наталія Оцінка стану виробництва та перспективи формування асортименту скляного посуду.....	174
Тюхтя Олександр Проблеми управління та інформаційно-аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в умовах дефіциту фінансових ресурсів.....	185

ПОВІДОМЛЕННЯ

Василенко Олексій, Каражия Едуард Ринок лакофарбових матеріалів в Україні і його характеристика.....	198
Денисюк Тетяна, Сілічева Наталія Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства.....	201
Заболотна Наталія, Уманець Тетяна Економічне обґрунтування розширення сфери діяльності підприємств в умовах зростання конкуренції (на прикладі ТОВ «ТЕЛЕКАРТ–ПРИЛАД».....	204
Танасогло Вероника, Колодинский Сергей Теоретические основы формирования ценовой политики предприятия.....	213
НАШІ АВТОРИ	219

національного політехнічного університету

Каражия Едуард Андрійович – ст. викладач кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

Колодинський Сергій Борисович – к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

Корнева Людмила Валеріївна – студентка Одеського національного економічного університету

Ланін Олексій Володимирович – к.е.н., доцент кафедри менеджмента зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності Інституту бізнесу, економіки та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету

Літвінов Олександр Сергійович – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства Одеського національного економічного університету

Малікова Олена Миколаївна – магістрант кафедри економіки підприємства Одеського національного політехнічного університету

Марчук Наталія Олександрівна - студентка Одеського національного політехнічного університету

Невдах Світлана Михайлівна – студентка Одеського національного політехнічного університету

Песчанська Вікторія Геннадіївна – студентка Одеського національного політехнічного університету

Петіна Ганна Сергіївна – магістр Одеського національного політехнічного університету

Поліщук Тамара Миколаївна – старший викладач кафедри економіки природокористування Одеського державного екологічного університету

Поповенко Ніна Самуїловна – к.е.н., професор Одеського національного політехнічного університету

Пономар Юлій Олександрович – магістр Одеського національного політехнічного університету

Свиридова Світлана Сергіївна – к.е.н., доцент Одеського національного політехнічного університету

Сілічева Наталія Євгеніївна – к.е.н., доцент кафедри економіки

НАШІ АВТОРИ

Арапова Олена Миколаївна – старший викладач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності Одеського національного політехнічного університету

Арестов Сергій Вікторович – к.е.н., доцент кафедри економіки природокористування Одеського державного екологічного університету

Артамонова Наталія Савівна – к.е.н., кафедри менеджменту Одеського національного політехнічного університету

Беркгаут Вероніка Миколаївна – студентка Одеської національної академії харчових технологій

Беспрозванний Максим Генадійович – студент Одеського національного політехнічного університету

Бровкова Олена Георгіївна – к.е.н., доцент кафедри менеджменту Одеського національного політехнічного університету

Василенко Олексій Андрійович – студент Одеського національного економічного університету

Горелкіна Олена Юріївна – магістр Одеського національного політехнічного університету

Денисюк Тетяна Іванівна – студентка Одеського національного економічного університету

Донець Анна Сергіївна – студентка Одеського національного політехнічного університету, факультет інститут бізнесу, економіки та інноваційної діяльності

Допіра Ірина Анатоліївна - ст. викладач кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

Єпіфанова Ірина Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства Одеського національного політехнічного університету

Залотная Наталя Олексіївна – студентка Одеського національного економічного університету

Івахнюк Людмила Генадіївна – магістр Одеського

УДК 339.564

Арапова Олена, Песчанська Вікторія, Смородінова Анна

**ДЕРЖАВНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ
УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

У статті детально розглянуто теоретичні відомості щодо визначення поняття стимулювання експорту та сформовано універсальне визначення цього поняття. Висвітлюються основні методи та інструменти стимулювання експортної діяльності в Україні, їхні класифікації та розмежування. Підкреслюється важливість застосування відповідних інструментів стимулювання з метою посилення позицій української продукції на світових ринках. Вивчено досвід інших країн у сфері здійснення державної експортної політики. Проаналізовано сучасний стан вітчизняного експорту та виявлено основні проблеми, які потребують негайного втручання з боку держави. Сформовано практичні рекомендації щодо поліпшення стану експортної діяльності шляхом використання загальноприйнятих методів та інструментів стимулювання експорту підприємств. Визначено результати застосування поданих рекомендацій під час здійснення державної політики стимулювання експортної діяльності.

Ключові слова: експорт, стимулювання експорту, інструменти, методи, зовнішньо-економічна діяльність, диверсифікація експорту.

Арапова Елена, Песчанская Виктория, Смородинова Анна

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ЭКСПОРТА
УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

В статье подробно рассмотрены теоретические сведения относительно определения понятия стимулирования экспорта и сформировано универсальное определение этого понятия. Освещаются основные методы и инструменты стимулирования экспортной деятельности в Украине, их классификация и разграничения. Подчеркивается важность применения

соответствующих инструментов стимулирования для укрепления позиций украинской продукции на мировых рынках. Изучен опыт других стран в сфере проведения государственной экспортной политики. Проанализировано нынешнее состояние отечественного экспорта и определены основные проблемы, которые нуждаются в немедленном вмешательстве со стороны государства. Сформулированы практические рекомендации относительно улучшения состояния экспортной деятельности путем использования общепринятых методов и инструментов стимулирования экспорта предприятий. Определены результаты применения данных рекомендаций при проведении государственной политики стимулирования экспортной деятельности

Ключевые слова: экспорт, стимулирование экспорта, инструменты, методы, внешнеэкономическая деятельность, диверсификация экспорта

Arapova Olena, Peschanska Viktoriia, Smorodinova Anna

STATE EXPORT INCENTIVE OF UKRAINIAN ENTERPRISES

The article focuses on the theoretical information of the determination of such concept as export incentive and also is formed the universal determination of this concept. We pay attention to the basic methods and instruments of encouragement of the export activity in Ukraine, their classification and differences. Underscored the importance of using incentive tools for strengthening the position of Ukrainian product on world markets. Studied the experience of public export policy of other countries. Analyzed the present condition of the export activity in Ukraine and determined the most important problems. We formulated recommendations that can improve the present condition of the export activity by using generally accepted methods and instruments of the export incentive of the enterprises.

Keywords: export, export incentive, instruments, methods, foreign activity, diversification of export

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли в українській економіці міцно закріпилася тенденція існування від'ємного

Л.Н. Чечевицына, И.Н. Чуев. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 400 с.

2. Басовский Л.Е. Маркетинг: курс лекций / Л.Е. Басовский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alleng.ru/d/mark/mark047.htm>

3. Ценовая политика предприятия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inventech.ru/lib/predpr/predpr0043/>

4. Михалева Е.П. Задачи, цели и сущность ценовой политики в маркетинге/ Е.П. Михалева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.alleng.ru/d/manag/man198.htm>

5. Атласкирова М.Н. Ценовая политика предприятия в условиях рынка/ М.Н. Атласкирова // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – № 11 – С. 82-83.

6. Корінев В.Л. Маркетингова цінова політика: навч. посіб. / В.Л. Корінев, М.Х.Корецький, О.І. Дацій. – К.: Центр навчальної літератури. – 2008. – 200 с.

управления, укрепление хозяйственного расчета и самофинансирование в целях ускорения социально-экономического развития страны.

Качественно новая система цен и ценообразования должна отвечать духу времени и выполнять следующие задачи:

- быть активным измерителем затрат труда и результатов хозяйственной деятельности;
- стать мощным фактором формирования прогрессивных пропорций в развитии народного хозяйства;
- быть надежным средством формирования структуры платежеспособного спроса населения и роста его реальных доходов;
- создавать лучшие условия для повышения эффективности производства, ресурсосбережения, качества продукции [6, с. 158].

Реформирование цен и ценообразования предусматривает широкую демократизацию при установлении цен, имея в виду обеспечить оптимальное сочетание стабильности и гибкости при разработке и утверждении цен на продукцию и услуги на основе широкого использования экономических методов при одновременном усилении централизованных начал в управлении процессом ценообразования. Из выше сказанного можно сделать вывод, что ценовая политика занимает центральное место в общей стратегии предприятия, так как именно цена на товары и услуги определяет объемы получаемой прибыли. Цена является связующим звеном между продавцом и покупателем.

Итак, ценообразование – процесс установления и разработки цены на товары и услуги. Рыночные преобразования в экономике страны требуют кардинальной перестройки не только существующей методологии установления цен, но и организации самого процесса ценообразования. Ценовая политика должна формироваться в первую очередь в соответствии с потребностями и запросами потребителя. Поэтому ценовая политика занимает центральное место в общей стратегии предприятия, так как именно цена на товары и услуги определяет объемы получаемой прибыли. Цена является связующим звеном между продавцом и покупателем.

Литература

1. Чечевицына Л.Н., Чуев И.Н. Экономика фирмы: уч. пособ. /

зовнішньоторговельного сальдо, обсяги якого стають дедалі катастрофічними, та коли на зовнішніх ринках переважає жорстка конкуренція товаровиробників, головним завданням держави та всіх її інститутів стає розвиток та удосконалення експортної діяльності українських підприємств, шляхом якісного удосконалення як товарної, так і географічної структури експорту, а також державних заходів його підтримки і стимулювання.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Вагомий внесок у дослідження питання стимулювання експорту зробили такі зарубіжні економісти, як А.Бранх, Д.Гоппен, Д.Лефевр, Д.Ернст та інші. Що стосується вітчизняних дослідників, то тут слід відмітити роботи М.Жука, Б.Калашникова, І.Тивончука. Саме вони вивчали методи та інструменти стимулювання експорту підприємств та шляхи їхнього використання при проведенні державної експортної політики.

Невирішені частини загальної проблеми. Переважна більшість робіт на тему стимулювання експорту присвячена аналізу методів та інструментів, проте доволі мало в них приділяється уваги питанням, які б давали можливість прослідкувати зв'язок методів та форм при проведенні державною політикою стимулювання експорту.

Постановка завдання. Основною метою даної статті є вивчення взаємодії форм та методів стимулювання експорту українських підприємств, а також надання практичних рекомендацій щодо поліпшення експортної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття стимулювання експорту з'явилося в ХІХ ст., заклавши основи формування державної політики стимулювання експорту як складової зовнішньоекономічної політики. Протягом багатьох років поняття державного стимулювання експорту не мало однозначного трактування, а наукові дослідження цієї проблеми призводили до розбіжностей у визначенні цього поняття, його видів, завдань та інструментів. Проте поступовий розвиток світової економіки став поштовхом для переосмислення сутності поняття стимулювання експорту. Саме тому наприкінці ХХ ст. англо-американська школа, до якої згодом приєдналася й німецька, розпочали свої теоретичні та емпіричні дослідження експортної діяльності підприємств, а також ролі держави у цій сфері.

У роботах німецького професора Р.Хенцлера поняття

стимулювання експорту визначається як сукупність усіх засобів і заходів, які застосовує держава для підтримки вітчизняних експортних галузей в їх намаганні налагодити відносини з іноземними ринками збуту, отримати та виконати експортні замовлення. Всі заходи, які не спрямовані безпосередньо на стимулювання експорту виключаються з обсягу поняття. Проте таке підкреслення неопосередкованості є нераціональним, адже держава часто намагається приховати заходи та способи стимулювання експорту, що ускладнює визначення фактичної направленості державних інвестицій.

Німецький вчений Г.Віліцький розглядає стимулювання експорту як сукупність заходів, що дають лише окремим експортерам стимул до підвищення обсягів експорту. Тобто це поняття обмежується лише спеціальними заходами допомоги, до яких можна віднести фінансову та кредитну допомогу, участь у виставках, ярмарках тощо. А такі міжнародні заходи як укладання торговельних та платіжних договорів, договорів про режим найбільшого сприяння і уникнення подвійного оподаткування виключаються зі складу стимулюючих.

Професори Д.Леферт та В.Глаштеттер до заходів, стимулюючих експортну діяльність, відносять лише ті, які здійснюються з метою фізичного або вартісного збільшення експорту.

З огляду на сучасний стан соціально-економічного устрою у світі найбільш точним тлумаченням поняття стимулювання експорту є визначення німецького професора Й.Енгельхард, який описує стимулювання, як сукупність державних або напівдержавних заходів, що призводять до підвищення фізичної кількості експорту або трансформації неекспортуючих підприємств у експортуючі.

При проведенні політики стимулювання експорту держава має вирішити завдання, які лежать у двох площинах, мікро-та макроекономічних. Що стосується макроекономічної площини, то тут держава намагається досягти внутрішньої та зовнішньої економічної рівноваги. Внутрішня економічна рівновага тісно пов'язана з політикою зайнятості населення. Розширення експортної діяльності та відкриття нових ринків збуту створює додаткові робочі місця та гарантує вже існуючі і є досить важливим фактором для внутрішньої економіки з високим рівнем безробіття. І хоча у сучасних умовах досягти внутрішню економічну рівновагу дуже складно чи навіть

Принятие управленческих решений при установлении цен предприятием связано также с оценкой потребителями взаимосвязи между ценой, качеством и безопасностью продукции. Вследствие того, что большинство потребителей считают цену показателем качества, предприятие должно обеспечить соответствие между ценой и качеством товара. Маркетинговый подход к установлению оптимального уровня цены обуславливает необходимость оценки ценности товара, которая ощущается потребителем. Изучение спроса покупателей в процессе формирования ценовой политики необходимо рассматривать как одно из основных направлений маркетинговых исследований. Эти исследования обязательно должны включать проведение прогноза спроса, оценку состояния спроса, анализ ценовой эластичности спроса, наблюдение за спросом.

При анализе потребительского спроса и факторов, влияющих на него, необходимо использовать системный подход, причем анализ должен носить постоянный, систематический характер. Создание информационной базы для анализа спроса покупателей на основе системного подхода является основой оценки ценовой эластичности спроса в условиях маркетинговой ориентации предприятий.

Множество ученых считают, что успешное осуществление ценообразования на предприятии невозможно без мер государственного регулирования в сфере ценообразования и эффективного контроля со стороны государства за соблюдением цен. Под этим понимают выполнение всех нормативно - правовых актов, которые регулируют формирование цен, их установка и содержание в условиях регулируемой рыночной экономики [21, с. 105].

В целях приведения системы цен в соответствие с требованиями интенсивного развития народного хозяйства и превращения ценообразования в действенный инструмент осуществления социально-экономической политики народа необходимо реализовать комплекс мер по совершенствованию ценообразования в условиях перестройки хозяйственного механизма [20, с. 249]

Главной задачей перестройки всей системы ценообразования является выработка качественно новых подходов к формированию цен, ориентированных на интенсификацию общественного производства, широкое использование экономических методов

товаров или услуг. Она формируется в тесной связи с планированием производства товаров или услуг, выявлением запросов потребителей, стимулированием продаж. Цена должна устанавливаться таким образом, чтобы, с одной стороны, удовлетворять нужды и потребности покупателей, а с другой – способствовать достижению поставленных предприятием целей, заключающихся в обеспечении поступления достаточных финансовых ресурсов.

Ценовая политика направлена на установление таких цен товаров и услуг в зависимости от складывающейся рыночной конъюнктуры, которая позволят получить запланированный предприятием объем прибыли и решить другие стратегические и оперативные задачи. В рамках общей политики ценообразования решения принимаются в соответствии с положением на целевом рынке предприятия, методами и структурой маркетинга. Общая ценовая политика предусматривает осуществление скоординированных действий, направленных на достижение долго- и краткосрочных целей предприятия [3].

Эти проблемы в области ценообразования снижают как эффективность деятельности предприятий в целом, так и действенность ценовой политики предприятий в частности. Управление процессом ценообразования на этапе определения цены является наиболее сложным и требует значительных затрат на систематизацию, подбор и обучения кадров и т.д. Управленческие решения, принимаемые на основе каждого из этих факторов, имеют право на существование, и между ними существует определенная связь. Предприятие, ставит целью получения конкурентного преимущества, избежать давления на цены, в результате которого они снижаются, и хочет стать ценовым лидером в своей отрасли, должно систематизировать алгоритм принятия управленческих решений. Принимая решение относительно политики ценообразования на предприятии, необходимо уделять особое внимание таким экономическим категориям, как спрос, предложение, расходы, понимать влияние других макропоказателей и факторов и их соотношение между собой, выработать хорошее ценовое решение возможно только при условии учета всех четырех категорий существенно важной информации: о расходах, о покупателях, о конкурентах и о правительственной политике [20, с. 295].

невозможно, проте стимулювання експорту сприятиме, принаймі, зменшенню рівня безробіття.

Зовнішня економічна рівновага тісно пов'язана з політикою щодо платіжного балансу. Державне стимулювання експорту допомагає створити активний платіжний баланс за рахунок зменшення негативного сальдо або збільшення позитивного сальдо торговельного балансу. Ця проблема є ключовою для всіх країни, незалежно від ступеня розвитку. Високорозвинуті країни використовують позитивне сальдо торговельного балансу для покриття негативного сальдо балансів капіталів та послуг. А країни з перехідною економікою, а також ті, що розвиваються таким чином можуть забезпечити імпорт високотехнологічного обладнання і товарів, які внаслідок структурних деформацій економіки виробляються українськими виробниками у кількості, яка не здати задовольнити попит на неї в Україні. При цьому рівновага платіжного балансу забезпечується за рахунок рівноваги торговельного балансу, а не через золотовалютні резерви.

Для стимулювання експортної діяльності своїх підприємств держава може використовувати у своїй зовнішньоекономічній політиці заходи податкового валютно-фінансового та митно-тарифного регулювання, а також методи нетарифного регулювання. Успішна реалізація цих методів дає змогу збільшити експорт продукції за рахунок підвищення її якості та вдосконалення географічної диверсифікації експорту на найвигідніших умовах.

У науковій літературі зазначається, що усі методи стимулювання експорту можна розділити на дві групи: прямі, до яких входить фінансове стимулювання, пряме інвестування акціонерного капіталу і державного капіталу, та непрямі, що створюють певне економічне середовище, яке впливає на об'єкт стимулювання у певному обраному напрямі.

В зарубіжній науковій літературі інструменти стимулювання експорту розділяються на матеріальні та функціональні або як їх ще називають організаційні. Матеріальні інструменти представляють собою фінансове стимулювання, яке полягає в наданні державою певних матеріальних вкладень у виробництво (капітал, субсидії, ресурси) та різні компенсаційні заходи (премії, дотації, кредити), які допомагають знизити витрати підприємств-експортерів та відповідно підвищити прибуток. В свою чергу, функціональні служать для полегшення управлінських

функцій експортера під час здійснення експортної діяльності. Найчастіше функціональні інструменти представляють собою допомогу у відкритті нових ринків, інформаційну, консультаційну та посередницьку діяльність. Функціональні заходи розроблюються державою та підтримуються державними установами і застосовуються переважно для підприємств, у яких недостатньо зовнішньої орієнтації, але які при цьому здатні здійснювати експортну діяльність.

Основним недоліком експортної діяльності України є незбалансованість експорту, адже переважно більшість в ньому складає продукція з низьким ступенем переробки. Саме тому ця проблема вимагає негайного втручання з боку держави та потребує вирішення шляхом впровадження нових підходів до створення національної експортної політики, спрямованої на диверсифікацію експорту та збільшення в його структурі товарів з високою доданою вартістю.

Наразі актуальними проблемами, що заважають повною мірою реалізувати експортний потенціал України є:

1. Низька товарна та географічна диверсифікованість українського експорту;
2. Низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції
3. Невигідні умови кредитування експорту та високі ризики ресурсних втрат під час здійснення експортних операцій;
4. Недостатній розвиток та впровадження системи сертифікації, управління і контролю якості;
5. Недостатній рівень інвестування в модернізацію та створення експортоорієнтованих виробництв;
6. Відсутність механізму ефективного впровадження новітніх технологій;
7. Відсутність дієвої системи державної підтримки експортерів.

Необхідність розв'язання зазначених проблем потребує розробки та впровадження дієвих засобів до створення системи державної підтримки експорту, яка має базуватися на оптимальному використанні сучасного механізму та інструментів стимулювання експортної діяльності.

Для розв'язання цих проблем необхідно сформулювати комплекс заходів державного стимулювання експорту українських підприємств, реалізація яких дозволить забезпечити створення сприятливих як економічних, фінансових та організаційних, так і інших умов для

жизни населения, выступает цена. Ценообразование - процесс установления и разработки цены на товары и услуги. Рыночные преобразования в экономике страны нуждаются в кардинальной перестройки не только существующей методологии установления цен, но и организации самого процесса ценообразования. Ценовая политика должна формироваться в первую очередь в соответствии с потребностями и запросами потребителя.

Определение цен товаров и услуг является одной из важнейших проблем любого предприятия, так как оптимальная цена может обеспечить его финансовое благополучие. Проводимая политика цен во многом зависит от вида предлагаемых предприятием товаров или услуг. Она формируется в тесной связи с планированием производства товаров или услуг, выявлением запросов потребителей, стимулированием продаж. Цена должна устанавливаться таким образом, чтобы, с одной стороны, удовлетворять нужды и потребности покупателей, а с другой — способствовать достижению поставленных предприятием целей, заключающихся в обеспечении поступления достаточных финансовых ресурсов [2].

Как экономическая категория товарного производства цена выполняет различные функции на микро- и макроуровне. На уровне субъекта хозяйствования цена выполняет учетную, стимулирующую и распределительную функции.

В учетной функции цены отражаются общественно необходимые затраты на производство и реализацию продукции (работ, услуг), оцениваются затраты и результаты производства.

Стимулирующая функция цены проявляется через стимулирование качества, развитие и стимулирование НТП, ресурсосбережения, повышение эффективности производства.

Распределительная функция цены предусматривает распределение прибыли между государством, муниципалитетом и субъектом хозяйствования через учет в цене акцизов на отдельные товары, НДС, прибыль. В современных условиях субъекты хозяйствования самостоятельно определяют ценовую политику.

Определение цен товаров и услуг является одной из важнейших проблем любого предприятия, так как оптимальная цена может обеспечить его финансовое благополучие. Проводимая политика цен во многом зависит от вида предлагаемых предприятием

2. Ансофф И. Стратегическое управление / И Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.

3. Башина О. Э. Общая теория статистики / О.Э. Башина, А.А. Спирина. – М.: Финансы и статистика, 2011. – 440 с.

4. Брага К.О., Степанова Т.О. Економічні таланти та професіоналізм як фактор розвитку економічної науки / К.О. Брага, Т.О. Степанова // Матеріали I між народ. наук. конф. студентів та молодих вчених. – Донецьк: ДонНТУ, 2012. – С. 26–27.

5. Брага К.О., Фіщенко О.М. Інноваційне забезпечення розвитку промислових підприємств К.О. Брага, О.М. Фіщенко // Збірка матеріалів Днів теорії та практики інвестування: тези доп. Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених «Сучасні проблеми управління інвестиційною та інноваційною діяльністю». – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2013. – С. 246–248.

Танасогло Вероника, Колодинский Сергей

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕНОВОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Важнейшим рычагом экономического механизма хозяйственной политики субъекта рынка является цена, которая отражает все стороны экономической деятельности [1, с. 157]. Проблемы, связанные с выбором ценовой политики предприятий являются объектом исследований ученых в областях экономики, менеджмента, маркетинга, предпринимательства, финансов, бухгалтерского учета. Теоретическим и практическим аспектам ценообразования, проблемам совершенствования осуществления процесса управления ценовыми рисками посвящено много научных исследований. Особенности политики ценообразования на предприятиях исследовали многие ученые, в частности: Л.О. Шкварчук, С.В. Дугина, А.Д. Наумчик, А.Ф. Волошенко, А.О. Покатаева, А.С. Варченко и многие другие.

В рыночных условиях хозяйствования ключевым экономическим инструментом, активно влияющим на развитие общественного производства, уровень доходов предприятий и уровень

збільшення обсягів експорту.

Для розробки та реалізації ефективної державної політики стимулювання експорту слід забезпечити впровадження інституційних, організаційних, а також фінансових засобів, до яких відносяться:

1. Оптимізація товарної структури експорту, спрямованої на нарощення частки продукції з високим рівнем доданої вартості. Цього можна досягти шляхом стимулювання розвитку наукоємких та високотехнологічних виробництв.

2. Географічна диверсифікація експорту традиційної української продукції, що ґрунтується на вивченні попиту на зарубіжних ринках та виявлення найбільш перспективних з них.

3. Запровадження сучасних підходів до існуючого механізму представництва зовнішньоекономічних інтересів держави за кордоном

4. Стимулювання експорту за рахунок розробки державного механізму фінансової підтримки експортної діяльності, який містив би в собі інструменти, як кредитування, гарантування та страхування експорту.

5. Забезпечення комплексної інформаційної підтримки усіх без винятку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

6. Детальна розробка механізму результатів науково-дослідницьких та дослідницько-конструкторських розробок, а також налагодження випуску нових високотехнологічних видів вітчизняної продукції з метою їх подальшої реалізації на зовнішніх ринках.

7. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку України з метою модернізації експортоорієнтованих виробництв

8. Удосконалення законодавства щодо підтримки підприємств – експортерів під час здійснення зовнішньоторгових операцій

9. Надання експортерам державної підтримки вітчизняних товаровиробників для участі у міжнародних виставках та ярмарках

10. Удосконалення системи сертифікації, управління та контролю якості товарів, які експортуються з України

11. Стимулювання розвитку виробництва та експорту продукції розвинутих високотехнологічних галузей України

12. Державна підтримка розвитку транспортної інфраструктури та просування логістичних послуг.

Висновки. Реалізація цих заходів дасть змогу забезпечити

формування ефективної експортної політики України, проведення якої забезпечить розвиток експортоорієнтованих виробництв, підвищення рівня якості та конкурентоспроможності продукції українського виробництва, яка йде на експорт, покращення позицій національних виробників на перспективних міжнародних ринках, збільшення зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг.

Перспективи подальших досліджень. Розробка методів державного стимулювання експорту високотехнологічних продуктів, що є результатом інноваційної діяльності українських підприємств.

Література

1. Алимova О.О Експортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації / О.О. Алимova // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили. – 2009. – Т. 64. – Вип. 51. – С. 53 – 59.

2. Дегтярева О.И., Полянова Т.Н., Саркисов С.В. Внешнеэкономическая деятельность: Учеб. пособие.-2-е изд.-М.: Дело, 2010. – 320 с.

3. Навроцька Н.А. Конкурентоспроможність української економіки в умовах глобалізації / Н.А. Навроцька // Вісник Донецького національного університету. Серія “Економіка і право”. – Вип. 2, Т. 1. – 2010. – С. 278.

4. Омельченко О.В. Форми та методи державного регулювання зовнішньоекономічною діяльністю України / О.В. Омельченко // Збірник наукових праць ВНАУ/Серія: Економічні науки. – №4 (70) – Т. 2. – 2013.

5. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. / Н.М.Тюріна, Н.С. Карвацка. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 408 с.

6. Школьний О.О. Стимулювання виходу українських підприємств на зовнішні ринки / О.О. Школьний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 1. – С. 42 – 46

1. Alymova O. O Eksportnyy potentsial Ukrayiny: problemy ta perspektyvy realizatsiyi// Naukovi pratsi Chornomors'koho derzhavnoho universytetu im. P. Mohyly. – 2009. – Т. 64. – Вип. 51. – С. 53 – 59.

2. Dehtyareva O.Y., Polyanova T.N., Sarkysov S.V.

Інфраструктура. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств (організацій) є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Нині всі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж (товарно-сировинних, фондових, праці) та інших інститутів ринкової інфраструктури. Безпосередній вплив на результативність діяльності підприємств (організацій) справляє належний розвиток виробничої інфраструктури (комунікацій, спеціалізованих інформаційних систем, транспорту, торгівлі тощо). Вирішальне значення для ефективного розвитку всіх структурних елементів економіки має наявність широкої мережі установ соціальної інфраструктури.

Структурні зміни в суспільстві також впливають на показники ефективності на різних рівнях господарювання. Найважливішими є структурні зміни економічного та соціального характеру. Головні з них відбуваються в таких сферах: технології, наукові дослідження та розробки, що супроводжуються революційними проривами в багатьох галузях знань (пропорція імпортованих та вітчизняних технологій); склад і технічний рівень основних фондів (основного капіталу); масштаби виробництва та діяльності (переважно за деконцентрації з допомогою створення малих і середніх підприємств та організацій); зайнятість населення в різних виробничих і невиробничих галузях; склад персоналу за ознаками статі, освіченості, кваліфікації, тощо.

В умовах ринкових відносин змінюються економічна, організаційна, технічна, екологічна бази виробництва. Це вимагає змінення стратегії функціонування системи діяльності підприємства, її орієнтації на ринкові відносини. Успіх підприємства в таких умовах досягається завдяки утворенню й розповсюдженню нововведень: впровадження науково-технічних розробок; використанню власних ресурсів та створення нових резервів для розширення діяльності та забезпечення можливості бути конкурентоспроможним підприємством в майбутньому.

Література

1. Адамов В. Е. Факторный индексный анализ / В. Е. Адамов. – М: Статистика, 2012. – 199 с.

забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства (організації). Постійне вдосконалення методів праці передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їх атестацію, підвищення кваліфікації кадрів, узагальнення та використання нагромадженого на інших підприємствах (фірмах) позитивного досвіду.

Стиль управління, що поєднує професійну компетентність, Діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрями діяльності підприємства (організації). Від нього залежить, якою мірою враховуватимуться зовнішні і внутрішні чинники зростання ефективності діяльності на підприємстві (в організації). Відтак належний стиль управління як складова сучасного менеджменту є дійовим чинником підвищення ефективності діяльності будь-якого підприємства, кожної підприємницької структури.

Державна, економічна й соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва. Основними її елементами є : практична діяльність владних структур; різноманітні види законодавства (законотворча діяльність); фінансові інструменти (заходи, стимули); економічні правила та нормативи (регулювання доходів і оплати праці, контроль за рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності); ринкова, виробнича й соціальна інфраструктура; макроекономічні структурні зміни: програми приватизації державних підприємств (організацій); комерціалізація організаційних структур невиноробничої сфери [3, с. 440].

Інституціональні механізми. Для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, що забезпечуватимуть постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституціональних механізмів — організацій (дослідних і навчальних центрів, інститутів, асоціацій). Їх діяльність треба зосередити на розв'язанні ключових проблем підвищення ефективності різних виробничо-господарських систем та економіки країни в цілому, а також на практичній реалізації стратегії і тактики розвитку національної економіки на всіх рівнях управління. Нині у світі функціонує понад 150 міжнародних, національних і регіональних центрів (інститутів, асоціацій) з продуктивності та управління.

Vneshneekonomicheskaya deyatel'nost': Ucheb. posobyе.-2-e yzd.-M.: Delo, 2010. – 320 s.

3. Navrots'ka N.A. Konkurentospromozhnist' ukrayins'koyi ekonomiky v umovakh hlobalizatsiyi / N.A. Navrots'ka // Visnyk Donets'koho natsional'noho universytetu. Seriya “Ekonomika i pravo”. – Vyp. 2, T. 1. – 2010. – S. 278.

4. Omel'chenko O.V Formy ta metody derzhavnogo rehulyuvannya zovnishn'oekonomichnoyu diyal'nistyUkrayiny // Zbirnyk naukovykhprats' VNAU/Seriya: Ekonomichni nauky #4 (70)- Tom 2 2013.

5. Tyurina N.M Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' pidpryyemstva navchal'nyu posibnyk/ N.M.Tyurina, N.S. Karvatska.-K: «Tsentr uchbovoyi literatury», 2013. – 408 s.

6. Shkol'nyy O.O. Stymulyuvannya vykhodu ukrayins'kykh pidpryyemstv na zovnishni rynky / O.O. Shkol'nyy // Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini. – 2009. – # 1. – S. 42 – 46.

Рецензент: *Забарна Е.М. д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності Одеського національного політехнічного університету.*

8.09..2014

УДК 330.131.7

Арапова Олена, Щелкунова Анастасія, Донець Анна

ЗОВНІШНІ РИЗИКИ ЯК ЧАСТИНА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПОСОБИ УПРАВЛІННЯ НИМИ

В статті приділяється увага особливості сучасних зовнішньоекономічних ризиків. Зазначені деякі причини виникнення ризиків, розглянута їх класифікація за різними поглядами на проблему. Висвітлюються методи управління ризиками, способи їх попередження та зниження збитків, причинених ними. Встановлюється важливість виявлення можливих ризиків, розрахунку можливих збитків та урахування їх у своїй діяльності. Описані декілька підходів щодо класифікації ризиків та способів їх уникнення.

Зосереджена увага на такому виді управління ризиками, як страхування та його підходах. Визначена важливість розуміння ролі ризиків у зовнішньоекономічній діяльності та вміння розпізнавати та управляти ними.

Ключові слова: ризики, зовнішньоекономічна діяльність, криза, управління, страхування, управління ризиками, мінімізація ризиків.

Арапова Елена, Щелкунова Анастасия, Донец Анна

ВНЕШНИЕ РИСКИ КАК ЧАСТЬ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И СПОСОБЫ УПРАВЛЕНИЯ НИМИ

В статье уделяется внимание особенностям современных внешнеэкономических рисков. Указаны некоторые причины возникновения рисков, рассмотрена их классификация в соответствии с разными взглядами на проблему. Освещаются методы управления рисками, способы их предупреждения и снижения убытков, причиненных ими. Устанавливается важность выявления возможных рисков, расчета возможных убытков и учета их в своей деятельности. Описаны несколько подходов к классификации рисков и способов их предотвращения. Сосредоточено внимание на таком виде управления рисками, как страхование и его подходы. Определена важность понимания роли рисков во внешнеэкономической деятельности и умение распознавать и управлять ими.

Ключевые слова: риски, внешнеэкономическая деятельность, кризис, управление, страхование, управление рисками, минимизация рисков.

Arapova Elena, Shchelkunova Anastasia, Donets Anna

EXTERNAL RISKS AS A PART OF THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY AND WAYS OF MANAGING EXTERNAL RISKS

This article focuses on the features of modern foreign risks. These are some causes of hazards considered their classification under different views on the issue. The methods of risk management methods for their

організації ремонтно-технічного обслуговування, оптимальних строків експлуатації, змінності роботи, завантаження в часі тощо.

Матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності діяльності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції (послуг), раціоналізується управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання.

Товари. Самі продукти праці, їх якість і зовнішній вигляд дизайн також є важливими чинниками ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Рівень останньої має корелювати з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець готовий заплатити за виріб відповідної якості. Проте для досягнення високої ефективності господарювання самої тільки корисності товару недостатньо. Пропоновані підприємством (організацією) для реалізації продукти праці мають з'явитися на ринку в потрібному місці, у потрібний час і за добре обміркованою ціною. У зв'язку з цим суб'єкт діяльності має стежити за тим, щоб не виникало будь-яких організаційних та економічних перешкод між виробництвом продукції (наданням послуг) та окремими стадіями маркетингових досліджень.

Персонал. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники — керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюються дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві (в організації), підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі. [1, с.199]

Організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують добру організацію діяльності підприємства (установи), що забезпечує необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності (продуктивності) будь-якої складної виробничо-господарської системи. При цьому остання для підтримання високої ефективності господарювання має бути динамічною та гнучкою, періодично реформуватися відповідно до нових завдань, що постають за зміни ситуації на ринку.

Методи роботи. За переважання трудовітких процесів досконаліші методи роботи стають достатньо перспективними для

Відповідно, частка продукції, реалізованої підприємством іншим організаціям по лінії по більш низьким цінам повинна бути ліквідована.

4..Основними джерелами резервів збільшення суми прибутку є збільшення обсягу реалізації продукції, підвищення якості товарної продукції, реалізації на більш вигідних ринках збуту [2, с.519].

Проблема визначення ефективності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство — це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик.

Для практики господарювання, для керівників і відповідних спеціалістів, суб'єктів підприємницької чи інших видів діяльності важливим є детальне знання масштабів дії форм контролю використання найістотніших внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління діяльністю трудових колективів. Той чи інший суб'єкт господарювання може й мусить постійно контролювати процес використання внутрішніх чинників через розроблення та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності, а також ураховувати вплив на неї зовнішніх чинників. У зв'язку з цим виникає необхідність конкретизації напрямів дії та використання головних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. А саме: технологія, устаткування, ресурси, товари, персонал, організація і системи, методи роботи, стиль управління, політика, інституціональні механізми, інфраструктура, а також структурні зміни в суспільстві. Розглянемо їх більш конкретно.

Технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції (надання послуг). За принципом ланцюгової реакції вони спричиняють суттєві (нерідко докорінні) зміни в технічному рівні та продуктивності технологічного устаткування, метода і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів, тощо.

Устаткуванню належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передусім виробничої, а також іншої діяльності суб'єктів господарювання. Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технічного рівня, а й від належної

prevention and reduction of losses cause by them. Set the importance of identifying potential risks, calculating potential losses and excluding them in their work. We describe several approaches for the classification of risks and ways to avoid them. Focus on this type of risk management, insurance and as it approaches. Determined the importance of understanding the role of risk in foreign operations and the ability to recognize and manage them.

Keywords: risk, foreign trade activities, crisis management, insurance, risk management, risk minimization.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси під впливом тотальної інформатизації суспільства прискорюють процес обміну товарами, послугами, технологіями, інформацією, поглиблюють взаємодію суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Прагнення бізнес-структур долучиться до світових товарних ринків супроводжується високим ступенем невизначеності, конфліктності та зумовленим ними ризиком. Проблемною ситуацію робить намагання українських суб'єктів господарювання підвищити рівень конкурентоздатності у будь-який спосіб. Складність та велика кількість нормативно-правових документів, обмежена кількість достовірної і актуальної інформації у великому інформаційному потоці, інтенсивна міжнародна регуляторна діяльність формують поле діяльності, на якому кількість ризиків постійно зростає.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Ризики, їх форми та види досліджували В.Т. Севрук, В.Н. Шитов, Д.Сусанна, Ж.В.Загоруйко, В. Кривов, А.А. Стриженко, І.А. Подколзіна, М. Зоніс, С.Уілкінс, Г.Д. Еппен. Останні доповіді Міжнародного Валютного Фонду та Всесвітнього Економічного Форуму присвячені дослідженню проблем глобальних економічних ризиків. Також даній проблематиці присвячені економічні огляди та статистичні публікації Економічного Комітету Європейського Союзу, Державного комітету статистики Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародної організації праці.

Невирішені частини загальної проблеми. Переважна більшість вітчизняних науковців присвятили свої праці питанням загальнополітичного ризику та державного боргу, економічного ризику, розглядалися питання ризику міжнародних інвестиційних проектів та інші. Проте питання валютних ризиків приділене

недостатня увага. Зосереджена увага на управлінні ризиками у зовнішньоекономічній діяльності.

Постановка завдання. Основною метою даної статі є виявлення основних сучасних ризиків зовнішньоекономічної діяльності та оцінити їх вплив на національну економіку. Також вивчення основних аспектів процесу прогнозування ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємства із врахуванням окремих методів планування та усунення збитків.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день зовнішньоекономічна діяльність підприємства є невід'ємною частиною його існування. В сучасних кризових умовах така діяльність підприємства супроводжується рядом труднощів і проблем.

При виході на зарубіжний ринок підприємства стикаються з певними ризиками, які присутні протягом всієї діяльності фірми. Тут і стихійні лиха, і техногенні аварії, і помилки та зловживання службовців, і відсутність необхідного досвіду у керівних кадрів, і порушення умов контрактів, і можливі зміни в законодавстві та багато іншого. Не викликає сумніву, що всі ці ризики багаторазово посилюються і множаться при проведенні підприємством зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), яка вбирає в себе не тільки внутрішні ризики, але і ризики, властиві світовим економічним системам.

Зовнішньоекономічний ризик - це особливий вид підприємницького ризику, що відображає невизначеність результатів інтеграції суб'єкта в світову економіку, яка виражається як у можливості отримання нового ресурсу розвитку, так і в можливості виникнення, негативних наслідків господарської діяльності у вигляді фінансових, майнових та інших видів втрат через невиконання іноземним контрагентом своїх зобов'язань; а також в силу не прогнозованих змін зовнішнього і внутрішнього середовища компанії. Поняття ризику як непевності в результаті угоди означає можливість не тільки втрат, але і вигод одного з її контрагентів [3].

Число видів зовнішньоекономічних ризиків і відповідний розмір збитку від них збільшуються разом із зростанням числа сфер їх виникнення. Таким чином, виникає об'єктивна необхідність у використанні механізму управління ризиками з метою їх мінімізації.

Ризикоутворюючими факторами в зовнішньоекономічній діяльності можуть буди зміни у попиті на продукцію, зміни місця

З даних таблиці 2 можна зробити наступні висновки:

1. Найбільше зменшення рівня рентабельності виробничого капіталу відбулося у зв'язку зі зменшенням величини балансового прибутку та ростом середньорічної вартості оборотних фондів.

2. При зменшенні величини прибутку та ростом оборотних фондів рівень рентабельності зменшився на 2,2%, тобто при падіння з кожної гривні вартості основних фондів, підприємство стало втрачати прибутку на 2,2 коп. більше в 2013 році в порівнянні з 2010 роком.[5, с.246]

Аналіз показників свідчить про незадовільне функціонування підприємства в останні роки. Порівнюючи темпи зростання прибутку та витрати від реалізації, робимо висновок, що підприємство погіршує своє становище на ринку, тобто при незначному рості випуску продукції показники прибутку і рентабельності знижуються на досить незначну величину. Це говорить про нераціональне використання підприємством власних ресурсів.

Для досягнення позитивного ефекту підприємству необхідно максимізувати внутрішні можливості, підприємство повинне забезпечити собі технологічну та економічну ефективність не нижче галузевої.

За результатами аналізу можна зробити наступні висновки:

1. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільш раціонально використовувати власні ресурси. Збільшення випуску продукції знижує витрати на одиницю продукції, тобто витрати на її виготовлення в розрахунку на одиницю продукції знижуються, а отже, знижується собівартість, що в остаточному підсумку веде до збільшенню прибутку від реалізації прибутку.

2. Зниження собівартості також значно може збільшити одержаний прибуток. Факторами зниження собівартості є злагоджена робота всіх складових виробничого процесу (основного, допоміжного, обслуговуючого виробництв) а також оптимізація потокових процесів на підприємстві.

3. Немаловажним фактором для одержання додаткового прибутку є оптимізація структури збуту. При проведенні даної оптимізації питома вага продукції реалізованої по договірним, більш високим цінах, повинна збільшитися до свого максимального рівня.

2013 року спостерігаємо різке зниження прибутку та низький темп росту, що склав – 82,5 %. Найбільшу частку в валовому прибутку займає прибуток від реалізації товарної продукції, яка склала у 2013 році -65,2%. Питома вага позареалізаційних фінансових результатів у 2013 р. склала 4,07%.

Таблиця 1
Динаміка прибутку ТОВ «Телекарт – Прилад»
за 2011-2013 роки

Показники валового, операційного та чистого прибутків	2011		2012		2013	
	Сума, тис. Грн.	Темп приросту до минулого року %	Сума, тис. Грн.	Темп приросту до минулого року %	Сума, тис. Грн.	Темп приросту до минулого року %
Валовий прибуток	12977	100	22731	75,2	3966	-82,5
Прибуток від операційної діяльності	7704	100	10453	35,7	2931	-71,9
Чистий прибуток	1946	100	6772	247,9	49	-99,3

Збільшенню прибутку протягом двох років сприяло те, що не відбувалося структурних зрушень в асортименті продукції, що випускається, а також підвищення рівня середньореалізаційних цін внаслідок оптимізації структури реалізації продукції.

До основних факторів, що вплинули на зниження прибутку у 2013 р. можна віднести збільшення собівартості одиниці реалізованої продукції а також зменшення обсягу реалізованої продукції.

Також для характеристики ефективності роботи підприємства проаналізуємо показники рентабельності. (табл. 2).

Таблиця 2
Розрахунок впливу окремих факторів на зміну рівня рентабельності виробничого капіталу ТОВ «Телекарт – Прилад» у 2010-2013 рр.

Роки	Балансовий прибуток, тис. грн.	Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	Рівень рентабельності
2010	1780,92	13789,24	8,3%
2011	2198,47	13789,24	6,7%
2012	2198,47	12289,83	6,0%
2013	2198,47	12289,83	6,1%

країни у системі міжнародного розподілу праці, втрата національної конкурентоспроможності, зниження стійкості національної валюти, тощо. Всі вище перелічені фактори можуть утворюватися, як на рівні окремої держави, так і виникати під впливом зрушень в глобальній економіці, наприклад, глобальної економічної кризи, посткризової депресії, нестабільності резервної валюти.

Варто відмітити, що причинами зовнішньоекономічного ризику можуть бути недостатня кількість інформації про стан контрагентів, особливості їх економіки, окремі ознаки державного устрою і законодавства, нестабільність державної влади, неефективна економічна політика, яку здійснює влада, етнічні і регіональні проблеми, різка поляризація інтересів різних соціальних груп тощо. На результати підприємницької діяльності можуть впливати торговельне та валютне регулювання, квотування, ліцензування, зміна митних зборів тощо [5].

Структура ризиків ЗЕД обширна і налічує, за висновком сучасних теоретиків ризику, порядку 150 видів. Докладно найбільш поширені з них подані на рисунку 1.

Рис.1 Схема класифікації ризиків на ЗЕД підприємстві

Також варто зазначити, що у світовій практиці виділяють такі види ризиків:

1. Виробничий. Пов'язаний безпосередньо з виробництвом торгової продукції. Виникає у випадку різкого зменшення або збільшення розмірів виробництва, непередбачених витрат, залучення інвестицій, іновацій;

2. Комерційний. Трапляється в процесі реалізації продукції, різкої зміни попиту, зростання витрат, освоєння нових ринків збуту;

3. Фінансовий. Присутній постійно, завжди присутні коливання курсу валют, цінних паперів, ставок на кредити, існування інфляції та ін.

За наслідками ризику можна класифікувати:

1. Допустимий – ризик рішення, при нездійсненні якого підприємству загрожує втрата прибутку, але в допустимих розмірах. Тобто витрати не перевищують очікуваний прибуток;

2. Критичний – ризик, внаслідок якого підприємство може втратити виручку, тобто витрати можуть перевищити очікуваний прибуток або, навіть, втрати усіх вкладених коштів;

3. Катастрофічний – наслідком такого ризику стає неплатоспроможність підприємства. Втрати можуть стати рівними величині майнового стану підприємства. Також до них відносять ризику, небезпечні для життя людей та викликані екологічними катастрофами [15].

При виході господарських суб'єктів на світові галузеві ринки зазначені види ризиків можуть модифікуватися і значно посилюватися, насамперед, під впливом зарубіжної середовища. У результаті цього у світовій торгівлі з'являються такі види ризиків:

1) господарсько-правові ризику;

2) політичні ризику;

3) макроекономічні ризику;

4) власне міжнародні ризику [7].

В рамках дослідження доречно буде висвітлити статистичну інформацію. Так наприклад, у рейтингу Світового банку Doing Business-2012, який оцінює умови ведення бізнесу в різних країнах світу, Україна перемістилася на 152-ге місце з 149-го. Це призводить до зменшення інвестицій в економіку країни.[3]

Згідно з результатами опитування, проведеного «Європейською бізнес-асоціацією», підприємці вважають, що інвестиційний клімат сьогодні в Україні гірший, ніж він був наприкінці 2008-го — на початку

ефективністю. Особливу увагу слід звернути на співвідношення постійних і змінних затрат. У сучасних умовах, коли постійні затрати на багатьох підприємствах не покриваються виручкою від реалізації, це призводить до збиткової діяльності.

Проаналізуємо основні фактори, які впливають на зміну показників діяльності підприємства та дамо необхідні пропозиції щодо розширення діяльності підприємства на прикладі ТОВ «Телекарт – Прилад».

Товариство з обмеженою відповідальністю «Телекарт – Прилад» є за організаційно – правовою формою товариством з обмеженою відповідальністю, яке діє на підставі Статуту, Цивільного та Господарського Кодексів України, Законів України «Про власність», «Про власність», «Про господарські товариства», «Про інвестиційну діяльність» та іншого чинного законодавства.

Основним напрямком діяльності ТОВ “Телекарт-прилад” є розробка і серійне виробництво телекомунікаційного устаткування і систем, приладів і автоматизованих систем урахування електроенергії, систем електронних платежів з використанням smart-карт і товарів народного споживання [3, с.440].

Основними задачами аналізу фінансових результатів діяльності є:

- систематичний контроль за виконанням планів реалізації продукції й одержанням прибутку;

- визначення впливу як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів на обсяг реалізації продукції і фінансових результатів;

- виявлення резервів збільшення обсягу реалізації продукції і суми прибутку;

- оцінка роботи підприємства по використанню можливостей збільшенню обсягу реалізації продукції, прибутку і рентабельності;

- розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Для подальшого визначення заходів розширення діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад» було проаналізовано склад, динаміку балансового прибутку за останні три роки. [4, с.26]

У таблиці 1. розглянемо динаміку прибутку ТОВ «Телекарт – Прилад» за 2011 -2013 роки.

З даних таблиці 1 робимо висновок про стрімке зростання прибутку протягом 2 років, а саме 2011р. та 2012р., однак, протягом

підприємства набуває особливої актуальності, оскільки саме підприємство є основним суб'єктом господарської діяльності країни.

Підприємства, як самостійні ланки економіки виробляють продукцію, надають різноманітні послуги як з метою задоволення потреб населення, так і для власного виробництва. Сучасне підприємство — це складна система, що об'єднує і використовує різноманітні ресурси: людські, матеріальні, фінансові, інформаційні тощо.

Роль підприємства в економіці будь-якої країни, в тому числі й України, є визначальною. Про це свідчить той факт, що підприємство є основним системоутворюючим елементом багатьох життєво важливих сфер держави. Так, для економічної сфери підприємства — це базис утворення вартості; бюджетної — джерела наповнення; територіальної — основа градоутворення; наукової та освітньої — рушії розвитку, споживачі та джерела знань; соціальної — місця реалізації людських можливостей і забезпечення засобами існування; податкової — джерела надходжень; фінансової — мультиплікатори грошей. Підприємства України вступають у якісно іншу стадію економічного розвитку, що змушує їх адаптуватися до постійно мінливих зовнішніх умов конкурентної боротьби, що загострюється як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках.

Підприємства самостійно планують свою діяльність, визначають перспективи розвитку виробленої продукції та послуг. В умовах, коли підприємства мають змагатися за обмежені ресурси та споживача, виникає потреба у якомога ефективнішому використанні ресурсів для досягнення результатів діяльності підприємства. Збільшення прибутку та розширення обсягів діяльності є головною метою сучасних підприємств і його зростання є головною передумовою для досягнення цієї мети.

Різні аспекти формування питань розширення сфери діяльності підприємств розглядалися у наукових працях таких зарубіжних і українських вчених-економістів, як Андросової О.Ф., Апчерч А.К., Басманової І.Л., Кондаурової І.А., Тарасенко Н.В. та багато інших науковців. Їх дослідження стосувалися визначення проблем розвитку підприємств.

Досягнення прибуткової діяльності неможливе без детального аналізу затрат і системного підходу до управління

2009 року.

За оцінками агентства «Кредит-рейтинг», за підсумками 2011 року обсяг проблемних і потенційно проблемних кредитів у портфелі банків скоротився на 54 млрд. грн. – до 243 млрд., в основному за рахунок списання неякісних активів. Наразі частка проблемних позик у портфелі населення оцінюється експертами агентства на рівні 40%, підприємств – 30%.

В умовах відкритості національних економік на розвиток будь-якої країни впливають глобалізаційні процеси. В останній час вони стають домінуючими. В період глибоких системних світових трансформацій та перерозподілу сфер впливу зростає глобальна нестабільність, утворюючи релевантні ризики зовнішньоекономічної діяльності. Застосування технології ризик-менеджменту стає все життєвоважливим напрямом діяльності господарського суб'єкту.

Досвід розвинених в економічному відношенні країн показує, що в даний час без урахування ризиків при проведенні ЗЕД обійтися вже неможливо. Ігнорування цього питання може стати гальмом розвитку конкретного підприємства і всієї національної економіки. нижче приведена схема способів управління ризиками на ЗЕД підприємстві (рис.2).

Рис.2. Схема способів управління ризиками на ЗЕД підприємстві

На думку фахівців, система захисту зовнішньоекономічної діяльності від ризиків повинна складатися з трьох елементів:

- механізмів контролю ризиків;
- планів дій у надзвичайних ситуаціях з метою мінімізації шкоди;
- заходів по покриттю (фінансуванню) збитків [2].

Головна проблема управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності підприємства полягає в управлінні ризиками, настання яких не залежить від зусиль підприємств і які є зовнішніми. Можна виділити наступні групи методів, спрямованих на зменшення можливих збитків, спричинених цими ризиками:

1. Страхування.

2. Хеджування як метод використання біржових ф'ючерсних контрактів і опціонів.

3. Застосування різних форм і методів розрахунково-кредитних відносин, що зводять до мінімуму ризик неплатежу за поставлені товари чи неотримання товарів проти їх оплати. Наприклад, підтверджений документарний акредитив, різні банківські гарантії, авалування, застава та ін

4. Аналіз та прогнозування кон'юнктури (попиту, пропозиції, ціни) на зовнішньому ринку, планування і своєчасна розробка заходів за рахунок власних і позикових ресурсів з метою уникнути можливих збитків, викликаних несприятливими кон'юнктурними змінами.

5. Інші методи (ухилення від ризику, компенсація ризику і його наслідків, локалізація ризику, розподіл (дисипація) ризику). Серед методів управління ризиками у ЗЕД значне місце відводять страхуванню. У міжнародній практиці застосовуються три основні підходи до страхування валютних ризиків:

- односторонні дії одного з контрагентів;
- взаємна домовленість учасників угоди;
- операції страхових компаній або банків [9].

Ефективне управління ризиком вимагає не тільки уважного спостереження за розміром ризику, але також стратегії мінімізації збитків. Говорячи про заходи щодо мінімізації ризиків, необхідно мати на увазі, що перш ніж звертатися за допомогою в інші організації, фірма повинна використовувати всі можливі внутрішні джерела зниження ризику:

1) перевірити передбачуваних партнерів;

кажучи, це висока компетентність підприємства, що надає йому найкращі можливості залучати й зберігати клієнтів.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно розглядати як довгостроковий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах його діяльності, здійснюваний планомірно, відповідно до обраної стратегії довгострокового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства. Якщо необхідно підвищити конкурентоспроможність підприємства, необхідно підвищити конкурентоспроможність його продукції та збільшити частку на ринку, за допомогою таких шляхів: подати на ринок новий вид продукції; знизити ціни на продукцію або послуги; через рекламу представити привабливіший вид товару; продавати товар через більшу кількість торгових представників тобто розробити інноваційну продукцію. Також підприємство може розширити номенклатуру своєї продукції і виступити з новими товарами на нових ринках. До важливих і ефективних шляхів цілеспрямованого підвищення якості продукції, її конкурентоспроможності на ринку відносять поліпшення стандартизації як головного інструменту фіксації і забезпечення заданого рівня якості. Адже саме стандарти і технічні умови відображають сучасні вимоги споживачів щодо технічного рівня та інших якісних характеристик виробів, тенденції розвитку науки і техніки. Отже, для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства необхідно здійснювати інноваційну діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нової конкурентоспроможної продукції. Ще одним із найважливіших чинників, які впливають на конкурентоспроможність підприємства, є конкурентоздатність персоналу, оскільки рівень кваліфікації кадрів, їх плінність, досвід та стаж роботи, рівень інноваційної культури характеризують інноваційний потенціал.

Заболотна Наталя, Уманець Тетяна

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»)

В умовах становлення ринкових відносин вивчення економіки

властивостей, що дають переваги для суб'єкта в економічному змаганні. Разом з тим конкурентоспроможність товару - це не тільки висока якість і технічний рівень, але й уміле маневрування в ринковому просторі та у часі, а головне - максимальний облік вимог і можливостей конкретних груп покупців. Причини конкурентоспроможності товару необхідно шукати в конкурентних перевагах окремих його характеристик, що є наслідком більш ефективного управління процесом розробки, реалізації й експлуатації пропонованої продукції.

Конкурентоспроможність товару є складовою частиною конкурентоспроможності підприємства загалом.

Конкурентоспроможність товару - це ступінь реального чи потенційного задоволення ним конкретної потреби в порівнянні з аналогічним товаром, представленим на даному ринку.

Рівень конкурентоспроможності підприємства - дзеркало, в якому відображаються сукупні підсумки роботи практично всіх служб підприємства. Проте не лише функціонування внутрішнього середовища підприємства впливає на рівень конкурентоспроможності. Чимале значення мають фактори, на які підприємство не в змозі впливати. Таким чином, всі фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, можна розділити на дві великі групи: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносять: політичну обстановку в державі, законодавчу базу, економічні зв'язки, наявність конкурентів, розміщення виробничих сил, наявність сировинних ресурсів, загальний рівень техніки та технологій, систему управління промисловістю, концентрацію виробництв. Внутрішніми факторами є: система та методи управління фірмою, рівень технологій процесу виробництва, рівень організації процесу виробництва, система довгострокового планування, орієнтація на маркетингову концепцію, інноваційний характер виробництва.

Необхідно підкреслити, що для забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку, підприємству, перш за все, необхідно володіти конкурентним перевагами. Таким чином, конкурентна перевага - це відносна категорія, для якої притаманна здатність адаптації до умов, що змінюються, певний рівень стійкості та ефективності, що в сукупності визначає можливість успішного функціонування підприємства в конкурентному середовищі. Інакше

- 2) грамотно скласти контракт угоди;
- 3) планувати і прогнозувати діяльність фірми;
- 4) ретельно підбирати кадри фірми.

Таким чином, є досить багато методів та шляхів мінімізації ризику. Вибір їх і використання вимагають серйозного обліку сформованої економічної ситуації, а також наявності певних умов.

На практиці в процесі розробки систем управління ризиками російські підприємства неминуче роблять помилки. До числа основних з них можна віднести наступні:

- відсутність належних методів оцінки ризику на підприємстві;
- відсутність статистичної бази для систематичного управління ризиком;
- фрагментарність ризик-менеджменту та незалежне управління різними видами ризиків без урахування їх можливої взаємодії і взаємовпливу;
- помилкова організаційна структура відділу управління ризиками;
- недостатня участь керівництва в ризик-менеджменті;
- бажання ризик-менеджерів освоїти якомога більше нових технологій зменшення ризику, що не добився максимальної ефективності в кожній з них.

Перераховані засоби не в змозі забезпечити абсолютний захист від можливих ризиків, хоча і можуть істотно їх зменшити. Значною мірою ризику можуть бути запобігати шляхом ефективного управління в середині організації (наприклад, диверсифікацією діяльності тощо). Найбільший ефект може бути досягнутий за рахунок поєднання, комбінації різних методів управління ризиками, таких як страхування, хеджування, застосування сучасних методів управління, форм і методів розрахунку у зовнішньоекономічних операціях.

Висновки. Таким чином, можна зазначити, що прогнозування ризику є одним із основних етапів діяльності підприємств. Воно дає можливість розробляти й приймати плани зовнішньоекономічної діяльності, оптимізувати ресурси, зменшувати невизначеність, підвищувати стабільність і ефективність діяльності підприємства. Позитивним є те, що в Україні прогнозування ризику приділяється увага. Навіть був створений підрозділ «Український центр прогнозування ризиків». Свої послуги підрозділ надає керівникам та

власниками компаній, менеджерів, директорам аналітичних інститутів.

Перспективи подальших досліджень. Приданню оцінці та управлінню ризиками на ЗЕД підприємстві належної уваги. Посадження доступних методів попередження та захисту від ризиків та розумне їх використання.

Література

1. Боков В.В. Риски во внешнеэкономической деятельности и пути их урегулирования: учебн. пособ. / В.В.Боков. – М.: Рос. экон. акад., 2008.
2. Бочарников В.П., Репецкий С.М. и др. Риски во внешнеэкономической деятельности предприятий / В.П. Бочарников, С.М. Репецкий. – К.: ООО «ИнтерПед», 2007.
3. Гребельник О.П. Основы внешнеэкономической деятельности: пособие / О.П. Гребельник. – 3-е вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури. – 2008. – 78 с.
4. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. Риски підприємницької діяльності. Проблеми аналізу / В.М. Гранатуров, О.Б. Шевчук. – К.: Зв'язок, 2000. – 152 с.
5. Гутко Л.М. Досвід державної підтримки страхування ризиків/ Л. Гутко // Економіка АПК. – 2009. – №10. – С.147-152.
6. Дідківський Д.Ю. Зовнішня економічна діяльність підприємства / Д.Ю. Дідківський // Зовнішня економічна діяльність підприємства – 2006. – 462 с.
7. Лапуста М.Г., Шаршукова Л.Г. Риски в предпринимательской деятельности: учебник / М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова. – М.: Инфра-М, 2010.
8. Пазуха М.Д. Зовнішньоекономічна діяльність (загальні положення) / М.Д. Пазуха. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 230с.
9. Підлісна О.А. Класифікація і оцінка ризиків: підходи і перспективи / О.А. Підлісна, Ю.В. Тюленєва // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Д.: ДНУ, 2009. – Вип. 208. – Т.1. – С.198-207.
10. Попов С.Г. Внешнеэкономическая деятельность фирмы. Особенности менеджмента и маркетинга: уч. пособ. / С.Г. Попов. – М.: Эксмо, 2009.
11. Руденко Л.В., Скрипник М.І. Специфікація ризиків в

товаровиробниками за більш вигідніші умови виробництва та реалізації продукції, за одержання найвищого прибутку та інших переваг, ця конкуренція здійснюється різними методами та може виступати в різних формах. Тому виникає необхідність в постійному пошуку нових шляхів для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Дослідження проблеми конкурентоспроможності підприємства мають широкий діапазон. Теоретичним надбанням є наукові праці вчених-економістів: А. Сміта, А. Курно, Д. Рікардо та інших. В Україні вивчення проблеми конкурентоспроможності також актуальне, йому приділяють увагу такі вчені-економісти як Л. Балабанова, І. Должанський, С. Шевельова та інші. Порівнюючи з вітчизняними публікаціями в сьогodнішніх публікаціях існує єдиний підхід до окреслення шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Конкурентоспроможність підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки і характеризує можливість та ефективність адаптації підприємства до умов конкурентного середовища. У ринковій системі господарювання конкурентоспроможність як економічна категорія виступає ключовою, так як вона відображає економічні, науково-технічні, виробничі, організаційні, управлінські, маркетингові та інші можливості підприємства.

Виникнення і розвиток суспільства супроводжується формуванням явища конкуренції (від латинського сопсигепіа - стикатися, змагатися), яка є одним із постійно діючих чинників його прогресивного руху вперед. Конкурентоспроможність - це комплексна характеристика здатності суб'єкта господарювання ефективно конкурувати на ринку за умови зростання конкурентного потенціалу. Конкуренція змушує суб'єктів підприємницької діяльності не зупинятися на досягнутому, а постійно самовдосконалюватися, знижати витрати на виробництво, покращувати якість продукції (послуг), що пропонуються на ринку, підвищувати свою конкурентоспроможність.

У широкому розумінні конкурентоспроможність означає можливість вигравати в змаганнях за попит споживача. Що стосується сфери економіки, то конкурентоспроможність - це наявність певних

600°C, покриття для потреб атомної енергетики і т.п. Основне завдання в цій галузі полягає у створенні полі функціональних ЛФМ, що володіють комплексом властивостей: термо- і радіаційна стійкість, легка дезактивація, антикорозійний захист та ін.. Наступний напрямок – застосування порошкових покриттів.

Обсяги та області застосування порошкових покриттів постійно зростають. У 1983-1985 рр. в Західній Європі покриття на основі полістиролу, поліетилену, поліпропілену займали 5% ринку, сьогодні обсяг виріс до 12,5% і відповідно розширилися їх види (епоксидні, поліефірні та змішані) і області їх застосування.

Порошкові фабрики можна наносити на метал, дерево, полімерні матеріали. Якість і довговічність цих покриттів дуже висока, не кажучи про економічну сторону питання. Основні їхні козири: використовуються без розчинників, температура оплавлення на поверхні складає від 140 до 220°C. Час нанесення займає кілька хвилин, покриття виходить однорідним, висока адгезія. Така технологія вигідна як технологічно, так і економічно [5].

Література

1. Статті на тему ЛМФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vernicolor.ru/articles/page18/>
2. Журнал ЛКМ и их применение [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lakikraski.info> <http://www.lakikraski.info/>
3. Лакокрасочные материалы – статьи и обзоры [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rmnt.ru/story/paint>.

Денисюк Тетяна, Сіліцва Наталя

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема підвищення конкурентоспроможності стосується практично всіх сторін життя суспільства. На сьогоднішній день одним із першочергових завдань підприємств, особливо в період фінансової нестабільності, є підвищення рівня його конкурентоспроможності на ринку. Конкуренція на ринку стає все жорсткіша, йде суперництво між

зовнішній торгівлі. / Л.В.Руденко, М.І. Скрипник // Ризикологія в економіці та підприємстві: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, Академія ДПС України, 2001. – 453 с.

12. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб. / А.П. Рум'янцев, Н.С. Рум'янцева. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 377 с.

13. Сміяна Л.С. Правові основи зовнішньоекономічної діяльності./ Л.С. Сміяна // Основи зовнішньоекономічної діяльності. – К.: КНТ, 2008. – С.56-58.

14. Соловійова О.А. Перспективи розвитку страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності./ О.А. Соловійова // Фінанси України. - 2007. – №5. – С. 122-129.

15. Тибінь А.М. Суть і класифікація економічного ризику в ЗЕД підприємств/ А.М. Тибінь // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С.138-142.

1. Bokov V.V. Rysky vo vneshneekonomicheskoy deyatelnosti u puty ykh urehulyrovanyya: Uchebn. posobyе. - M.: Ros. ekon. akad., 2008.

2. Bocharykov V.P., Repetskyu S.M. y dr. Rysky vo vneshneekonomicheskoy deyatelnosti predpriyatyy. - Kyev: OOO «YnterPed», 2007.

3. Hrebel'nyk O.P. Osnovy zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti./ O.P. Hrebel'nyk// 3-tye vydannya pereroblene ta dopovnene: Pidruchnyk. - Tsentр uchbovoyi literatury. - 2008. - s.78.

4. Hranaturov V.M., Shevchuk O.B. Ryzkyk pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti. Problemy analizu. – K.: Zv'yazok, 2000. – 152 s.

5. Hutko L.M. Dosvid derzhavnoyi pidtrymky strakhuvannya ryzkykiv/ Hutko L. Ekonomika APK. —2009. —#10. —S.147-152

6. Didkivs'kyu. D.Yu. Zovnishnya ekonomichna diyal'nist' pidpryyemstva./ D.Yu. Didkivs'kyu // Zovnishnya ekonomichna diyal'nist' pidpryyemstva -2006. - 462s

7. Lapusta M.H., Sharshukova L.H. Rysky v predprynymatel'skoy deyatelnosti: Uchebnyk. - M.: Ynfra-M, 2010

8. Pazukha M.D. Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' (zahal'ni polozhennya)/ M.D. Pazukha /K.: Tsentр uchbovoyi literatury, 2008. - 230s

9. Pidlisna O.A. Klyasyfikatsiya i otsinka ryzkykiv: pidkhody i perspektyvy / O.A. Pidlisna, Yu.V. Tyulenyeva // Ekonomika: problemy

teoriyi ta praktyky: zb. nauk. prats'. — D.: DNU, 2009. — Vyp. 208 — u 4 t. — T.1. — S.198 — 207.

10. Popov S.H. Vneshneekonomicheskaya deyatel'nost' fyрmy. Osobennosti menedzhmenta y marketynha: Uchebnoe posobie. - M.: Eksmo, 2009.

11. Rudenko L.V., Skrypnyk M.I. Spetsyfikatsiya ryzykiv v zovnishniy torhivli. Ryzykolohiya v ekonomitsi ta pidpryyemnytv. Zbirnyk naukovykh prats' za materialamy mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi. — K.: KNEU, Akademiya DPS Ukrayiny, 2001. — 453 s.

12. Rum"yantsev A.P., Rum"yantseva N.S. Zovnishn'oekonomichna diyal'nist': Navch. posibnyk. — K.: Tsentr navchal'noyi literatury, 2004. — 377 s.

13. Smiyana L.S. Pravovi osnovy zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti./ L.S Smiyana // Osnovy zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti. - K.:KNT, 2008. - S.56-58

14. Solovyova O. A. Perspektivy rozvytku strakhuvannya u sferi zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti./ O. A Solovyova // Finansy Ukrayiny. - 2007. - #5. - S. 122 - 129

15. Tybin' A.M. Sut' i klasyfikatsiya ekonomichnoho ryzyku v ZED pidpryyemstv/ Tybin' A.M.//Ekonomika APK. —2010. —#1. —S.138-142

Рецензент: Бельтюков Є.А., д.е.н., професор, зав. кафедрою економіки підприємства Одеського національного політехнічного університету.

17.07.2014

УДК 502.3

Арестов Сергей, Полищук Тамара

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНОГО АППАРАТА ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ИНВЕСТИЦИЙ. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ УСЛУГИ КАК ОБЪЕКТ ИНВЕСТИРОВАНИЯ

Исследования проведенные в статье заключается в том, что впервые на основе теории коммуникации, системного подхода и

краще за якістю, ніж в цілому по країні і відповідно дещо вищу за ціною [2].

Проблема виробництва ЛФМ крім відсутності інгредієнтів зводиться до ще одного недоліку – нормативна та технічна документація знаходиться на рівні 70-80-х років ХХ ст. У паспорті на продукт можна знайти такі поняття як сухий залишок, в'язкість, вкривістість, адгезія, але відсутня схема застосування матеріалу. Отже, говорити про гарантійні терміни служби матеріалів не доводиться. Досвід показує, що наші «умільці» приходять до того, що в емаль ПФ-115 додають крейду, компенсуючи дорогий титановий пігмент. Визначити це можна тільки хімічним аналізом. Навіть якщо нормативно обговорений склад, сьогодні є секретом більшості фірм, це ще не означає, що продукт відповідає рецептурі. Отже давати гарантію терміну служби покриття проблематично. Якщо найближчим часом не буде вирішено питання про жорстке регламентування моментів, пов'язаних з технологією виробництва, оцінкою якості фарб і їх експлуатаційної надійності, говорити про подальший розвиток виробництва вітчизняних лакофарбових матеріалів не доводиться.

Загальні тенденції розвитку промисловості лакофарбових матеріалів зводяться до реалізації чотирьох основних напрямків. У першу чергу, це підвищення експлуатаційної надійності лакофарбових матеріалів, яка забезпечувалася б не тільки застосуванням нових технологій, а й зменшенням товщини покриття до 50-70 мікрон при збереженні високої довговічності покриття. Другий напрямок підвищення екологічної чистоти за рахунок випуску водорозчинних покриттів. Використання великої кількості органічних розчинників забруднює навколишнє середовище, створює проблеми з природоохоронними організаціями і в області застосування лакофарбових матеріалів. Зниження частки розчинників – неминуча тенденція. У зв'язку з цим все більшого значення набуває виробництво акрилових фарб на основі епоксидних складів та інших плівкоутворювачів [3].

На сьогоднішній день вже розроблено рецептури таких захисних покриттів і для металів. Перспективним є виробництво та створення лакофарбових покриттів спеціального призначення для вирішення певних технічних завдань. Наприклад, спеціальна вогнестійка фарба, яка захищає поверхню при температурі від 100 до

продукції дуже обмежена. Вона представлена досить широким спектром пентафталевих (алкідних) емалей ПФ-115, в основному побутового призначення. Друге місце займають масляні покриття, які за якістю значно поступаються тим же алкідним фарбам. На третьому місці за обсягами виробництва, завдяки існуванню запорізького заводу «Кремній-полімер», знаходяться кремнеорганічні продукти, в основному емаль КО-168. Останні призначаються для різних цілей в тому числі для покриття фасадів. Наступні місця складно поділити, але суть зводиться до того, що почало розвиватися виробництво акрилових фарб, у тому числі водорозчинних фарб. Також на базі об'єднання «Стирол» відкрито провадження покриттів на основі стиролу різного функціонального призначення.

Напрямок порошкових фарб на Україні представлено дуже слабо. В основному такі покриття виконуються з імпортних компонентів, що завозяться з Франції, Португалії та інших країн. Випускає порошкові фарби для покриття холодильників єдина фірма «Норд» (Донецьк). Загальна біда для всіх цих покриттів полягає в обмеженості сировинної бази. Якість сировини ніким не контролюється і отримати стабільну партію продукції проблемно, тому складно говорити і про якість одержуваних лакофарбових покриттів. Ще один негативний момент - обмеженість асортименту пігментів і наповнювачів, вироблених в Україні. можна перерахувати по пальцях: двоокис титану двох - трьох модифікацій, червоний і жовтий залізоокисний пігмент, сурик. Решту пігментів, включаючи ультрамарин, виробники намагаються купувати [4].

Обмеження в пігментах призводить до значного скорочення пропонованої споживачеві колірної гами покриттів. Для порівняння, фірма «Тіккуріла» реалізує ЛФМ 2700 кольорів і відтінків. У нас же для колеровки використовують 14-16 пігментів. У нас від партії до партії складно отримати однакове за складом сполучення через нестабільність якості сировини. Провідні виробники вітчизняних фарб, що входять у своїй більшості в концерн «Укрлакокраска», закупають основні компоненти за кордоном і на основі своїх технологій розвивають виробництво. Доходить до того, що імпортують не лише пігменти, а й плівкоутворювачі, наповнювачі, барвники. У підсумку, переробляючи сировину за власними технологіями на «обладнанні 1903 року», отримують фарбу дещо

методов менеджмента природоохранной деятельности обоснованы комплексные подходы к обеспечению механизмов повышения экономической эффективности природоохранных инвестиций. проанализирована и обоснована необходимость формирования и развития понятийно-категориального аппарата экологических инвестиций, проведен анализ и предложена классификация природоохранных инвестиций в экологические услуги, рассмотрено экономический механизм природоохранной деятельности и природопользования на государственном уровне связывается с созданием Национального экологического фонда с профессиональным кадровым обеспечением, которое улучшит финансовую систему управления экологическими платежами на рыночных принципах, позволит сконцентрировать средства различных источников для направления их на экологические инвестиции, использовать экологические платежи в полном объеме и по целевому назначению, привлечь средства других источников.

Ключевые слова: экологические инвестиций, экосистемные услуги, экологические услуги.

Арестов Сергій, Поліщук Тамара

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙ. ЕКОЛОГІЧНІ ПОСЛУГИ ЯК ОБ'ЄКТ ІНВЕСТИВАННЯ.

Дослідження проведені в статті полягає в тому, що вперше на основі теорії комунікації, системного підходу та методів менеджменту природоохоронної діяльності обґрунтовано комплексні підходи до забезпечення механізмів підвищення економічної ефективності природоохоронних інвестицій. проаналізована і обґрунтована необхідність формування і розвитку понятийно-категоріального апарату екологічних інвестицій, проведено аналіз та запропоновано класифікацію природоохоронних інвестицій в екологічні послуги, розглянуто економічний механізм природоохоронної діяльності та природокористування на державному рівні пов'язується зі створенням Національного екологічного фонду з професійним кадровим забезпеченням, яке покращить фінансову систему управління

екологічними платежами на ринкових засадах, дозволить сконцентрувати кошти різних джерел для направлення їх на екологічні інвестиції, використовувати екологічні платежі в повному об'ємі і за цільовим призначенням, залучати кошти інших джерел

Ключові слова: екологічні інвестиції, екосистемні послуги, екологічні послуги.

Arestov Sergey, Polishuk Tamara

BASIC APPROACHES TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT CONCEPTUAL AND CATEGORICAL APPARATUS OF ENVIRONMENTAL INVESTMENTS. ENVIRONMENTAL SERVICES AS AN INVESTMENT OBJECT

Studies carried out in the article is that for the first time on the basis of the theory of communication, a systematic approach and methods of management of environmental activities proved an integrated approach to mechanisms for increasing the cost-effectiveness of environmental investments. analyzed and the necessity of formation and development of the conceptual and categorical apparatus of environmental investments, the analysis and proposed a classification of environmental investments in environmental services, considered economic mechanism of conservation and environmental management at the state level is associated with the creation of the National Environmental Fund with professional staffing, which will improve the financial management system of environmental charges on market principles, will allow to concentrate funds a variety of sources to guide them on environmental investments, use environmental payments in full and for the intended purpose, to raise funds from other sources.

Keywords: environmental investments, ecosystem services, environmental services.

Постановка проблеми. На сучасному етапі багато регіонів, території та природні об'єкти України відчувають кризовий економіко-екологічний стан, який є потенційною загрозою в разі збільшення виробничого пресингу в різних його видах. Певною відповіддю на ситуацію, що склалася можуть стати розробки в сфері природоохоронного інвестування, і екологізації інвестиційної

ПОВІДОМЛЕННЯ

Василенко Олексій, Каражія Едуард

РИНОК ЛАКОФАРБОВИХ МАТЕРІАЛІВ В УКРАЇНІ І ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА

Лакофарбові матеріали являють собою продукт, який має специфічну особливість. Як правило, лакофарбові матеріали виконують подвійну функцію. Насамперед, це задоволення естетичних потреб, тобто вони надають виробу завершений привабливий вигляд, а також виконують захисну функцію від корозійних та інших пошкоджень. Найчастіше ці дві функції проявляються одночасно.

Сучасний стан ринку лакофарбових матеріалів (ЛФМ) характеризується впевненою експансією ринку сусідами по СНД, західноєвропейськими та скандинавськими виробниками. Україна імпортує від 30% до 40% лакофарбової продукції в розрахунку від загального обсягу споживання, експортує близько 2,5 тис.т в основному в Росію, Білорусь і Молдову [1].

Лакофарбові матеріали з точки зору їх вартості можна поділити на три сектори:

I (висока ціна) - матеріали провідних фірм Німеччини. Австрії. Скандинавії, які відрізняються високою якістю, але не по кишені основній масі споживачів, і обсяг їх використання обмежений;

II (середньої ціни) - матеріали, вироблені за технологіями фірм вище названих країні під їх торговою маркою в країнах Східної Європи та Прибалтики. Вартість і якість їх трохи нижче ніж перший сектор;

III (низької ціни) - матеріали виробництва Росії, Білорусі, Туреччини та України за ціною і якістю знаходяться на рівні вітчизняних.

В Україні випускається приблизно 120 тис. т ЛФМ, виробництвом яких займаються (за різними джерелами) 70-90 фірм. З них всього 15-20 мають обсяг виробництва більше однієї тонни на рік, всі інші виробляють від 100 кг до 1 тонни. Номенклатура вітчизняної

5. Лігоненко Л.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Н.М. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 275 с.

6. Таратута Л.В. Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи / Л.В. Таратута // Сталій розвиток економіки: Всеукр. наук.-виробнич. журнал. – 2011. – № 4. – С. 220–228.

1. Blank Y`A. Fy`nansovyj menedzhment: Uchebnyj kurs. – 2-e y`zd.- K.: Əl`ga, Ny`ka-Centr, 2006. – 656 s.

2. Blank Y`A. Upravleny`e fy`nansovymy` ry`skamy`. – K.: Ny`ka-Centr, 2005. – 600 s.

3. Van Xorn Dzh.K. Osnovy upravleny`ya fy`nansamy`. – M.: Fy`nansy y` staty`sty`ka 2003. – 800 s.

4. Bily`k M.D. Upravlinnya debitors`koyu zaborgovanistyu pidpry`yemstv / M.D. Bily`k // Finansy` Ukrayiny`. – 2009. – # 12. – S. 24–36.

5. Ligonenko L.O. Upravlinnya debitors`koyu zaborgovanistyu pidpry`yemstva: navch. posib. / L.O. Ligonenko, N.M. Novikova. – K.: Ky`yiv. nacz. torg.-ekon. un-t, 2011. – 275 s.

6. Taratuta L.V. Upravlinnya potочноyу debitors`koyu zaborgovanistyu v umovax kry`zy` / L.V. Taratuta // Staly`j rozvy`tok ekonomiky`: Vseukr. nauk.-vy`robnny`ch. zhurnal. – 2011. – # 4. – S. 220–228.

Рецензент: Дяченко Л.Э., к.е.н., професор, зав. кафедрою економіки, організації та обліку в АПК Одеського національного економічного університету.

17.06.2014

діяльності в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідження економіко-екологічних проблем екологічного інвестування та пов'язаних з ним видів економічної діяльності великий вклад внесли українські вчені Б.В. Буркинський [1,2], Т.П. Галушкіна[3], В.Г. Ковальов[1], Н.Г.Ковальова[1], Л.Г. Мельник[4], В.М. Степанов[1], С.К.Харічков[2].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на очевидні досягнення у вивченні комплексу проблем екологічних інвестицій, залишаються вкрай актуальними питання дослідження категоріального апарату цього нового економіко-екологічного спрямування, розробки методологічних підходів і методів впровадження екологічного інвестування та екологізації інвестиційної сфери. При цьому особливого значення набувають питання формування наукових основ управління інвестиційними процесами в екологічній сфері, визначення ролі держави та розширення сфери дії ринкових механізмів. Ці питання у вітчизняній та зарубіжній економічній науці опрацьовані недостатньо. Дані обставини зумовили вибір теми даної роботи.

Метою статті є розгляд проблем, перешкоджаючих розвитку теоретичного, методичного та організаційного забезпечення механізмів підвищення економіко-екологічної ефективності екологічних інвестицій.

Основний матеріал дослідження. Економічна ситуація в нашій країні пов'язана із загальним посиленням інвестиційних процесів. Традиційно інвестиційна політика є складовою частиною загальної економічної політики будь-якої держави, в тому числі і України. Інвестиційна політика в Україні розвивається під впливом тенденцій розвитку світової економічної системи, а також під впливом таких факторів як динаміка накопичення коштів населенням, стан основних фондів, податкова система, система кредитування, розвиток банківської системи, стабільність національної валюти, наявність валютних резервів і т.д. . Перераховані вище фактори багато в чому визначають можливі обсяги інвестицій, у тому числі в природоохоронні заходи [1, с. 53].

Загострення екологічної ситуації в тому чи іншому регіоні може зажадати значного збільшення обсягів інвестицій у заходи і

програми з охорони навколишнього природного середовища. Забруднення, негативні трансформації природного середовища викликає прискорення процесів фізичного зносу основного капіталу. Визначено, що щорічний збиток, що наноситься нерухомості в результаті забруднення середовища, склав в США - 24 дол., В Канаде - 49 дол., У Великобританії - 14 дол. На душу населення. Однією з найбільш руйнівних форм забруднення навколишнього середовища є кислотні дощі. У країнах ЄС щорічний збиток від кислотних дощів, що наноситься лісовим ресурсам становить 0,2 млрд. Дол. ; матеріалами і спорудам - 0,5-2,7 млрд. дол. ; втрати в рибному господарстві - 0,03 млрд. дол. / рік. У Швеції 20% озер вражені кислотними дощами. У Німеччині шкоди лісам щорічно складає 800 млн. Дол., Збитки сільському господарству - 600 млн. Дол.

Загострення екологічної обстановки вносить певні корективи в інвестиційну політику. З'явилася необхідність в інвестуванні спеціальних ресурсозберігаючих і природоохоронних програм та проектів, що забезпечують зміну сформованої екологічної ситуації. Виникла необхідність провести переоцінку інвестиційних проектів в частині їх впливу на екологічну ситуацію, здійснити перерозподіл інвестицій, що спрямовуються на розробку й реалізацію цих проектів, разом із впровадженням їх зміст спеціальних розділів з охорони природного середовища. Більший пріоритет стали отримувати проекти та програми забезпечують отримання екологічно чистої продукції, що формують прогресивні виробничо-господарські структури, що створюють замкнуті виробничі та господарські цикли, пов'язані з екологізацією виробництва. [1, с. 39].

Багато вітчизняних і зарубіжних економістів [2, с.37] розглядають інвестиції як довгострокові вкладення капіталу в різні галузі та сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього середовища як всередині країни, так і за кордоном, з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку. Відзначимо, що в теорії виробництва, і в цілому в мікроекономіці, інвестиції розглядаються як процес створення нового капіталу (включаючи як засоби виробництва, так і людський капітал) [1]. На нашу думку, нарівні з людським слід говорити і про природний капіталі як об'єкті інвестування [6].

У фінансовій теорії під інвестиціями розуміють придбання

взаємоузгодженої кредитної й інкасаційної політики підприємства. Ван Хорн зазначає і з його думкою ми повністю погоджуємося: «Щоб максимізувати прибуток, отриманий в результаті проведення кредитної і інкасаційної політики, фірма повинна одночасно змінювати свою стратегію в тій та іншій сфері, поки не досягне оптимального рішення. Це рішення визначить найкращу комбінацію нормативів кредитоздатності, термінів кредиту, стратегії знижок, особливих умов і рівня витрат на інкасацію» [3, с.283].

Щоб оцінити ефективність кредитної політики підприємства, доцільно аналізувати динаміку показника ефекту від інвестування грошових засобів у дебіторську заборгованість як в абсолютних, так і у відносних показниках.

Висновки. В період фінансової кризи, проблема ефективного управління дебіторською заборгованістю потребує глибокого і комплексного підходу, який передбачає всебічний аналіз кількісних і якісних показників. У процесі управління дебіторською заборгованістю менеджмент підприємства повинен реалізовувати кредитну політику так, щоби, максимізувавши прибуток і рентабельність капіталу, підтримувати ліквідність підприємства у межах нормативних значень («1,5»-«2,5»). Для цього необхідно постійно контролювати динаміку обсягів і структуру дебіторської заборгованості, розробити ефективну кредитну політику й аналізувати вплив результатів цієї політики на динаміку таких показників: ліквідності, оборотності дебіторської заборгованості, прибутковості. Також слід проводити якісний аналіз наслідків управлінських рішень, що стосуються кредитної політики у довготерміновому періоді.

Література

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд.- К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. – 656 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками. – К.: Ника-Центр, 2005. – 600 с.
3. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами. – М.: Финансы и статистика 2003. – 800 с.
4. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 24–36.

ПВ – процентний відсоток на ринку фінансів;
СТп – середній термін отримання платежів за заборгованістю (див. формулу 1).

Дану формулу використаємо для розрахунку максимально можливої знижки на СФГ «Задум»:

$$СЗм = 654387 * (2\% * 16 \text{ днів}) = 209404 \text{ грн.}$$

Надання більшого обсягу знижок, ніж 209 тис., буде економічно не вигідним для підприємства. Проте, в окремих випадках, якщо клієнт важливий для підприємства і є імовірності довготривалої співпраці, менеджменту підприємства доцільно погодитись на втрати прибутку у короткотерміновому періоді (якщо підприємство має такі економічні можливості) з метою утримання потужного покупця (розширення ринку збуту продукції) і отримання прибутку у перспективі.

Кредитну політику, особливо щодо нових клієнтів, необхідно формувати на основі ґрунтовного вивчення їх фінансових можливостей і ділової репутації. І якщо існує хоч найменша імовірність неповернення заборгованості чи немає ймовірності повторного замовлення, краще відмовити клієнту в наданні кредиту.

Розширення умов кредитування, як правило, спричиняє ризик неповернення боргу. У разі неповернення боргу підприємство матиме збиток у сумі понесених витрат, які необхідно привести до теперішньої вартості. Інкасаційна політика підприємства має ґрунтуватися на співвідношенні дебіторської та кредиторської заборгованостей. Коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей не повинен перевищувати «1» і мати тенденцію до зменшення. У випадку, якщо цей показник перевищує «1» і зберігає тенденцію до зростання, це свідчить про те, що підприємство потребує додаткових фінансових ресурсів для фінансування дебіторської заборгованості. Ці моменти необхідно враховувати в процесі формування кредитної політики підприємства.

Інкасаційна політика підприємства повинна містити набір методів співпраці з дебіторами щодо повернення боргів або ж використовувати форми рефінансування дебіторської заборгованості (факторинг, облік векселів або їх продаж тощо). Максимізувати прибуток і мінімізувати ризики

втрати платоспроможності можна лише за умови здійснення

реальних і фінансових активів, тобто це сьогоднішні витрати, метою яких є отримання майбутніх вигод. Інакше кажучи, інвестиції це обмін визначеної цією (сьогоднішньої) вартості на, можливо невизначену, майбутню вартість.

Визначення, дане в Законі «Про інвестиційну діяльність» в основному, відповідає міжнародному підходу до уявлень про інвестиційну діяльність як процесу вкладення ресурсів з метою отримання прибутку, доходу, дивіденду в майбутньому. Іншими словами, інвестор відмовляється від задоволення насущних потреб в розрахунку на очікуване задоволення їх у майбутньому, але вже в більших розмірах [7].

Таким чином, під інвестиціями розуміються ті економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення або модернізацію виробничого апарату. Це може бути пов'язано з придбанням нових машин, будинків, транспортних засобів, а також з будівництвом доріг, мостів та інших інженерних споруд. Сюди слід включати і витрати на освіту, наукові дослідження та підготовку кадрів. Ці витрати являють собою інвестиції в нововведення, в «людський капітал», які на сучасному етапі розвитку економіки набувають все більшого і більшого значення.

Такі інвестиції потребують опрацювання та врахування всіх природоохоронних умов на стадії проектування та реалізації проектів. Законодавчо визначені заходи передбачають запобігання негативних наслідків реалізації проектів і облік витрат на природоохоронні заходи або відхилення проектів які не забезпечують відповідних природоохоронних вимог.

У тому і іншому випадку здійснення заходів з охорони навколишнього середовища вимагає величезних інвестицій на створення нових видів устаткування і споруд (очисні споруди, фільтри тощо). Природоохоронні заходи вимагають розширення капітальних вкладень як в масштабі окремого підприємства і регіону, так і в загальнодержавному масштабі.

Забруднення навколишнього середовища призводить до виникнення витрат у народному господарстві, витрат на попередження впливу забрудненого середовища на реципієнтів і витрат, що викликаються впливом на них забрудненого середовища, що вимагає появи додаткових інвестицій екологічного спрямування та ліквідацією

наслідків негативних впливів.

За своїм змістом зазначені вище додаткові інвестиції представляють собою екологічну складову суспільно необхідних витрат, тобто витрати суспільства, викликані негативним впливом на різні елементи процесів виробництва і споживання продукції. Таким чином, під інвестиціями екологічної спрямованості слід розуміти виражені у вартісній формі фактичні і можливі витрати для відшкодування збитків заподіяваних народному господарству забрудненням навколишнього середовища або додаткові витрати на компенсацію цих збитків [1, с.37].

Зрештою, будь-яка інвестиція пов'язана з основними факторами виробництва, що включають землю і ресурси. Екологічні інвестиції в нашому розумінні мають на увазі вкладення коштів з метою збереження і раціоналізації використання природного капіталу, в першу чергу як продуктивної сили. Поряд з широким поняттям екологічних інвестицій пропонується «звузити» категорію «природоохоронних», що включають, наприклад, формування екологічних послуг. Надалі пропонується показувати категорію екологічних та природоохоронних інвестицій в нормативних, правових та фінансових документах окремо, дотримуючись ієрархічності і підпорядкованості. При цьому екологічні інвестиції повинні бути на більш високому щаблі понятійної ієрархічності. Разом з тим, поняття про екологічні послуги все ширше запроваджується закордонними економістами-управлінцями у сфері природних ресурсів.

Одним із дієвих механізмів ефективного використання природних ресурсів є впровадження плати за екологічні послуги в умовах комплексного управління ресурсами. У такому контексті можуть бути сформульовані підходи до екологічного інвестуванню шляхом формування та розвитку концепції екологічних послуг.

В цьому контексті вкрай цікавими є пропозиції наради сторін Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер. Друга нарада Робочої групи з комплексного управління водними ресурсами в Женеві. [5, 91].

В останні роки отримали визнання новаторські фінансові механізми, системи плати за екосистемні послуги, які розглядаються в якості одного з ключових способів усунення порушень

ПР – середній період протермінування платежів за наданим кредитом, дні.

Також дану формулу використаєм на прикладі даних СФГ «Задум»:

$$OK_{дз} = (305000 * 0,68 * (30 + 5)) / 360 = \text{приблизно } 20000 \text{ грн.}$$

Зважаючи на отримані результати розрахунків, СФГ «Задум» може оцінити, чи достатньо у нього фінансових можливостей, щоб інвестувати розраховану суму грошових засобів у повному обсязі. Якщо ж ні, то необхідно корегувати кредитні умови шляхом зменшення терміну кредитування чи обсягів реалізації продукції у кредит. Другий варіант, як правило, є більш прийнятним для обох сторін.

Важливим інструментом в процесі управління дебіторською заборгованістю є надання знижок клієнтам. Знижки клієнтам надаються у таких випадках:

- здійснення передоплати або швидкої оплати за продукцію (використовується підприємством при дефіциті грошових коштів);
- купівлі великих обсягів продукції;
- купівлі продукції нижчої якості, а також з метою залучення нових клієнтів, підтримання ділових стосунків з давніми клієнтами або з тими, що є «цінними» для підприємства.

Швидка оплата за продукцію вивільняє кошти, які можуть бути знову інвестовані у виробництво тобто, збільшуються дохідність і прибутковість підприємства. Проте, розмір знижок не повинен перевищувати вигод від швидкої чи попередньої оплати.

У зв'язку з цим у процесі формування кредитної політики менеджменту підприємства доцільно розробити шкалу знижок відповідно до термінів швидкої оплати і шкалу штрафів за протерміновані платежі.

Визначаючи розмір знижки, необхідно враховувати, що швидке надходження грошей за реалізовану продукцію повинно принести проценти за середній термін отримання платежів, які компенсують величину наданої знижки. Отже, для розрахунку величини знижки можна використовувати формулу (3):

$$CЗ_m = ОП * (ПВ * СТ_n), \quad (3)$$

де $CЗ_m$ – максимально можлива сума знижок;

$ОП$ – загальний обсяг продажів;

збільшення грошових коштів інвестованих у дебіторську заборгованість. Оптимальна кредитна політика полягатиме у розширенні комерційного кредиту доти, доки додатковий прибуток від збільшення обсягів продажів не буде дорівнювати прибутку, необхідному для покриття витрат за додатковою дебіторською заборгованістю, необхідною для досягнення такого обсягу продажів [3, с.275, 276].

Щоб зробити висновок про правильність і збалансованість обраної кредитної політики необхідно постійно аналізувати дебіторську заборгованість за термінами давності, аналіз фактичних термінів, протягом яких здійснюється повернення заборгованості. Середній термін отримання платежів (СТп) у днях розраховується за формулою (1):

$$СТп = СДЗ / ОП * 365 \text{ дні}, \quad (1)$$

де СДЗ – середня дебіторська заборгованість за період;

ОП – загальний обсяг продажів за період.

За цією формулою ми можемо розрахувати середній термін отримання платежів на СФГ «Задум», але цей показник буде досить суб'єктивним:

$$СТп = 28654 / 654387 * 365 = 15,98 \text{ днів, тобто } 16 \text{ днів}$$

Отже на СФГ у середньому витрачається 16 днів на отримання платежів від покупців або замовників. На нашу думку це гарний показник для підприємства, але за один конкретно взятий період. Суб'єктивність даної формули полягає в тому, що точно показник неможливо розрахувати, так як погашення ДЗ відбуватиметься не «нормовано».

Ми погоджуємося з думкою І.А. Бланка, який пропонує розраховувати і можливу суму оборотного капіталу, спрямованого у дебіторську заборгованість. Цей показник розраховується за формулою (2) [1, с.201]:

$$ОК_{дз} = (ОР_k * K * (ППК + ПР)) / 360, \quad (2)$$

де ОК_{дз} – необхідна сума оборотного капіталу, спрямованого у дебіторську заборгованість;

ОР_k – запланований обсяг реалізації в кредит;

K – коефіцієнт співвідношення собівартості і ціни продукції;

ППК – середній період надання кредиту клієнтам, дні;

природоохоронної діяльності. У разі суттєвих екологічних проблем в умовах обмежених фінансових ресурсів плати за екосистемні послуги можуть стати джерелом додаткових альтернативних ресурсів, дати можливість переключити використання коштів на екологічно безпечні методи керування і забезпечення стійкої структури виробництва, створити стимули для інвестицій і залучити приватний сектор до роботи з охорони навколишнього середовища.

Основна мета правил плати за екологічні послуги в умовах комплексного управління водними ресурсами - забезпечити керівництву у питаннях створення та використання механізму плати за екосистемні послуги за допомогою сприяння охороні, відновленню та сталому використанню пов'язаних з водою екосистем на всіх рівнях - від місцевого до транскордонного.

В результаті представленого дослідження пропонується впровадження терміна «інвестиції в екологічні послуги», що позначає вкладення фінансових, матеріальних, технічних засобів в реставрацію, збереження, охорону екосистем, важливих для формування екосистемних послуг.

Висновки. Результати представленого дослідження демонструють основні причини низької ефективності місцевих екологічних фондів, в першу чергу сільських, селищних та міських, відноситься велика їх кількість. На сьогодні де-факто це цільові бюджетні рахунки.

Подальше удосконалення економічного механізму природоохоронної діяльності та природокористування на державному рівні пов'язується зі створенням Національного екологічного фонду з професійним кадровим забезпеченням, яке покращить фінансову систему управління екологічними платежами на ринкових засадах, дозволить сконцентрувати кошти різних джерел для направлення їх на екологічні інвестиції, використовувати екологічні платежі в повному об'ємі і за цільовим призначенням, залучати кошти інших джерел. Сучасна екологічна політика, як складова частина соціально-економічної політики, повинна характеризуватися відповідними напрямками, формами, методами, прийомами регулювання соціально-екологічних процесів і, в кінцевому рахунку, повинна визначати природоохоронну діяльність підприємств, еколого-економічний рівень гармонійне збалансований розвиток продуктивних сил національної економіки.

Література

1. Буркинський Б.В., Ковалев В.Г., Ковалева Н.Г., Колонтай С.Н., Павленко Е. П., Розмарина А.Л., Степанов В.Н. Инвестирование природоохранной деятельности. — Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2002. — 224 с.
2. Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К., Крисилов А.Д. Научные основы формирования концепции устойчивого развития региона: новые идеи и решения. — Одесса: ИПРЭИ НАНУ, 1996. — 42 с.
3. Галушкіна Т. П., Крутякова В.И. Экологическая политика и механизм ее реализации на региональном уровне. — Одесса НАН Украины, ИПРЭИ НАН Украины, 2010. — 112 с.
4. Мельник Л.Г. Экологическая экономика: Учебник / Леонид Григорьевич Мельник. - Суми : Университетская книга, 2001. - 350 с.
5. Плата за экосистемные услуги в условиях комплексного управления природными ресурсами./ Рабочая группа по комплексному управлению водными ресурсами. Второе совещание. Женева, 26–27 июня 2006 года /Европейская Экономическая комиссия// ECE/MP.WAT/WG.1/2006/3, 6 June 2006. — 78 с.
6. Проблемы инвестиционного менеджмента в природоохранной деятельности // Буркинський Б.В., Ковалева Н.Г., Розмарина А.Л., Ковалев В.Г., Кунинец Л.Е., Рассадникова С.И., Губанова Е.Р., Золотов В.И., Морван С., Журамани Зукан Нажиб, Золотов А.В., Павленко Е.П., Колонтай С.Н. — Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2001. — 232 с.
7. Проблемы развития современного общества: культура инновации, высокие технологии и экология: научное издание / В.Н. Гринева, П.Д. Дудко, А.Г. Крок и др.; отв. За вып. Дудко П.Д. — Харьков: ХГЭУ, 2010. — 300 с.
1. Burkinskiy B.V., Kovalev V.G., Kovaleva N.G., Kolontay S.N., Pavlenko E.P., Rozmarina A.L., Stepanov V.N. Investirovanie prirodoohrannoy deyatelnosti.-Odessa: IPREEI NANU, 2002.-224c.
2. Burkinskiy B.V., Stepanov V.N., Harichkov S.K., Krisilov A.D., Nauchnie osnovi formirovaniya koncepcii ustochivogo razvitiya regiona: novie idei i resheniya.-Odessa: IPREEI NANU, 1996.-42c.

процедур для того, щоб прийняти рішення, які клієнти повинні отримати кредит і на яких умовах.

Кредитна політика підприємства передбачає вирішення таких питань:

- термін і обсяг надання кредиту;
- розмір знижки.

Зрозуміло, якщо підприємство вимагає швидкої оплати за відвантажену продукцію, то зменшуються витрати на обслуговування дебіторської заборгованості, зменшується ризик виникнення безнадійної дебіторської заборгованості, збільшується дохідність і прибутковість підприємства. Але реалізація підприємством такої агресивної політики щодо дебіторів у майбутньому призведе до зменшення покупців і, відповідно, дохідності і прибутковості. І навпаки, надання економічно необґрунтованих знижок, чітко невизначені терміни кредитування у короткотерміновому періоді призведуть до збільшення обсягів продажів і доходу.

Проте, у довготерміновому періоді така кредитна політика зумовить зростання безнадійної дебіторської заборгованості, збільшення витрат на повернення коштів, зменшення дохідності і прибутковості.

Підприємство повинно розробити збалансовану кредитну політику щодо своїх покупців. На формування кредитної політики підприємства впливають такі фактори:

- купівельна спроможність споживачів продукції, яка залежить від загальної економічної ситуації;
- кредитоспроможність дебітора;
- стабільність фінансового ринку;
- кон'юнктура товарного ринку ;
- конкурентоспроможність продукції підприємства;
- економічна можливість підприємства інвестувати кошти у поточну дебіторську заборгованість;
- здатність підприємства нарощувати обсяги виробництва продукції за умови реалізації у кредит.

У процесі формування кредитної політики перед менеджментом підприємства визначається завдання, суть якого у прийнятті рішення щодо вибору між додатковим прибутком від збільшення обсягів продажу і можливими витратами, що пов'язані із

покупцями та замовниками, а найменшу – розрахунки з підзвітними особами. Ситуація стандартна для подібних господарств, тому керівництву та бухгалтерії слід звернути увагу на швидкі розрахунки за с/г продукцію підприємств-замовників, покупців. Якщо ДЗ починає переходити з короткострокової у довгострокову – потрібно застосовувати санкції, так як є вірогідність потрапляння ДЗ у безнадійну.

Для кожного підприємства оптимальний обсяг дебіторської заборгованості є різним. Фактори, які впливають на визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості, можна об'єднати у дві групи – зовнішні і внутрішні.

До зовнішніх факторів належать:

- податкова політика;
- стан фінансового ринку (з погляду умов короткотермінового кредитування);

- економічна політика держави.

До внутрішніх факторів належать:

- період життєвого циклу виробництва;
- галузь діяльності підприємства;
- обсяги виробництва;
- обсяг кредиторської заборгованості;
- кредитна політика підприємства.

Важливою і актуальною проблемою фінансового менеджменту в рамках управління дебіторською заборгованістю є встановлення балансу між кредитною політикою підприємства та інкасацією дебіторської заборгованості.

Задля утримання існуючих покупців і залучення нових, підприємство реалізує продукцію у кредит, підтримуючи так встановлені обсяги реалізації продукції, завойовуючи нові ринки збуту продукції, що у період економічної кризи є надзвичайно важливо. Проте, процес кредитування клієнтів супроводжується ризиком зменшення прибутку в результаті неефективної кредитної політики і ризиком неповернення коштів. У останньому випадку існує ймовірність перетворення поточної дебіторської заборгованості на безнадійну дебіторську заборгованість.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю повинно ґрунтуватися на розробленій кредитній політиці підприємства.

Кредитну політику слід розглядати як стандартний набір

3. Galushkina T.P., Krutyakova V.I. Ekologicheskaya politika i mehanizm realizacii na regionalnom urovne.-Odessa: IPREEI NANU, 2010.-112c.

4. Melnik L.G., Ekologicheskaya ekonomika: Uchebnik/Leonid Grigorevich Melnik.-Sumi: Universitetskaya kniga, 2001.-350c.

5. Plata za ekosistemnie usluzhi v usloviyah kompleksnogo uprevleniya prirodniimi resursami./ Rabochaya gruppa po kompleksnomu upravleniu vodnimi resursami. Vtoroe soveshanie. Jeneva, 26-27 iunya 2006 goda/ Evropeyskaya Ekonomicheskaya komissiya// ECE/MP.WAT/WG.1/2006/3, 6 June 2006. — 78 c.

6. Problemi investicionnogo menedjmenta v prirodoohrannoy deyatelnosti // Burkinskiy B.V., Kovaleva N.G., Rozmarina A.L., Kovalev V.G., Kuninec L.E., Rassadnikova S.I., Gubanova E.R., Zolotov V.I., Morvan S.,Juramani Z.N., Zolotov A.V., Pavlenko E.P., Kolontay S.N.-Odessa: IPREEI NANU, 2001.-232c.

7. Problemi razvitiya sovremennogo obshestva: kultura innovacii, visokie tehnologii i ekologiya: nauchnoe izdanie / V.N. Grineva, P.D. Dudko, A.G. Krok I dr.; onv. Za vip. Dudko P.D.- Harkov: HGEU, 2010-300c.

Рецензент Ковальов В.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету

22.10.2014

УДК 65.016.8

Артамонова Наталія, Череп Вікторія

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДІАГНОСТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В статті розглядається можливість використання сучасних інструментів діагностування задля уникнення загрози банкрутства. Представлено аналіз наукових досліджень проблеми запобігання кризи

у працях вітчизняних та зарубіжних фахівців. Розроблена система «криза-драйверів» з метою своєчасного виявлення фінансової неспроможності підприємства, складовими якої є: раннє розпізнавання загрози банкрутства; визначення факторів негативного впливу на діяльність та розвиток підприємства; оцінка наявності «відкладеної погрози» банкрутства тощо. Також пропонується задіяти ці показники для визначення і запобігання навмисного або фiktивного банкрутства та діагностування економічних правопорушень у сфері бізнесу.

Ключові слова: інноваційні антикризові інструменти, система «криза-драйверів», неплатоспроможність, банкрутство, управлінські рішення.

Артамонова Наталія, Череп Вікторія

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДИАГНОСТИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

В статье рассматривается возможность использования современных инструментов диагностики с целью предупреждения угрозы банкротства. Представлен анализ научных исследований проблемы предупреждения кризисных явлений в работах отечественных и зарубежных специалистов. Разработана система «кризис-драйверов» для своевременного обнаружения финансовой несостоятельности предприятия, составляющими которой являются: раннее распознавание угрозы банкротства, определение факторов негативного влияния на деятельность и развитие предприятия, вероятность «отложенной угрозы» банкротства. Также предлагается использовать эти показатели для определения и предупреждения фактов умышленного, фiktивного банкротства и диагностики экономических правонарушений в сфере бизнеса.

Ключевые слова: инновационные антикризисные инструменты, система «кризис-драйверов», неплатежеспособность, банкротство, управленческие решения.

Artamonova Nataliya, CherepVictoriya

THE PERFECT OF THE PROCESS BY DIAGNOSTICS OF FINANCIAL INSOLVENT ENTERPRISES

To the article examines the problem of improvement diagnostics of financial insolvent enterprises. The analysis of scientific researches of

виданих довгострокових векселів, довгострокових і поточних зобов'язань (крім зобов'язань, облік яких ведеться в Журналі 2), відстрочених податкових активів і зобов'язань здійснюється в Журналі 3 та відомостях аналітичного обліку 3.1 - 3.6.

Таблиця 1

Інформаційне забезпечення операцій з обліку дебіторської заборгованості на СФГ «Задум»

Вид дебіторської заборгованості	Облікові регістри	Сума дебіторської заборгованості на СФГ (грн.)	Питома вага до загальної суми ДЗ, у %
Розрахунки з покупцями та замовниками	Відомість 3.1 Аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками	34569,0	73,0
Розрахунки за виданими авансами	3.2 Відомість аналітичного обліку розрахунків з різними дебіторами	1456,0	3,0
Розрахунки з підзвітними особами	3.2 Відомість аналітичного обліку розрахунків з різними дебіторами	190,0	1,0
Розрахунки за нарахованими доходами	3.2 Відомість аналітичного обліку розрахунків з різними дебіторами	1538,0	3,0
Розрахунки за претензіями	3.2 Відомість аналітичного обліку розрахунків з різними дебіторами	475,0	1,0
Розрахунки з іншими дебіторами	3.2 Відомість аналітичного обліку розрахунків з різними дебіторами	6019,0	13,0
Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	3.4 Відомість аналітичного обліку розрахунків з різними дебіторами	2950,0	6,0
Всього ДЗ на господарстві	X	47197,0	100,0

З вище представленої таблиці можемо прослідкувати, що на господарстві «Задум» найбільшу питому вагу займають розрахунки з

недоліки у роботі менеджменту. Адже тимчасово вільні кошти мають характер невиробничих активів, які втрачають свою вартість у часі, в результаті інфляції тощо. Через це доцільно своєчасно їх конвертувати у високоліквідні короткотермінові цінні папери, котрі у разі потреби можна швидко реалізувати.

Збільшення поточної дебіторської заборгованості як позитивний факт можна розглядати з погляду її впливу на підтримання ліквідності і платоспроможності підприємства лише до певної межі. Якщо показник поточної ліквідності підприємства перевищив «2,5», то це засвідчує, що менеджмент підприємства неефективно управляє оборотним капіталом.

Отже, наявність поточної дебіторської заборгованості певною мірою є резервом фінансових ресурсів (звичайно, за умови, що вона не класифікується як безнадійна), що забезпечує ліквідність підприємства, а отже, зменшує ризик втрати платоспроможності.

Проте, як свідчать результати аналізу фінансової звітності вітчизняних підприємств (особливо за останній фінансовий рік), їх ліквідність сформувалася в результаті зростання поточної дебіторської заборгованості. Сьогодні проблема неплатежів, а отже, дефіциту фінансових ресурсів, є особливо гострою у бізнесі.

Водночас збільшення дебіторської заборгованості спричиняє зменшення прибутковості підприємства, тому що частина фінансових ресурсів, що «зв'язана» у дебіторській заборгованості, вилучена із господарського обороту.

Отже, збільшення поточної дебіторської заборгованості за певних умов підвищує ліквідність підприємства, але й відразу ж зменшує прибутковість. Зважаючи на таку залежність, менеджмент підприємства повинен підтримувати оптимальну величину дебіторської заборгованості у структурі оборотного капіталу, яка б збалансувала прибутковість підприємства і ризик втрати платоспроможності.

Більш детальну інформацію по сумах дебіторської заборгованості по статтям обліку можна прослідкувати на прикладі сільського фермерського господарства «Задум» (далі СФГ «Задум»). Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками, покупцями і замовниками, різними дебіторами і кредиторами, за податками і платежами, облік виданих та отриманих короткострокових векселів,

problems of diagnostics is presented in works of home and foreign specialists. The propose innovation “crises-drivers” for revelation menace of bankruptcy, early recognition of threat of bankruptcy, determination of factors of negative development. It is suggested to use these indexes for determination of facts intentional and fictitious bankruptcy and diagnosticians of economic offences in the field of business.

Keywords: the innovation crises-management instruments, the system of “crises-drivers”, insolvency, bankruptcy, administrative decisions.

Постановка проблеми. В Україні дедалі залишається актуальною проблема запобігання банкрутству вітчизняних підприємств. Соціально – економічні перетворення, що відбуваються в країні, мають суперечливий характер, супроводжуються кризовими явищами, що викликають спад виробництва, кризу неплатежів, інфляційні процеси, безробіття тощо. Це вказує на необхідність застосування інноваційних антикризових інструментів щодо діагностування можливості банкрутства.

Метою впровадження цих інструментів є озброєння менеджерів, антикризових керуючих механізмом об'єктивного та оперативного прийняття управлінських рішень, тобто створення системи запобіжних заходів визначення можливості кризи, складовими якої повинні бути:

- раннє розпізнавання загрози банкрутства;
- визначення факторів, що негативно впливають на діяльність та розвиток підприємства (екзогенні та ендогенні);
- наявність “відкладеної погрози” банкрутства;
- визначення можливості її ліквідації за рахунок власного потенціалу, або залучення інвестиційних ресурсів.

Це можливо завдяки розробці та впровадженню системи “криза-драйверів” (crisis-drivers), тобто своєрідних маркерів, що вказують окремо, чи в купі, на нестабільну діяльність підприємства та привертають увагу менеджерів щодо вирішення наявних проблем, не очікуючи, поки вони суттєво вплинуть на фінансово-господарський стан суб'єкту підприємництва. Ці маркери складаються з аналітичних показників діяльності підприємства, знайомі менеджерам і аналітикам, але представлені в системі та підстраховують керівництво у вірному виборі заходів щодо запобігання банкрутству.

Аналіз досліджень та публікацій з розв'язання проблеми. Діагностування має за мету визначення та виділення найбільш

суттєвих проблем, так званих “вузьких місць”, у виробничо-господарській та фінансовій діяльності підприємств, встановлення причини їх виникнення задля запобігання можливості банкрутства, а в разі унеможливлення цього процесу – забезпечення суттєвого пом'якшення дії кризових явищ. Для проведення аналізу та встановлення діагнозу використовуються фінансові показники, що розраховуються на базі детального вивчення даних бухгалтерської звітності. Для більш детального аналізу в практиці діяльності підприємств застосовуються спеціальні форми дослідження на базі даних виробничого та управлінського обліку. Розгляданню цієї проблеми присвячені труди багатьох вчених, як українських, так і закордонних спеціалістів в галузі антикризового управління, а саме: Грязної А.Г., Федотова М.А., Бланка І.А., Бакланова М.І., Шеремета А.Д., Жарковської Є.П., Бродського Б.Ю., Єфімової О.В., Ковальова В.В., Терещенко О.О., Ю. Бригхем, Л. Гапенски, Дж. К. Ван Хорн та інших, а також авторів моделей прогнозу банкрутства: Р.Тафлера, Г.Тишоу, У. Бівера, Альтмана та інших. Усі вони внесли значний вклад в теорію та практику розвитку антикризового менеджменту, запропонували інструменти для прийняття управлінських рішень в умовах нестійкості ринкового середовища. Але ці показники застосовуються розділено, безсистемно, бо не створено механізму превентивного виявлення ознак можливого банкрутства, який би будувався на системі взаємопов'язаних показників, що вказували би на певний стан діагностуемого суб'єкту. Цей важливий інструмент антикризового управління потрібен сучасному менеджменту для прийняття стратегічних рішень як для розвитку свого підприємства, так і для визначення стану клієнтів, що його оточують.

Вклад сутності основних досліджень. Ранніми ознаками кризових явищ та загрози банкрутства підприємства прийнято вважати зазначені нижче:

- затримки з наданням звітності. Вони свідчать про незадовільну роботу фінансових служб підприємства, низький рівень кваліфікації персоналу, або про свідомі дії щодо зтягнення надання звітності для виграву часу і нерозповсюдження негативної інформації;

- проведення поспішних та недостатньо обґрунтованих дій щодо реорганізації підприємства (організаційно-структурні: відкриття або закриття підрозділів підприємств, філіалів, дочірніх фірм, їх злиття);

платоспроможність, а відповідно і на ризики, що з ними пов'язані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями ефективного управління дебіторською заборгованістю займаються вітчизняні науковці: В. Савчук, І. Бланк, М. Коробов, В. Пономаренко, А. Поддєрьогін, І. Яремко, Л. Коваленко та інші. Приділяли увагу й іноземні вчені: Д. Ван Хорн, Д. Ваховіч, Д. Шима і Д. Сігел, Ж.Рішар, Е. Хелферт та інші. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі управління дебіторською заборгованістю, усе ж відчутною є потреба методологічного забезпечення впровадження теоретичних розробок у практичну діяльність.

Метою статті є дослідження впливу величини дебіторської заборгованості на ліквідність і прибутковість підприємства, визначення оптимального обсягу грошових коштів інвестованих у дебіторську заборгованість, який покликаний забезпечити баланс між прибутковістю і ліквідністю підприємства, кредитною політикою та інкасацією дебіторської заборгованості.

Вклад основного матеріалу. Управління дебіторською заборгованістю, як і управління товарно-матеріальними запасами підприємства, грошовими коштами та їх еквівалентами, є однією із найактуальніших ланок діяльності керівництва підприємства, котра потребує щоденного контролю за її станом і прийняття ефективних рішень. Ефективність управлінських рішень, що стосуються управління дебіторською заборгованістю, має забезпечити баланс між:

- прибутком підприємства та його ліквідністю;

- кредитною політикою підприємства та інкасацією дебіторської заборгованості.

Збільшення величини оборотного капіталу підприємства, зокрема і дебіторської заборгованості спричиняє й зростання показників його поточної і абсолютної ліквідності. Це свідчить про високу ліквідність і платоспроможність підприємства, тобто здатність розрахуватися із поточними зобов'язаннями. Разом з тим, аналізуючи показники ліквідності, необхідно звернути увагу на якісну структуру оборотного капіталу підприємства. Для цього слід з'ясувати: чи зростання обсягів складових оборотного капіталу пов'язане із збільшенням обсягів виробництва і реалізації, чи кількісне зростання показників ліквідності склалося внаслідок нереалізованих запасів (товарів), надлишку грошових коштів на рахунках, що свідчить про

Ключевые слова: дебиторская задолженность, проблемы решения, увеличение прибыли, безнадежная дебиторская задолженность, исковая давность, анализ, финансовые ресурсы, ликвидность предприятия.

Tiukhtia Alexandr

PROBLEMS OF MANAGEMENT AND ANALYTICAL SUPPORT RECEIVABLES IN A SHORTAGE OF FINANCIAL RESOURCES

Modern transformation processes in the Ukrainian economy lead to the diversity of economic behavior of owners and managers of industrial enterprises. Specificity of industrial activity requires a significant amount of current assets, including assets in the calculations, so these companies the problem of effective accounts receivable management aimed at optimizing its overall size and ensure timely collection, is very important. Repayment of receivables in a short time, preventing its increase above allowable limits - a real opportunity to overcome or alleviate the shortage of working capital. In this regard, the urgent task is to improve the management of accounts receivable based on the synthesis achievements marketing and financial management.

Keywords: accounts receivable, solve problems, increase profits, hopeless receivables, statute of limitations, analysis, financial resources, liquidity of the company.

Постановка проблеми. У процесі управління оборотним капіталом підприємства важливе значення мають питання управління дебіторською заборгованістю. Ефективність діяльності підприємства безпосередньо залежить від послідовності і правильності рішень, які приймаються менеджерами усіх рівнів, адже кожне прийняте управлінське рішення спричиняє рух фінансових потоків, що впливають на фінансовий результат діяльності підприємства. Забезпечення оптимального обсягу дебіторської заборгованості та її частки у структурі оборотних активів підприємства є актуальною проблемою для усіх підприємств, незалежно від форм власності, від їх величини тощо. Адже через управління дебіторською заборгованістю можна впливати на обсяг прибутку підприємства, його ліквідність і

- низька якість планово-економічної та фінансової роботи, відсутність перспективних та поточних планів діяльності, плану руху грошових коштів, внутрішніх нормативів використання фінансових ресурсів, зокрема на оплату праці, необґрунтовані функціональні стратегії та політика діяльності;

- незадовільний стан виробничого потенціалу підприємства (матеріально-технічної бази, технології виробництва тощо), перенесення термінів проведення планових поточних та профілактичних ремонтів обладнання, відмова від реальних інвестиційних проектів щодо розвитку матеріально-технічної бази,

- вимушені зупинки, а також порушення ритмічності виробничо-технологічного процесу,

- необґрунтована зміна постачальників головних видів матеріальних ресурсів, застосування ризикованих схем закупівлі сировини і матеріалів,

- погіршення якості продукції (робіт, послуг), наявність негативних відгуків споживачів на низьку якість продукції або обслуговування,

- введення жорсткого режиму економії поточних витрат – зменшення розмірів орендованих виробничих та офісних приміщень, орієнтація на дешеві варіанти закупівлі господарського інвентарю та матеріалів тощо,

- зміни у порядку та умовах оплати праці робітників, скорочення розмірів основної заробітної плати, зменшення соціальних виплат та пільг, затримки у виплаті заробітної платні, або наявність заборгованості по виплатам заробітної платні,

- підвищена увага до можливостей отримання податкової економії, зменшення відносних розмірів сплати окремих видів податків та зборів, наявність заборгованості по платежах до бюджету та позабюджетних фондів.

- зміна джерел отримання фінансових ресурсів та (або) умов їх надання. Отримання фінансових ресурсів на відносно не вигідних умовах є свідченням або нагальної потреби в них у зв'язку з кризою платоспроможності, або визнанням високого рівня ризику, притаманного діяльності підприємства (за оцінками фахівців фінансово-кредитної сфери),

- втрата ключових господарських партнерів (контрагентів),

несприятливі зміни в портфелі замовлень (зменшення обсягів збуту, цін продажу, потреба в оновленні асортименту тощо),

- відмова від збільшення власного (акціонерного) капіталу з боку власників підприємства,

- участь підприємства в судових розглядах з непередбаченими наслідками, особливо з питань, що пов'язані із здійсненням господарсько-фінансової діяльності або окремих операцій,

- велика кількість перевірок контролюючими органами, накладання на підприємство та його керівників штрафних санкцій за порушення законодавства,

- недостатня диверсифікація діяльності підприємства, здійснення занадто великих проектів та комерційних угод, як наслідок – надмірна залежність фінансових результатів діяльності підприємства від будь-якого конкретного проекту, типу обладнання, виду активів, контрагента тощо [3].

Ці проблеми необхідно враховувати при здійсненні аналізу діяльності підприємства, виявлені ознак погіршення фінансового стану та встановленні причин, що свідчать про реальні загрози.

Ранню діагностику банкрутства підприємства можна здійснити за допомогою системи тест – драйверів, що застосовуються для оцінки задовільності структури балансу й можливості відновлення платоспроможності. Для цього використовуються показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами. Розрахунок останнього здійснюється за формулою:

$$K(\text{звок}) = \frac{BK - HA}{PA} > 0,1, \quad (1)$$

де BK – сума власного капіталу за даними фінансової звітності підприємства;

HA – необоротні активи;

PA – поточні активи.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності розраховується за формулою:

$$K_{\text{вп}} = K_{\text{лікв заг(к)}} + 6/T (K_{\text{лікв заг(к)}} - K_{\text{лікв заг(н)}}) / K_{\text{лікв заг(рек)}} \quad (2)$$

де $K_{\text{вп}}$ – коефіцієнт відновлення платоспроможності у найближчі 6 місяців;

$K_{\text{лікв заг(к, н, рек)}}$ – значення коефіцієнта загальної ліквідності (покриття) на кінець, початок періоду та рекомендоване значення, яке

обумовлюють різноманіття господарської поведінки власників та менеджерів промислових підприємств. Специфіка виробничої діяльності потребує значного обсягу оборотних активів, в тому числі активів у розрахунках, тому для цих підприємств проблема ефективного управління дебіторською заборгованістю, спрямованого на оптимізацію загального її розміру та забезпечення своєчасної інкасації, має вельми важливе значення. Погашення дебіторської заборгованості в стислі терміни, недопущення її збільшення вище допустимої межі — реальна можливість подолати або пом'якшити дефіцит оборотного капіталу. В зв'язку з цим актуальним завданням є удосконалення управління дебіторською заборгованістю на основі синтезу досягнень маркетингового та фінансового управління.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, проблеми вирішення, збільшення прибутку, безнадійна дебіторська заборгованість, позовна давність, аналіз, фінансові ресурси, ліквідність підприємства.

Тюхтя Александр

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ И ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ДЕФИЦИТА ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ

Современные трансформационные процессы в украинской экономике обуславливают многообразие хозяйственного поведения владельцев и менеджеров промышленных предприятий. Специфика производственной деятельности требует значительного объема оборотных активов, в том числе активов в расчетах, поэтому для этих предприятий проблема эффективного управления дебиторской задолженностью, направленного на оптимизацию общего ее размера и обеспечение своевременной инкассации, имеет весьма важное значение. Погашение дебиторской задолженности в сжатые сроки, не допуская ее увеличения выше допустимого предела - реальная возможность преодолеть или смягчить дефицит оборотного капитала. В связи с этим актуальной задачей является совершенствование управления дебиторской задолженностью на основе синтеза достижений маркетингового и финансового управления.

5. Офіційний сайт фірми Simax. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.simax.com/

6. Товарні ресурси скляної промисловості України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/717-tovarni-resursi-sklyanoji-promislovosti-ukrajini>

1. Derzhavne pidpriyemstvo «Ukrayins'kyu naukovo-doslidnyy instytut skla». [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ukrni.com/>

2. Ofitsiyuu sayt firmy Bohemia. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.bohemiacrystalcompany.com/>

3. Ofitsiyuu sayt firmy Luminarc. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://luminarc.in.ua/>

4. Ofitsiyuu sayt firmy Pasabanche. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.pasabahce.com/>

5. Ofitsiyuu sayt firmy Simax. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.simax.com/

6. Tovarni resursy sklyanoyi promyslovosti Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/717-tovarni-resursi-sklyanoji-promislovosti-ukrajini>

Рецензент: Кулініч О.А., д.ф.-м.н., професор, завідувач кафедри експертизи товарів та послуг Одеського національного економічного університету

30.10.2014

УДК 657.21:336.274.2

Тюхтя Олександр

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В УМОВАХ ДЕФІЦИТУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Сучасні трансформаційні процеси в українській економіці

дорівнює 2;

T – період, за який проводиться аналіз.

Якщо $K_{\text{віднов.}} > 1$, то у підприємства є реальна можливість у найближчі шість місяців відновити платоспроможність.

Якщо $K_{\text{віднов.}} < 1$, то розраховується коефіцієнт можливої втрати платоспроможності у найближчі три місяці за формулою:

$$K_{\text{втр}} = K_{\text{лікв заг(к)}} + 3/T (K_{\text{лікв заг(к)}} - K_{\text{лікв заг(н)}}) / K_{\text{лікв заг(рек)}} \quad (3)$$

Якщо $K_{\text{втр}}$ більше 1 – то є можливість не втратити платоспроможність, якщо він менше 1, то існує загроза втрати платоспроможності у найближчі 3 місяці.

Стійка тенденція до зниження вищезазначених показників свідчить про “відкладену загрозу” банкрутства.

Можливість нейтралізації погрози банкрутства за рахунок внутрішнього потенціалу підприємства діагностується по двом основним показникам:

1. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу дає подання про те, якою мірою підприємство здатне формувати додаткові джерела для задоволення зростаючих грошових зобов'язань.

$$P_{\text{СК}} = \frac{\text{Прибуток після оподаткування}}{\text{СК}_{\text{КГ}}} \times 100, \quad (4)$$

де $\text{СК}_{\text{КГ}}$ – величина власного капіталу, відображена у звітності на кінець періоду, тис. грош. од.

2. Коефіцієнт оборотності активів показує швидкість формування цих потоків, тобто виступає як мультиплікатор формування прибутку підприємства.

$$K_{\text{об.с.а}} = \text{ЧВ} / \text{СВСА}, \quad (5)$$

де ЧВ – чистий виторг, СВСА – середня величина сукупних активів.

Система “криза – драйверів” також застосовується для визначення:

- кредитоспроможності суб'єкту господарювання;
- ступеня фінансової стабільності;
- стадії банкрутства.

Рейтингова оцінка кредитоспроможності представлена в таблиці 1. При чому: 1 клас – фінансовостійкі підприємства; 2 клас – підприємства, які мають незначні відхилення платіжної дисципліни; 3 клас – неплатоспроможні підприємства.

Таблиця 1

Система показників оцінки кредитоспроможності

Найменування показника	1 кл	2кл	3кл
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,15-0,2	<0,15
Коефіцієнт уточненої ліквідності	>0,8	0,5-0,8	<0,5
Коефіцієнт покриття	>2	1-2	<1
Коефіцієнт фінансової незалежності	>50%	40-50%	<40%

Рейтингова система фінансової стійкості підприємства представлена в таблиці 2.

Таблиця 2.

Система показників оцінки фінансової стійкості підприємства

Найменування показника	1кл	2кл	3кл
Коефіцієнт покриття	Більше 2	1-2	Менше 1
Коефіцієнт ліквідності	Більше 0,5	0,2-0,5	Менше 0,2
Забезпеченість власними оборотними	Більше 0,2	0,1-0,2	Менше 0,1
Зміна оборотності запасів	+	-	-
Зміна оборотності оборотних коштів	+	-	-
Коефіцієнт рентабельності активів	Більше 15%	12-15%	Менше 12%
Наявність неплатежів по кредитах	-	-	+

Класи підприємств визначаються аналогічно попередній моделі. Модель визначення стадії банкрутства представлена в таблиці 3.

Таблиця 3

Система показників визначення стадії банкрутства

Найменування показника	Значення показника за стадіями банкрутства		
	1 стадія	2 стадія	3 стадія
Коефіцієнт покриття	1...2	Менше 1	Менше 0
Рентабельність сукупних активів	Більше нуля	Менше або дорівнює нулю	Менше або дорівнює нулю
Коефіцієнт маневрування робочого	Більше нуля	Більше нуля	Менше або дорівнює нулю

При чому: 1 стадія – приховане банкрутство; 2 стадія – фінансова нестійкість; 3 стадія – явне банкрутство.

Таким чином, узагальнюючи усе вищезазначене, сформуємо механізм визначення показників, так званих “криза-драйверів” для

постачальників до цих пір була помірна ціна на вітчизняну продукцію, але у зв'язку зі збільшенням цін на енергоносії, цей важіль втрачено. У собівартість посуду 30 – 40 % припадає на ціну газу, враховуючи застаріле обладнання, це дуже вагома причина подорожчання. Якщо не починати модернізацію виробництва, ціна буде зовсім не конкурентна. І саме це, за думкою більшості іноземних експертів, має такий негативний вплив на українське виробництво.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З метою вдосконалення структури асортименту скляних виробів вітчизняного виробництва на споживчому ринку України необхідно розширити номенклатуру (видовий асортимент) виробів з урахуванням їх призначення, розробити принципово нові сучасні форми виробів, розширити методи і прийоми їх декорування, передбачивши випуск скляних виробів з національними особливостями. Перспективними методами обробки скляних виробів є використання лазерного декорування, впровадження автоматичного гранування та кислотного полірування, які широко застосовуються при виробництві скловиробів у Англії, Німеччині, Бельгії та ін.

Враховуючи попит споживача, сьогодні необхідно збільшити випуск комплектного посуду (сервізи чайні та кавові, подарункові набори тощо) та виробів-новинок з кольорового скла та кристалю, декорованих живописом золотом, сріблом, платиною, люстрованими і силікатними фарбами.

Це дасть можливість вітчизняним скляним виробам стати конкурентоспроможними і зайняти достойне місце як на вітчизняному, так і на зовнішньому ринку.

Література

1. Державне підприємство «Український науково-дослідний інститут скла». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrni.com/>
2. Офіційний сайт фірми Bohemia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bohemiacrystalcompany.com/>
3. Офіційний сайт фірми Luminarc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://luminarc.in.ua/>
4. Офіційний сайт фірми Pasabanche. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pasabahce.com/>

Рис.1. Структура продажу скляного посуду в Україні за цінними сегментами в 2014 році

Згідно відміток операторів ринку, на цьому ринку ще у 2010 році почалася цікава тенденція, котра закріпилася у 2012 році. А саме- попит змістився у бік більш дорогої продукції. Якщо ще у 2009 році продаж дешевого сегменту посуду займала не менш 50 % від продажу всього ринку, то з 2010 року помітно виросла продаж середнього та високого цінного сегментів. Більшість операторів ринку помітили цю тенденцію та зробили висновки і розширили свій асортимент для того, щоб задовольнити попит.

У наш час на українському ринку виявлено посуд усіх відомих торговельних марок, однак здебільшого це товар, вироблений у Китаї, країнах СНГ, Польщі, Чехії, Франції тощо. При цьому обсяги імпорту постійно збільшуються (рис. 2.). При цьому, як і на інших ринках, лідерство має посуд виробництва Азії, а саме Китаю. За українського споживача щільно взялися і виробники країн СНГ, а також виробники Туреччини, пояснюючи свою зацікавленість зручним розташуванням нашої країни щодо інших європейських країн.

На цьому фоні не так оптимістично виглядає становище справ українського виробника. Україна має всю необхідну сировину для виробництва посуду, однак маючи на увазі те, що не розвивають вітчизняне виробництво, не вкладають у технологічне облаштування, маємо те, що відсоток нашої продукції на українському ринку складає не більш 10 %, а у цьому році маємо всі важелі (включаючи найскладніше за всі часи незалежності економічне становище, відсутність кредитів) того, що ця доля стане ще менша.

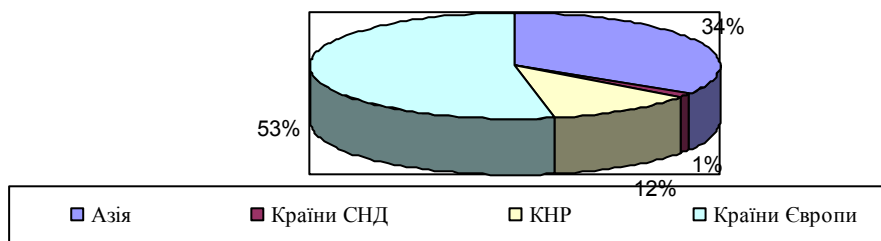

Рис. 2. Імпорт посуду в Україну 2014 рік

Єдиним конкурентним важелем серед імпортерів

своєчасного виявлення загрози банкрутства.(рис.1). Їх треба досліджувати, визначати та аналізувати систематично, щоб запобігти прояву негативних процесів на підприємстві.

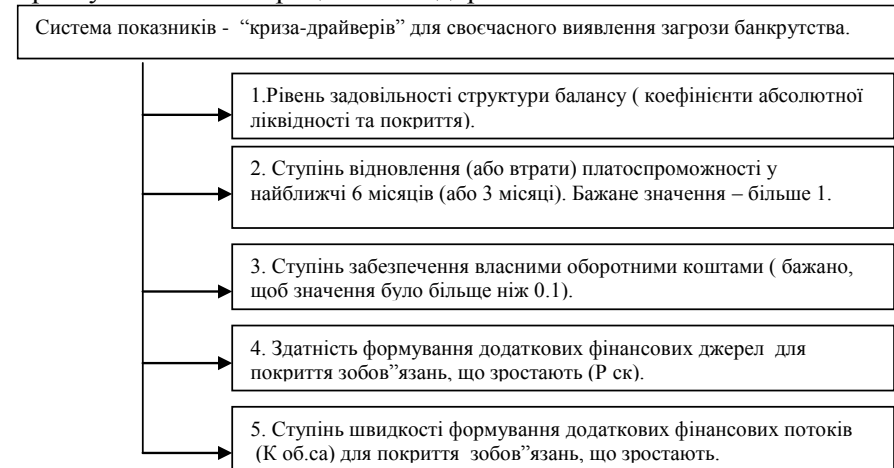

Рис.1. Система тест-драйверів задля діагностування ознак фінансової нестабільності.

Ці показники також можна застосовувати для виявлення фактів прихованого або фіктивного банкрутства та діагностування економічних правопорушень у сфері бізнесу. Адже, неплатоспроможність настає не відразу. Як правило, перші ознаки фінансових негараздів можна виявити заздалегідь, але у практиці рідко трапляється, коли юридична особа готова оголосити про свою неплатоспроможність з моменту настання такого стану. Навпаки, частіше боржники, з метою спасіння свого бізнесу чи майна, намагаються відтягнути цю процедуру шляхом укладання ризикованих угод, продажу майна за значно нижчою ціною тощо. Іноді, боротьба за виживання виглядає як приховування майна з метою забезпечення майбутнього свого та своєї родини протизаконними діями. Інформація що вказує на ознаки злочинів міститься у документах, що складаються у процесі господарської діяльності [2]. Але саме на етапі діагностування менеджер повинен виявити показники, що вказують на можливі протиправні дії з боку співучасників бізнесу та захистити підприємство від небажаних

наслідків подальшого співробітництва. Тобто, можливість застосування маркерів суттєво розширюється.

Висновки. Використання всіх вищезначених моделей потребує творчого підходу від аналітика, навичок розрахунку та тлумачення кожного з показників, які включено в систему тест-драйверів, та вміння дати загальну оцінку фінансового стану підприємства. У статті зроблена спроба систематизувати процес раннього діагностування суб'єктів господарювання задля виявлення погроз нестійкого стану та прийняття комплексу запобіжних заходів щодо їх уникнення. Подальші дослідження стосуються можливості розробки системи обґрунтованих маркерів для інших етапів діагностування можливого прояву кризових явищ, а саме для експрес та фундаментальної діагностики, а також для етапів визначення джерел фінансування та контролю використання фінансових ресурсів, що надані підприємству для стабілізації фінансового стану. Також важливо постійно досліджувати підприємства на посткризовому етапі їх функціонування тому, що банкрутство – постійний супутник у діяльності підприємств, що функціонують у ринкових умовах. А це є ознакою необхідності постійної професійної роботи менеджерів для збереження та розвитку бізнесу.

Література

1. Петруня Ю.Є, Говоруха В.Б., Літовченко Б.В. Прийняття управлінських рішень: навч. посібн. / Ю.Є. Петруня, В.Б. Говоруха, Б.В. Літовченко. – 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2011. – 216 с.
2. Кримінальні банкрутства – засоби запобігання та викриття: науково-практ. посібник/ С.І. Ніколаюк, Д.Й. Никифорчук та інші. – К.: КНТ, 2008. – 232 с.
3. Бібліотека економіста онлайн, гл.4 – Антикризове управління. Методологічні засади діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємств, 2005 –2014 р.р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// library.if.ua/book/6/687.html](http://library.if.ua/book/6/687.html).

1. Petrunya Yu.Ye, Govoruxa V.B., Litovchenko B.V. Prynnyattya upravlins'ky`x rishen`. Navch. posibn.- 2-ge vy`d.- K.: Centr uchbovoyi literatury`, 2011.-216 s.

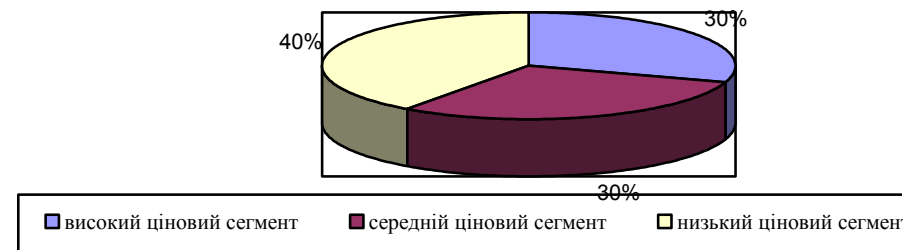
2. Kry`minal`ni bankrutstva – zasoby` zapobigannya ta vy`kry`ttya: Naukovo-prakt. Posibny`k/ Nikolayuk S.I., Ny`ky`forchuk D.J. ta inshi.- K.:KNT, 2008.-232 s.

боросилікатного скла, яке піддається подальшому загартуванню з метою підвищення механічної міцності та термостійкості. Цей посуд повинен витримувати перепад температури від 20 до 600°C. Крім того, для виробництва кухонного посуду використовують ситали, які мають високі споживні властивості, які необхідні для жаростійкого посуду.

Ситаловий посуд нагадує зовні фарфоровий, але переважає його та посуд з боросилікатного скла за такими показниками: термічна стійкість та ударна міцність. Ситаловий посуд має високу хімічну стійкість та красивий зовнішній вигляд, який зумовлений білим кольором та блиском і нанесеним декором у вигляді деколі, живопису й ін. Кухонний посуд характеризується високими гігієнічними, термічними та естетичними показниками.

Виробництво художніх виробів з кольорового скла – це ручна виробка, гутна техніка з різними видами декоративного оформлення. Переважно використовується поверхнева декоративна обробка: матування, нанесення золота, люстрів, силікатних фарб (ручний розпис, трафаретна печать, деколі). Цікавий напрямок – дрібна сувенірна пластика із кольорового дроту.

Ринок посуду як на Україні, так і в м. Одеса, має досить однакову тенденцію за структурою продажу скляного посуду серед всього посуду, так і в середині самого сегменту скляного посуду. І хоча ми бачимо українських виробників посуду досить широко представлених на полицях, однак при цьому тенденція залишається така – всього 10 % товару – це товар українського виробництва, 90 % – імпорт. Темпи росту цінового сегменту досить стабільні – прирост 30 – 40% за 2014 рік (рис. 1.), однак на думку фахівців, потенціал даного сегменту ринку відкрито лише на половину. Наприклад, середній європеєць витрачає на посуд приблизно 30 євро, в той час як середній українець – 1,2 євро на рік.

виробляють переважно з калієво-силікатного скла безкольорового і кольорового з різними видами декорування. Різнокольорові вироби мають підвищену прозорість завдяки вмісту оксиду калію. Фасони видувних виробів досить різноманітні. Так, наприклад, вази для фруктів бувають звичайні, на високій ніжці, на рівній ніжці і фасонній, край ваз буває гладкий, вирізний чи зубчиками. Графини для вина таких фасонів: без ручки і з ручкою, без піддону і на піддоні, на ніжці; а форма – куля, овал, подвійний конус, сплюснута куля, ромб, конус тощо.

Пресований посуд, порівняно з видувним, має більшу товщину стінок, більш просту, розширену до верху форму. В ньому відсутні різноманітні види декорування, крім тих, які відбилися в процесі формування (виступи, заглибини, як імітація під алмазне гранування), на їх поверхні часто є слід від роз'ємної прес-форми. Видовий асортимент пресованого посуду дещо звужений порівняно з видувним. Це такі вироби: склянки, чарки, салатники, дошки для сиру, маслянки, цукорниці, підноси, оселедниці, сухарниці, тарілки, виделки, ложки, лимоновижималки, вази, рюмки для яєць, серветниці, хрінниці, солонки, соусники, попільниці, чайниці та ін.

Пресовидувний посуд має найбільш обмежений видовий асортимент - це графини, вази, маслянки, судки столові, штофи, кухлі для пива та ін. Для цих виробів характерні прості форми і прикраси у вигляді випуклого малюнка та сліди від прес-форми, що споріднює їх з пресованими виробами. Відрізняються ж ці вироби від пресованих наявністю звуження їх форми знизу до верху.

Господарський посуд включає в свій асортимент вироби, які використовуються як тара для зберігання різних харчових продуктів – соління, варення, квасу, води та ін. Це банки для варення, банки для соління та молока, пляшки для квасу, бочечки тощо. Всі вони різної місткості в межах 1 – 12 л; цей посуд виготовляється (переважно гладкої поверхні) видувним способом із звичайного (натрій-кальцій-силікатного) скла.

Кухонний посуд – це вироби, які використовують для приготування їжі на газових та електричних печах. Асортимент їх включає такі види виробів: каструлі з кришкою і двома ручками, сковороди, жаровні овальні з двома ручками і плоскою кришкою, посуд для запікання без ручок і з двома ручками, круглої, овальної та прямокутної форми тощо. Виготовляють ці вироби із жаростійкого

3. Biblioteka ekonomista onlajn, gl.4 – Anty`kry`zove upravlinnya. Metodologichni zasady` diagnosty`ky` kry`zovogo stanu ta zagrozy` bankrutstva pidpny`emstv, 2005 –2014 r.r. [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu: [http:// library.if.ua/book/6/687.html](http://library.if.ua/book/6/687.html).

Рецензент: Захарченко В.І., д.е.н., професор кафедри менеджменту ОНПУ.

1.11.2014

УДК 65.012.34:656

Артамонова Наталія, Чернат Артур

ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНА КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В статті обґрунтовано необхідність створення транспортно-логістичного кластеру (ТЛК) як визначного фактору забезпечення зростання економічного потенціалу регіонів України. Представлено аналіз наукових досліджень проблеми кластеризації у працях вітчизняних та зарубіжних фахівців. Приведено рейтинг ефективності логістики за показником LPI (Logistics Performance Index), що періодично визначається фахівцями Всесвітнього банку. Визначено принципи та етапи створення ТЛК, модель оптимізації логістичного потенціалу. Представлена оцінка перспектив створення регіональних ТЛК в Україні, також, запропоновано впровадження ТЛК “Транзит” в Одеському регіоні з урахуванням стримаючих та сприятливих факторів і перспектив забезпечення ефективності транспортних перевезень.

Ключові слова: логістична інфраструктура, транспортно-логістичний кластер, рейтинг логістичної ефективності, логістичний потенціал, синергетичний ефект, модель оптимізації, інноваційна активність.

Артамонова Наталия, Чернат Артур

ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКАЯ КЛАСТЕРИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье обоснована необходимость создания транспортно-логистического кластера (ТЛК) как существенного фактора обеспечения роста экономического потенциала регионов Украины. Представлен анализ научных исследований проблем кластеризации в работах отечественных и зарубежных специалистов. Приведен рейтинг эффективности логистики по показателю LPI (Logistics Performance Index), который периодически определяется специалистами Всемирного банка. Определены основные принципы и этапы создания ТЛК, модель оптимизации логистического потенциала. Представлена оценка перспектив создания региональных ТЛК в Украине, также предложен вариант внедрения ТЛК в Одесском регионе с учетом факторов и перспектив обеспечения эффективности транспортных перевозок.

Ключевые слова: логистическая инфраструктура, транспортно-логистический кластер, рейтинг логистической эффективности, логистический потенциал, синергетический эффект, модель оптимизации, инновационная активность.

Artamonova Nataliya, Chernat Artur

TRANSPORT-LOGISTIC CLUSTERIZATION AS FACTOR PROVIDING OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

In the article the necessity of creation of transport-logistic cluster (TLC) is reasonable as a substantial factor of providing of height of economic potential of regions of Ukraine. The analysis of scientific researches of problems of clusterization is presented in works of home and foreign specialists. Rating over of efficiency of logistic is brought on the index of LPI (Logistics Performance Index), that is periodically determined by the specialists of the World bank. Basic principles and stages of creation of TLC, model of optimization of logistic potential are certain. The estimation of prospects of creation of regional TLC is presented in Ukraine,

високоякісних та конкурентоспроможних товарів вітчизняного виробництва. Вирішення технічного переоснащення і реконструкції скляних заводів на основі світових досягнень науково-технічного прогресу розпочала Українська державна корпорація "Укрбудматеріали", куди входять підприємства, які виробляють скляні побутові товари.

Виробництво скляних товарів в Україні, порівняно з закордонними виробниками, є надто енергомістким. Введення нових сучасних технологій, нового устаткування на склозаводах дозволить зменшити кількість відходів та дасть можливість різко зекономити паливо і енергоресурси, а отже знизити собівартість продукції.

Саме присутність широкого гармонійно виваженого асортименту у кожній із груп товарів стимулює виробників до посиленого контролю за якістю продукції, бо у наявності достатнього асортименту саме якість буде мати вирішальну роль у виборі того чи іншого продукту.

Скляний побутовий посуд включає в себе вироби зі скла, які використовуються в побуті та сфері масового харчування для приготування та зберігання їжі і напоїв та сервірування столу. Побутовий посуд підрозділяють на столовий, кухонний і господарський.

Столовий посуд в обсязі виробництва та споживання значно переважає інші групи скляного посуду. Він характеризується найбільшою різноманітністю за призначенням, видами, формою, розмірами, видами скла та видами декорування, способом вироблення тощо. Асортимент столового посуду за функціональним призначенням включає вироби для подачі їжі і напоїв на стіл, для приймання їжі і напоїв, для нетривалого зберігання їжі та іншого призначення.

Столовий посуд виробляють із скломаси звичайної та кришталевої як безкольорової, так і кольорової. За способом вироблення столовий посуд розрізняють видувний, пресовидувний, відцентрового формування, гутний тощо.

Видувний посуд має понад 50 найменувань, сотні артикулів та фасонів. Він характеризується як досить складною формою з великою кількістю приставних деталей та елементів, так і простою формою, а також виробами з невеликою товщиною стінок, та товстостінними. На цих видувних виробах відсутні сліди від прес-форми. Видувний посуд

поважають та знають у всьому світі. Bohemia – це насамперед дуже великий асортимент склянок та бокалів, вазонів, художніх виробів. Simax – здебільшого це посуд з термостійкого скла, виробляють даний посуд на склозаводах «KAVALIER», які були засновані у 1837 році. Даний посуд використовують для приготування їжі на любых поверхнях, даний посуд не вступає в реакції з їжею, посуд витончений та функціональний [2, 5].

Французькі виробники – заявлені фірмою Luminarc, що є однією з торгівельних марок ARC International, пропонує широкий асортимент товарів – столовий посуд зі всіх видів скла, посуду для мікрохвильових печей, посуд для дітей, декоративний посуд. Відмінні якості даного виробника: посуд здатен витримувати тепло, проходить при виробництві процес загартування (закалювання), витримує різкі перепади температур [3].

Турецькі виробники Pasabanche, що є підрозділом концерну Sisecam, завдяки активному інвестуванню та розширенню виробництва, за останні роки цей виробник набув статусу другого за розмірами виробника посуду зі скла у Європі. Виробник, використовуючи сучасні технології та обладнання, пропонує своїм покупцям широкий асортимент якісного посуду [4].

Вітчизняна скляна промисловість працює на базі кварцових пісків, крейди, а також відходів содової промисловості. Скляні піски, які ідуть на виготовлення скла, повинні мати максимальний вміст кремнезему, рівномірну зернистість. Родовищ таких пісків відомо більше 100. Основні запаси пов'язані із олігоценовими морськими відкладами та з породами міоцену. У скляній промисловості використовують також польові шпати. Основним джерелом польових шпатів є пегматити, які добуваються на Українському щиті (Єлісеївське родовище у Запорізькій області і ін.), а також лужні каоліни і граніти. Найбільші родовища скляних пісків знаходяться у Донецькій області (Авдіївське, Новомихайлівське), Харківській (Новоселівське), Чернігівській (Глібівське), Львівській (Великогірське). У цих областях зосереджено 55% усіх запасів. На Донецьку, Харківську та Чернігівську області припадає 86% видобутку скляних пісків в Україні [6].

Проблема технічного переобладнання вітчизняних підприємств скляної промисловості є найважливішою передумовою виробництва

also the variant of introduction of TLC offers in the Odessa region taking into account factors and prospects of providing of efficiency of transport transportations.

Keywords: logistic infrastructure, transport-logistic cluster, rating of logistic efficiency, logistic potential, synergetics effect, model of optimization, innovative activity.

Постановка проблеми. Можливість економічного зростання потенціалу регіонів та країни в сучасних геополітичних та гео економічних обставинах, певною мірою, має забезпечити кластерна стратегія розвитку економіки з реалізацією обумовлених інноваційних пріоритетів та їх логістичної складової. Поряд з промисловістю та сільським господарством, суттєве значення має впровадження концепції кластеризації у сферу надання послуг, зокрема у сферу забезпечення транспортних перевезень.

Транспортна система одна з перших сприймає зміни в економіці країни і обсяг транспортних послуг, багато в чому, залежить від її стану. Однак, сама транспортна система стимулює підвищення рівня економічної активності, розширюючи масштаби виробництва та пов'язуючи виробників і споживачів. Для сучасних транспортних підприємств основною метою діяльності є якісне обслуговування постачальників та споживачів транспортного продукту у формі надання послуг з перевезення, зберігання, ресурсного постачання, обслуговування, організації перевезень, координування, контролю тощо. Потреба в урахуванні інтересів споживачів транспортних послуг, з одного боку, і прагнення підвищити конкурентоспроможність транспортно-логістичних комплексів, з іншого, вимагають застосування логістичних підходів у транспортній системі.

Метою даного дослідження є створення ефективної моделі взаємодії суб'єктів транспортно-логістичної інфраструктури на базі концепції кластеризації в Одеському регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання формування та розвитку промислових кластерів знайшло широке відображення у сучасній науковій літературі, саме у тому сенсі, що вони створюють умови для розвитку інноваційної економіки. Однак, проблеми формування транспортно-логістичних кластерів (ТЛК), як кластерів послуг, не мають достатнього висвітлення в сучасних наукових дослідженнях, хоча потреба у формуванні

подібних кластерних утворень, досвід їх функціонування може стати суттєвою науково-методичною базою для впровадження кластеризації у регіонах України, зокрема у Одеському регіоні, що має значний транспортний потенціал.

Спроба визначення поняття ТЛК запропонована вітчизняними авторами: Пятаєвим М.В, Смірновим І.Г., Капустіною Л.М, Меншеніною І.Г та іншими науковцями. Однак, системний підхід до процесу створення та функціонування ТЛК з урахуванням сучасної інфраструктури регіонів, галузевих ознак, ринкових особливостей, соціальних потреб та інтеграційних перспектив не є визначеними.

М. Портер - засновник теорії кластерів - вважав, що "...підприємства окремих галузей мають властивість концентруватися у певних регіонах країни. При цьому, найбільш конкурентоспроможні підприємства активно впливають на суб'єктів ринку, з якими вони взаємодіють: постачальників, споживачів і конкурентів, підвищуючи їх конкурентоспроможність. У свою чергу, підвищення конкурентоспроможності цих підприємств сприятливо впливає на діяльність підприємства-лідера. У результаті такої активної взаємодії виникає синергетичний ефект" [1].

У 2007 р. Світовим банком, спільно з університетом м. Турку (Фінляндія), вперше була розроблена методика оцінки рівня розвитку логістики в різних країнах. З того часу, дослідження проводяться раз на два роки і, на сьогоднішній день, індекс LPI опублікован за підсумками 2007, 2010 і 2012 рр. Слідуючий буде вже за підсумками 2014 року. [2,5].

Разом з тим, у рейтингу Світового банку за показником ефективності логістики (Logistics Performance Index - LPI) у 2007 р. Україна посіла лише 73-є місце серед 150 країн.

У рейтингу логістичної ефективності Всесвітнього банку (Logistics Performance Index 2012) Україна посіла 66 місце, набравши 2,85 бала (табл.1). З пострадянських країн, Україну обійшли тільки Литва (58 місце) і Естонія (65 місце), Латвія зайняла в рейтингу 76 місце. Тобто, логістичний рейтинг публікується утретє (перший - в 2007 році, другий - в 2010 році). Він складається за результатами опитуваннями представників логістичного бізнесу: кожен оцінює інфраструктуру восьми країн, з якими працює найчастіше. Показників шість: митні процедури, транспортна інфраструктура, логістичні

- виробництво іграшок зі скла.

На початку 80-х років в Україні нараховувалося близько 60 підприємств скляної промисловості, у тому числі 6 заводів з виробництва листового і технічного скла, 14 – сортового посуду, 8 – пляшок, 6 – тарного скла, 9 – дзеркал. Скляна промисловість зосереджувалася передусім на Донбасі (тут вироблялося 95% продукції віконного скла). Найбільші заводи: Костянтинівський склоробний (заснований 1897), Костянтинівський «Автоскло» (з 1897), Лисичанський (з 1935), Львівський, Запорізький склоробний, Херсонський скляної тари, Дзеркальна фабрика в Одесі, завод художнього скла в Києві.

Після здобуття Україною незалежності і з переходом на ринкову економіку виробництво усіх видів скла в Україні скоротилося. Виробництво віконного скла складало у 1998 році 52 млн м², а у 2010 становило близько 20 млн м².

З розвитком ринкових відносин в Україні створюються умови для повного задоволення потреб населення товарами високої якості різноманітного асортименту при мінімальних витратах підприємств на їх виробництво. Це безпосередньо стосується формування споживчого ринку скляних побутових товарів, який забезпечується як вітчизняними, так і зарубіжними виробниками.

За даними Українського державного науково-дослідного інституту скла [1], в Україні сьогодні нараховується 37 підприємств, що виробляють скло або ж мають до скловаріння безпосереднє відношення. Серед них більше 20 склозаводів, які займаються виробництвом скляних побутових товарів: Київський завод художнього скла, Львівське виробниче об'єднання "Райдуга", яке включає 5 заводів (Львівський, Жовківський, Самбірський, Пісочанський, Нестерівський), Романівський, Бережанський, Гостомельський, Стрийський, Артемівський, Лисичанський, Херсонський, Константинівський та інші. Значну долю скловиробів на ринку України становить продукція закордонних виробників: Чехія, Словачія, Німеччина, Франція, Італія, Китай, Росія тощо, яка є досить конкурентоспроможною переважно завдяки високим естетичним властивостям скляних виробів.

Чеські відомі виробництва – Simax, Bohemia, чеська школа виготовлення скла та скловиробів має дуже старі традиції, їх

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми
 Темпи підвищення ефективності скляного виробництва залежать від досягнутого рівня якості продукції і від того, які будуть створені умови для досягнення певної мети. Дуже важливо встановити відношення асортименту продукції, що виробляється, зі сформованими потребами населення. Це дозволить створити необхідний асортиментний мінімум. Формування асортименту за цією схемою дозволить створити дизайн, моделювання та проектування нових форм та оформлення скляного посуду.

Метою даної статті є оцінка стану виробництва та визначення особливостей формування асортименту скляного посуду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Скляна промисловість є однією з базових галузей економіки України і відіграє важливу роль у формуванні макроекономічних показників окремих регіонів і держави в цілому.

Скляна промисловість включає в себе такі галузі:

- виробництво ємностей зі скла (виробництво посуду зі скла та кришталю, виробництво іншого столового та кухонного посуду зі скла та кришталю);
- виробництво та оброблення листового скла (виробництво листового загартованого та багат шарового скла, виробництво скляних дзеркал, виробництво склопакетів);
- виробництво скловолокна (виробництво скловолокна, в тому числі скловати, нетканих матеріалів з нього, виробництво тканин зі скловолокна, виробництво волоконно-оптичного кабелю для передавання кодованих даних);
- виробництво лабораторних, гігієнічних, фармацевтичних скляних виробів, скла для ручних та інших годинників;
- виробництво оптичного скла і оптичних елементів без оптичного оброблення; деталей для біжутерії; електроізоляторів і скляної ізоляційної арматури; скляних блоків для мостіння; скляних трубок і стрижнів, колб для ламп тощо;
- монтаж, ремонт та формування скляних труб, трубок та трубопроводів на промислових підприємствах;
- виробництво медичних інструментів;
- виробництво оптично оброблених елементів;

послуги (митні брокери, транспортні оператори), можливість простежити пересування вантажів, своєчасність доставки і складнощі в організації міжнародних перевезень.

До 2015 року Україна має намір, незважаючи на несприятливі умови політичної та економічної нестабільності, піднятися у світовому рейтингу логістичної ефективності і увійти до числа 50 кращих країн за цим показником [6].

Таблиця 1
 Країни СНД та Балтії за індексом ефективності логістики (LPI) [4,5]

Країна	Інтегральний показник LPI (місце країни)		
	2007	2010	2012
Литва	2,78 (58)	3,13 (45)	2,95 (58)
Естонія	2,95 (47)	3,16 (43)	2,86 (65)
Україна	2,55 (73)	2,57 (102)	2,85 (66)
Латвія	3,02 (42)	3,25 (37)	2,78 (76)
Казахстан	2,12 (133)	2,83 (62)	2,69 (86)
Білорусь	2,53 (74)	-	2,61 (91)
Росія	2,37 (99)	2,61 (94)	2,58 (95)

В якості одного із шляхів вирішення існуючих логістичних проблем в Україні, пропонується використання кластерного підходу. Формування транспортно-логістичних кластерів (ТЛК) може стати ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок мінімізації витрат у сфері логістики.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В Україні вже здійснюються організаційні заходи для формування транспортно-логістичних кластерів. Наприклад, у Херсонській області перспективним було визнано створення першого в Україні транспортно-логістичного кластеру, який повинен об'єднати 106 підприємств та організацій, серед яких 3 морських торговельних порти, 7 річкових портів, 5 судноплавних компаній, судноремонтні верфі, підприємства залізничного та автомобільного транспорту, аеропорт, авіапідприємства. Основним завданням кластеру, що сьогодні перебуває на стадії формування, передбачається забезпечення процесу удосконалення транспортної

системи регіону, налагодження взаємодії підприємств транспортної галузі, реструктуризація транспортних структур.

До загальних проблем створення в Україні кластерів різних типів слід віднести:

- недостатню сприйнятливість більшістю українських підприємств інновацій;
- брак кваліфікованих кадрів; низька якість транспортної та інженерної інфраструктур;
- відсутність необхідного інформаційного забезпечення процесу кластеризації;
- недостатню зацікавленість суб'єктів малого та середнього бізнесу в об'єднанні у великі виробничі системи;
- відсутність інвесторів у зв'язку з низькою інвестиційною привабливістю регіонів;
- обмежений доступ до зарубіжних ринків.

Формування транспортно-логістичного кластеру здійснюється в декілька етапів:

- 1) виникнення ідеї та обґрунтування необхідності його створення;
- 2) визначення регіону (території) для створення кластеру на основі оцінки його конкурентного потенціалу в логістичній сфері;
- 3) розробка організаційної структури кластеру;
- 4) формування системи управління ним;
- 5) оцінка ефективності функціонування кластеру.

Розглянемо ці етапи окремо, щоб детальніше з'ясувати сутність кожного з них.

На першому етапі необхідно визначити мету створення, завдання та масштаби діяльності транспортно-логістичного кластеру.

Метою створення транспортно-логістичного кластеру може бути:

- підвищення конкурентоспроможності транспортно-логістичної галузі шляхом розвитку інноваційного потенціалу;
- підвищення зайнятості населення за рахунок збільшення кількості робочих місць;
- поліпшення інвестиційної привабливості транспортно-логістичної галузі;
- збільшення вкладу від транспортно-логістичних послуг у валовий регіональний продукт;

manufactured domestically. Promising methods of treatment is the use of laser glass decoration, the introduction of automatic cutting and acid polishing. It is found that the percentage of domestic products in the Ukrainian market is not more than 10%. The factors influencing the formation of the assortment and the main directions in which the assortment of glasswares of domestic producers changes are analysed. The main tendencies of the market of glasswares in Ukraine are analysed. It is proved that the updating of the assortment of glasswares in the market adds to the competition which accounts for the appearance of the commodities on the market with new consumer properties.

Keywords: glassware, production, domestic raw materials base, the formation of the assortment, competition, market, consumer properties.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Скляні вироби відносяться до виробів багатократного використання, тривалість використання яких визначається здатністю зберігати головні показники фізико-технічних властивостей в процесі експлуатації. Збільшення часу експлуатації виробів із скла рівноцінно додатковому збільшенню її випуску без будь-яких збитків.

В умовах ринкової економіки боротьба за споживача на внутрішньому і зовнішньому ринках вимагає виробництва конкурентоспроможного скляного посуду. Якість тут виступає як головний фактор конкурентоспроможності скляного посуду, складаючи його основу. Однією з головних характеристик асортименту є конкурентоспроможність. Адже це найважливіша комплексна ринкова характеристика скляного посуду, а також його здатність бути проданим на конкретному ринку в певні терміни за наявності аналогічних товарів-конкурентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням підвищення ефективності скляного виробництва та формування асортименту скляного посуду приділяли достатню увагу вітчизняні учені: Маричев О.В., Кисляк Н.К., Коломієць Т.М., Стрижак Т.О., Золотарьова В.В. З інформації, що подана як у статтях, так і в різноманітних публікаціях, можна зробити висновок, що завдання щодо удосконалення асортименту скляного посуду вітчизняних виробників – напрямок, який потребує детального вивчення, оскільки оптимізація асортименту товарів вітчизняних виробників, вимагає особливої уваги та має стратегічне значення.

сировинна база, формування асортименту, конкуренція, ринок, споживчі властивості.

Стальниченко Наталья

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ПРОИЗВОДСТВА И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ АССОРТИМЕНТА СТЕКЛЯННОЙ ПОСУДЫ

Статья посвящена вопросам повышения эффективности стекольного производства и формирования ассортимента стеклянной посуды. Установлено, что техническое перевооружение отечественных предприятий стекольной промышленности является основной предпосылкой производства высококачественных и конкурентоспособных товаров отечественного производства. Перспективными методами обработки стекла является использование лазерного декорирования, внедрение автоматического огранки и кислотного полирования. Установлено, что процент отечественной продукции на украинском рынке составляет не больше 10%. Проанализированы факторы, влияющие на формирование ассортимента и основные направления, по которым меняется ассортимент стеклянной посуды отечественных производителей. Проанализированы основные тенденции рынка стеклянной посуды в Украине. Доказано, что обновлению ассортимента стеклянной посуды на рынке способствует конкуренция, которая обуславливает поступления на рынок товаров с новыми потребительскими свойствами.

Ключевые слова: стеклянная посуда, производство, отечественная сырьевая база, формирование ассортимента, конкуренция, рынок, потребительские свойства.

Stalnicenko Natalia

EVALUATION OF PRODUCTION AND PROSPECTS OF THE ASSORTMENT OF GLASSWARE

The article is devoted to questions of increasing the efficiency of glass production and formation of the assortment of glasswares. Established that the technical upgrading of domestic glass industry is a basic prerequisite of production of high-quality and competitive products

- підвищення ефективності системи управління транспортно-логістичною діяльністю.

Першочерговими завданнями транспортно-логістичного кластера мають бути:

1) розвиток і модернізація інфраструктури (автомобільних і залізниць, річкових, морських і авіапортів, об'єктів придорожного сервісу - пунктів харчування, торгівлі, готелів, автостоянок, об'єктів реклами, складів і розподільних центрів);

2) створення сучасних логістичних терміналів;

3) вдосконалення механізму будівництва, ремонту та обслуговування доріг, їх раціональне використання;

4) географічне розширення масштабу перевезень;

5) стимулювання інноваційної діяльності та впровадження нових технологій в логістичну галузь.

Масштаби діяльності транспортно-логістичного кластеру можуть охоплювати місто, район, область чи країну.

Другий етап передбачає проведення досліджень для визначення конкурентного потенціалу регіону у логістичній сфері. Для цього здійснюють кількісний аналіз конкурентної стійкості (тобто встановлюють ринкову позицію галузі регіону) і якісний аналіз наявності та складу ресурсної бази, необхідної для забезпечення конкурентоспроможності підприємств регіону в логістичній галузі, тобто умов конкурентної стійкості.

Кількісний аналіз конкурентної стійкості полягає у визначенні показників, що відображають конкурентну стійкість логістичної галузі в регіоні і потенціал його кластеризації, а саме: коефіцієнта локалізації, коефіцієнта виробництва логістичних послуг на душу населення і коефіцієнта з спеціалізації регіону. Якщо зазначені показники більше або дорівнюють одиниці, то логістична галузь визначається як галузь ринкової спеціалізації, де вже існує кластер або його створення можливо.

Якісний аналіз умов конкурентної стійкості передбачає визначення наявності та складу ресурсної бази, необхідної для забезпечення конкурентоспроможності регіону у сфері логістики. Ці результати формуються на основі аналізу комплексу умов: факторів виробництва (наявність і доступність природних, трудових, фінансових, матеріальних ресурсів), попиту на логістичні послуги на внутрішньому ринку,

конкуреноспроможності галузей - постачальників або інших супутніх галузей в даному регіоні та факторів, що мотивують впровадження ефективних стратегій організації та управління підприємствами і стратегій забезпечення конкурентоздатності на внутрішньому ринку.

Третій етап включає: визначення ядра кластеру та складу його учасників; принципів функціонування; затвердження документів, що стосуються його діяльності. Ядро кластеру складають транспортні та логістичні компанії (організації), що надають різні послуги в транспортній, складській та інших видах логістики, тобто здійснюють зберігання і транспортування вантажів, їх сортування, пакування і перепакування, доставку товарів у роздрібні мережі, митне оформлення товарів тощо. Такі компанії часто називають логістичними операторами, провайдерами або інтеграторами.

Залежно від ступеню інтегрованості з бізнесом замовника, кількості реалізованих логістичних функцій, а також, рівня доступу до міжнародних та регіональних ринків збуту, провайдерів транспортно-логістичних послуг ділять на такі групи:

- 1PL-провайдери (First Party Logistics Providers) – пропонують операції зі зберігання товарів, транспортування, документального супроводу і митного оформлення вантажів;

- 2PL-провайдери (Second Party Logistics Providers) - пропонують аутсорсинг окремих завдань, працюють на ринку класичних логістичних послуг (транспортні компанії, експедитори, склади загального користування, вантажні термінали, митні брокери, агенти, стивідорні і страхові компанії, фірми з надання інформаційно-консалтингових послуг у сфері логістики);

- 3PL-провайдери і (Third Party Logistics Providers) - пропонують комплексний логістичний сервіс, тобто беруть під свій контроль декілька або всі логістичні функції, можуть використовувати субпідрядників; послуги надають окремо або комплексно;

- 4PL- провайдери (Fourth Party Logistics Providers) - це логістичні інтегратори повного циклу, тобто компанії, які застосовують системний підхід до управління всіма логістичними бізнес-процесами замовника і координують дії компанії та її ключових контрагентів в ланцюгах поставок, з урахуванням довгострокових стратегічних цілей;

- 5PL-провайдери (Fifth Party Logistics Providers) - вирішують

87–97

6. Zozulev A. Aut-sorsynh kak ynstrument povыshenyua konkurentosposobnosti otechestvennykh predpnyatyy v uslovyakh hlobalyzatsyy / O.Zozulev // Ekonomyka Ukrainy. - 2009. - № 8. - S.16-24.

7. Luchenko V. Vyrobnychyu aut-sorsynh / Luchenko V. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://luchenko.com>.

8. Osadchuk O. V. Aut-sorsynh yak tekhnolohiya pidvyshchennya efektyvnosti diyal'nosti suchasnykh orhanizatsiy [Elektronnyy resurs]/ O. V. Osadchuk, M. A. Yokhna. – Rezhym dostupu: <http://www.nbu.gov.ua>.

Рецензент: Бельтюков Е.А., д.э.н., профессор, зав. кафедры экономики предприятий Одесского национального политехнического университета.

1.11.2014

УДК 542.231:338.33(477)

Стальніченко Наталія **ОЦІНКА СТАНУ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ** **ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ СКЛЯНОГО ПОСУДУ**

Стаття присвячена питанням підвищення ефективності скляного виробництва та формування асортименту скляного посуду. Встановлено, що технічне переобладнання вітчизняних підприємств скляної промисловості є основною передумовою виробництва високоякісних та конкурентоспроможних товарів вітчизняного виробництва. Перспективними методами обробки скляних виробів є використання лазерного декорування, впровадження автоматичного гранування та кислотного полірування. Виявлено, що відсоток вітчизняної продукції на українському ринку складає не більш 10 %. Проаналізовано фактори, що впливають на формування асортименту і основні напрямки, за якими змінюється асортимент скляного посуду вітчизняних виробників. Проаналізовано основні тенденції ринку скляного посуду в Україні. Доведено, що оновленню асортименту скляного посуду на ринку сприяє конкуренція, яка зумовлює надходження на ринок товарів з новими споживчими властивостями.

Ключові слова: скляний посуд, виробництво, вітчизняна

М. А. Бабій // Зовнішня торгівля: право та економіка. - 2007. - №6 – С.53-57

3. Бравар Жан-Луи. Эффективный аутсорсинг. Понимание, планирование и использование успешных аутсорсинговых отношений / Бравар Жан Луи, Морган Роберт; [пер. с англ.]. - Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. - 288 с.

4. Ефимова С. Аутсорсинг/ С.Ефимова, Т. Пешкова, Н.Коник, С. Рытик [Электронный ресурс] – Режим доступа: gvhf.rucss.com collection

5. Загородній А. Г. Аутсорсинг та його вплив на витрати підприємства / А. Г. Загородній // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 87–97

6. Зозулев А. Аутсорсинг как инструмент повышения конкурентоспособности отечественных предприятий в условиях глобализации / О.Зозулев // Экономика Украины. - 2009. - № 8. - С.16-24.

7. Лученко В. Виробничий аутсорсинг / Лученко В. [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://luchenko.com>.

8. Осадчук О. В. Аутсорсинг як технологія підвищення ефективності діяльності сучасних організацій [Електронний ресурс]/ О. В. Осадчук, М. А. Йохна. – Режим доступа: <http://www.nbu.gov.ua>.

1. Anykyn B. A. Aut-sorsynh y aut-staffynh: vysokye tekhnolohyy menedzhmenta : uchebn. posob. dlya stud. vuzov/ В. А. Anykyn, Y. R. Rudaya ; Hosudarstvennyy un-t upravlenyya. – М. : YNFRA-M, 2007. – 287 s.

2. Babiy M.A. Aut-sorsynh yak nova kontseptsiya vedennya biznesu / М. А. Babiy // Zovnishnya torhivlya: pravo ta ekonomika. - 2007. - №6 – S.53-57

3. Bravar Zhan-Luy. Effektyvnyy aut-sorsynh. Ponymaneye, planuyovanye y uspol'zovanye uspeshnykh aut-sorsynhovыkh otnoshenyy / Bravar Zhan Luy, Morhan Robert; [per. s anhl.]. - Dnepropetrovsk: Balans Byznes Buks, 2007. - 288 s.

4. Efymova S. Aut-sorsynh/ S.Efymova, T. Peshkova, N.Konyk, S. Rytyk [Электронныy resurs] – Rezhym dostupa: gvhf.rucss.com collection

5. Zahorodniy A. H. Aut-sorsynh ta yoho vplyv na vytraty pidpryyemstva / А. Н. Zahorodniy // Finansy Ukrayiny. – 2009. – № 9. – С.

завдання, що пов'язані із управлінням усіма компонентами ланцюга постачань за допомогою електронних засобів інформації.

У відповідності зі структурою транспортно-логістичної галузі України, для утворення ядра кластера доцільніше брати 2PL-провайдерів.

До складу транспортно-логістичного кластера, також можуть входити кредитні організації, банки, аудиторські фірми, урядові організації, освітні установи та наукові центри, професійні некомерційні організації в сфері логістики, організації, що надають послуги з сертифікації системи менеджменту та ін.

На четвертому етапі здійснюється розробка стратегії функціонування кластеру, визначаються джерела та обсяги фінансових ресурсів, а також, можливі джерела державної та регіональної підтримки.

На останньому, п'ятому етапі створення транспортно-логістичного кластеру проводиться оцінка ефективності його функціонування. Ефективне функціонування кластерів є важливим кроком в обґрунтуванні економічної доцільності функціонування суб'єктів, передумовою формування національних і міжнародних кластерних систем. Надати об'єктивну оцінку ефективності можна за умови комплексного використання сукупності взаємозалежних і узгоджених критеріїв, а саме:

- економічних (економічні індикатори - продуктивність праці, фондодідача, матеріаломісткість, ефективність використання всієї сукупності виробничих витрат, інтегральний показник економічної ефективності діяльності кластеру);

- соціальних (показники зростання кількості зайнятих, збільшення заробітної плати, підвищення рівня освіти та кваліфікації працівників тощо);

- екологічних (показники зниження викидів шкідливих речовин, обсягів використання чистої води, збереження якості водних ресурсів, захисту морів і берегових смуг, збереження екосистем та біологічного різноманіття, показники зниження величини еколого-економічних збитків та ін.).

Тобто, при оцінці ефективності функціонування кластеру можуть використовуватися показники:

- якісні та кількісні (визначення критеріїв оцінки та показників

ефективності виробничих процесів і всього суспільного виробництва);

- екстенсивні (зростання чисельності працівників, продовження робочого дня, кількісне розширення застарілої техніки);

- інтенсивні (зростання продуктивності праці, наукова організація виробництва і праці, науково-технічний прогрес, підвищення якості продукції, режим економії);

- специфічні (параметри, що обґрунтовані регіональним розміщенням, галузевою специфікою та організаційною будовою кластеру).

Економічна сутність ефективності кластеру полягає в тому, щоб при комплексному підході на кожну одиницю витрат було більш істотне підвищення прибутку, ніж при функціонуванні кожного підприємства окремо. Тобто, ефективність кластерної взаємодії можна встановити за допомогою синергетичного ефекту від з'єднання *N* суб'єктів господарської діяльності (СГД) у кластер:

$$EC = PBK - (PB1 + PB2 + \dots + PBN), \quad (1)$$

де *EC* – ефект синергізму від об'єднання СГД у кластер;

PBK – ринкова вартість активів створеного кластеру;

PB1, PB2, PBN – ринкова вартість активів окремих СГД, до вступу у кластер.

Транспортно-логістичний кластер передбачає об'єднання окремих регіонально, функціонально і економічно пов'язаних між собою логістичних ланок: міжнародних транспортних коридорів, транспортних вузлів магістральної інфраструктури, транспортно-розподільних логістичних центрів, магістральних, регіональних і локальних шляхів сполучення в єдину систему перевізного процесу, здатних надати якісний логістичний сервіс внутрішнім або зовнішнім споживачам при мінімізації загальних логістичних витрат.

Досягнення оптимального логістичного потенціалу є можливим в результаті синтезу його складових частин - ресурсів, здібностей і умов функціонування транспортно-логістичних кластерів. Оптимальність логістичного потенціалу передбачає відповідність його цілям та розробки стратегії випереджального розвитку транспортно-логістичних кластерів.

Основним критерієм оптимізації для загальної моделі складових логістичного потенціалу є мінімум загальних логістичних витрат. Оптимізація цільової функції *S(t)* за рахунок мінімізації загальних логістичних витрат по мережі транспортно-логістичних

Целесообразно принять решение о применении аутсорсинга в бюро сертификации и управления качеством и бюро маркетинга и технической информации, так как работа этих бюро на данном предприятии является периодической. Выведение специалистов данных бюро за пределы штата позволит сократить расходы на их оплату труда, тем самым снизив себестоимость продукции, что ведет к повышению конкурентоспособности продукции и предприятия в целом, увеличению эффективности его работы.

Выводы. В современных условиях хозяйствования для предприятий актуальное значение приобретают технологии аутсорсинга, поскольку они позволяют поддерживать экономическую устойчивость производителей в условиях жесткой конкуренции и нестабильности внешней среды. Аутсорсинг выступает как эффективный инструмент повышения эффективной деятельности предприятий и организаций, увеличения рентабельности и конкурентоспособности.

Таким образом, сегодня принятие решения об использовании аутсорсинга в нашей стране может значительно повысить эффективность деятельности предприятий. На данный момент рынок аутсорсинговых услуг в Украине недостаточно развит, но его совершенствование даст возможность предприятиям сократить в два-три раза расходы; сконцентрироваться на развитии предприятия, не тратя при этом время на контроль функционирования бизнес-процессов; получать качественные услуги команды специалистов в различных сферах деятельности; использовать в деятельности своего предприятия инновационные технологии ведения бизнеса.

Дальнейшего исследования требует алгоритм обеспечения принятия управленческого решения по привлечению аутсорсинговых технологий для повышения эффективности работы отечественных предприятий.

Литература

1. Аникин Б. А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : учебн. пособ. для студ. вузов/ Б. А. Аникин, И. Р. Рудая ; Государственный ун-т управления. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 287 с.

2. Бабій М.А. Аутсорсинг як нова концепція ведення бізнесу /

лишних расходов путем передачи малым предприятиям различных видов услуг бухгалтерских, юридических, рекламных, логистических, консалтинговых и других.

Таким образом, благодаря аутсорсингу потенциал малого предпринимательства используется, как и ниша рынка, с помощью которой можно сэкономить.

Стоит отметить, что аутсорсинг предполагает устойчивые долгосрочные связи между предприятиями.

Использование аутсорсинга на отечественных предприятиях может значительно повысить эффективность их работы и открыть принципиально новые возможности для взаимовыгодного сотрудничества, существенно усилить их конкурентоспособность в условиях глобальной экономической среды.

Таким образом, за счет передачи на аутсорсинг большинства вспомогательных функций и производство комплектующих, отечественные предприятия могут сосредоточить ресурсы на сборочном производстве и управлении нематериальными активами и, таким образом, повысить эффективность собственной работы и получить конкурентные преимущества в борьбе с зарубежными производителями.

Рассмотрим особенности использования аутсорсинга на примере украинского предприятия АО «Элемент».

АО «Элемент» - головная организация Министерства промышленной политики Украины по научно-техническому направлению «Электронные системы измерения, контроля параметров и управления авиационными двигателями».

Организационная структура АО «Элемент» включает в себя следующие элементы: бухгалтерия, планово-экономическое бюро, бюро маркетинга и технической информации, бюро сертификации и управления качеством, бюро технического контроля, бюро комплектации и сбыта, склад комплектующих изделий и готовой продукции, технический архив и канцелярия, бюро метрологии и технической документации, конструкторско-технологическое бюро, бюро разработки аппаратных средств, бюро разработки программных средств и производство, состоящее из участка монтажа и сборки, и бюро градуировки и ремонта.

ланцюгів, передбачає визначення необхідних ресурсів для забезпечення заданого рівня логістичного сервісу в регіональних та міжрегіональних умовах функціонування транспортно-логістичних кластерів. Тоді:

$$\frac{ACR}{a-x} = \frac{b}{c-x} \cdot \frac{g-x}{h-x} \quad (2)$$

де ЗЛВ - загальні логістичні витрати, що припадають на здійснення a -х здібностей економічних суб'єктів, забезпечення c -х умов функціонування ТЛК, використання g -х ресурсів.

В Україні необхідно виділити кластерні центри, які стануть основою розвитку певних сфер економіки країни. Найбільш перспективні з них - Київ, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Запоріжжя, Львів.

Найбільш ефективним з можливих варіантів розвитку транспортно-логістичних кластерів є формування регіональної логістичної системи, інтегрованої в національну мезологістичну, макрологістичну або транснаціональну логістичну систему, що діє в рамках: міжнародних транспортних коридорів, транспортних вузлів магістральної інфраструктури, транспортно-розподільних логістичних центрів, магістральних, регіональних, локальних шляхів сполучення.

Ефективна координація і управління вантажопотоками всередині кожного регіону неможлива без урахування особливостей їхнього функціонування. Так як національна логістична система не в змозі повною мірою враховувати особливості кожного регіону, то необхідно шукати способи поліпшення логістичного управління в окремих регіонах. З цією метою пропонується формування регіональних логістичних транспортно-розподільних систем (РЛТРС), як проміжного етапу створення транспортно-логістичних кластерів, та їх інтеграцію у національну логістичну систему вантажо- і товароруку. Створення подібного роду систем дозволить, найбільш повною мірою, задовільнити потреби місцевих споживачів транспортно-логістичному сервісу і вивести їх на європейський рівень розвитку, з урахуванням особливостей економіки кожного регіону.

Запуск кластерної моделі розвитку України дозволить отримувати мультиплікативний ефект в динаміці за рахунок включення у сферу виробництва і надання послуг більшого числа суміжних галузей, залучених

до кластерного утворення. Мультиплікатор визначається відношенням частки прираченного рівноважного ВВП, безпосередньо в кластерних утвореннях, до величини обсягу інвестицій, що забезпечив цей приріст.

Створення транспортно-логістичних комплексів - кластерів, здатних сконцентрувати навколо себе значні фінансові, технологічні, інноваційні та трудові ресурси, що дозволяють забезпечити економічне зростання і підвищення конкурентоспроможності галузей транспортно-логістичного сервісу – відносять до сучасних інноваційних підходів щодо розвитку логістики в цілому. Тобто, ТЛК є інноваційно-спрямованою, територіально локалізованою структурою, що інтегрована з елементами мережевої організації та включає різні сфери транспортно-логістичного сервісу (ТЛС), які входять у технологічний ланцюжок створення доданої вартості. За структурою, він відрізняється від традиційних вертикально інтегрованих структур за ознаками територіального розміщення, конкуренції, економічних та соціальних чинників.

Переваги кластерної форми перед традиційним сприйняттям організації, полягає в наявності не лише формальних, але й здебільшого, неформальних взаємовідносин між підприємствами, що входять в кластер, що створює позитивний ефект, який впливає на усі підприємства. Окрім підприємств, до кластеру можуть входити установи освітнього, медичного, туристичного, готельного спрямувань. Це створить додаткові взаємовигідні відносини між підприємствами і населенням.

Формування ТЛК в регіоні достатньо складний процес уповільненого створення, бажані результати якого досягаються лише через декілька років. Проте, як вже визначалося, подібні об'єднання чинять позитивний вплив не тільки на окремі підприємства в структурі кластеру, але і на економіку регіону в цілому, оскільки відбувається взаємодія трьох секторів: бізнесу, інституцій і влади (місцеві органи влади, податкові адміністрації, регуляторні структури).

Впровадження такої сучасної, інноваційної форми організації діяльності підприємств, як регіональний транспортно-логістичний кластер, в Україні та Одеській області здійснюється дуже повільно та без державної підтримки. Проте, маючи значний логістичний потенціал, вважається доцільним створення ТЛК в Одеській області. Одеська область нараховує понад 200 транспортних підприємств.

компаній, проведених консалтинговою firmой «Yankeldvich partners», были определены такие основные преимущества при использовании аутсорсинга:

- снижение затрат – 79 %;
- концентрация на профильном бизнесе – 75%;
- повышение качества услуг – 70%;
- повышение конкурентоспособности – 67%;
- оптимизация бизнес-процессов – 62%.

Мировую известность получили успешные проекты аутсорсинга компаний Procter&gamble, Dell, Nike, Siemens, Swit Biura, Kodak и др. сегодня экономика развитых стран построена таким образом, что предприятия выполняют какую-нибудь одну экономическую функцию, например, производство, сбыт или логистику. Аутсорсинг приобретает все новые формы и является уже неотъемлемой частью современного менеджмента организации.

Развитие рыночных отношений демонстрирует тенденцию к расширению практики использования аутсорсинга во всех сферах деятельности предприятий. Малые специализированные предприятия предоставляют крупным широкий спектр услуг кредитно-финансовых, информационных, торгово-посреднических, логистических, консультационных, рекламных и других.

Из этого можно сделать вывод о том, что аутсорсинг – это инструмент, с помощью которого можно повысить эффективность промышленных предприятий, поскольку он позволяет:

- сосредоточить усилия на функциях, которые им свойственны, а именно на производстве;
- сократить расходы и тем самым снизить себестоимость продукции;
- уменьшить финансовые и производственные риски;
- добиться повышения эффективности деятельности без значительных дополнительных инвестиций;
- увеличить приспособляемость предприятия к внешним условиям;
- сосредоточиться на разработке новых продуктов и услуг;
- улучшить качество продукции и услуг.

Отметим, что в условиях экономического кризиса крупным предприятиям выгодно избавляться от непрофильных активов и

специализированной компании решение вопросов, связанных с разработкой, внедрением и сопровождением информационных систем как целиком на уровне инфраструктуры предприятия (сопровождение оборудования или ПО), так и объёмов работ, связанных с развитием и/или поддержкой функционирования отдельных участков системы (программирование, хостинг, тестирование и т. д.).

Производственный аутсорсинг - сторонней организации передаются частично или целиком производство продукции или ее компонентов.

Аутсорсинг бизнес-процессов (ВРО) - использование внешних ресурсов, знаний и опыта, налаженной инфраструктуры поставщика услуг (аутсорсера) для организации и обеспечения собственных специфических функций и достижения бизнес-задач компании. В большинстве случаев ВРО предполагает передачу стандартизированных текущих процессов компании.

Аутсорсинг управления знаниями (КРО) - предполагает управление процессами, которые требуют глубокого изучения или серьезной аналитической обработки данных, формирования и управления базами знаний, которые в дальнейшем могут использоваться в том числе и для поддержки принятия решений [7].

Полный аутсорсинг предусматривает сокращение уровня управления, упрощение внутренних процессов планирования, разукрупнение и декапитализацию компании, сокращение расходов, в том числе управленческих.

Частичный или выборочный, аутсорсинг предполагает передачу аутсорсеру конкретных функций или частей бизнес-процессов организации, однако ряд взаимосвязанных функций выполняются организацией самостоятельно [1].

Внутренний аутсорсинг чаще предусматривает перераспределение отдельных функций или бизнес-процессов внутри организации и ставит целью сохранить контроль над процессами выполнения и качеством.

Внешний аутсорсинг выражается в передаче отдельных функций или бизнес-процессов внешним аутсорсер-партнерам. Благодаря этому достигается снижение себестоимости [8].

Аутсорсинг широко используется в управленческой практике за границей. Так, по данным опроса топ-менеджеров западных

Основною метою створення ТЛК в Одеській області - є вирішення актуальних питань соціально-економічного розвитку району, стабілізації та збереження динаміки економічного розвитку району, що має забезпечити підвищення рівня життя мешканців району.

Представимо основних учасників проектної моделі ТЛК в Одеській області (табл. 2).

Таблиця 2

Учасники ТЛК в Одеській області

Учасники кластеру	Місце знаходження	Вид діяльності
Управляючий центр кластеру		
ТОВ «Транзит-РТ»	м.Одеса	Транспортування вантажів по Одеській області та Україні.
ЧП «Картес»	Бурлача балка (рибпорт)	Транспортування вантажів по Одесі та Одеській області.
Підприємства, що надають послуги		
ТОВ «АвтоДом»	м.Котовск	Технічне обслуговування рухомого складу
ПП «Альфа-БС»	м.Одеса	Запчастини для рухомого складу
ВАТ «Лукойл»	м.Одеса СМТ Любашівка м.Краснознам'янка м.Саврань СМТ Маяки СМТ Хлібодарське м.Котовск м.Балта	Автомобільна заправна станція (АЗС)
Страхова група ТАС	м.Одеса	Страхування діяльності

Таким чином, існує 6 учасників кластеру, до якого входять: управляючий центр кластеру та підприємства, що надають послуги. Всі учасники кластеру мають вдале територіальне розташування, що, з точки зору оптимізації витрат, є вигідним для даного новоутворення.

Одеська область та місто Одеса багаті на транспортно-експедиторські підприємства, тому кількість потенційних учасників у сформованому кластері може збільшуватися.

Основні умови щодо вступу учасників у ТЛК «Транзит» слідує:

- наявність фінансової стійкості підприємства;

- позитивні рекомендації щодо діяльності на ринку послуг;
- налагоджені зв'язки з промисловими підприємствами;
- наявність кваліфікованих кадрів.

Формування транспортно-логістичного кластеру “Транзит” дасть можливість стабілізації та зростання попиту на послуги, що надаються, як РТЛК в цілому, так і окремими учасниками кластеру. На основі формування структури кластеру, розробляється збутова стратегія, що спрямована на суттєве поліпшення фінансового становища усіх учасників кластеру.

Висновки. Питання підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку є одним з найактуальніших для України, а кластеризація - один із шляхів розвитку економіки та підтримки її на належному рівні в системі світових господарських відносин. Враховуючи, що транспортно-логістична галузь відіграє важливу роль у суспільному виробництві нашої країни, формування транспортно-логістичних кластерів матиме велике соціальне і економічне значення як для регіональної, так і для національної економіки. Переваги складаються у формуванні сучасної логістичної інфраструктури, що відповідає міжнародним стандартам; у підвищенні продуктивності (скорочення термінів доставки товарів, зниження тарифів на зберігання, підвищенні якості сервісного обслуговування, збільшення обсягів пасажирських і вантажних потоків) і в інноваційній активності підприємств, що входять до складу кластеру; в активізації залучення інвестицій; в забезпеченні прискореного соціально-економічного розвитку регіонів, де розміщені кластери, що в кінцевому підсумку, дозволить збільшити кількість додаткових робочих місць, заробітну плату і надходження до бюджетів усіх рівнів, підвищити стійкість і конкурентоспроможність економіки України.

Література

1. Портер М. Е. Конкуренция / М.Е. Портер. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2005. – С.25-29.
2. Эффективность логистики по методологии Всемирного банка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.baif.by/stati/effektivnost-logistiki-po-metodologii-vsemirnogo-banka/>
3. Дейнека О.И., Демченко В.В. Кластеры и

специализирующейся в соответствующей области [3].

Бабий М.А. выделяет аутсорсинг как новую концепцию ведения бизнеса, которая базируется на передачи стороннему подрядчику некоторых бизнес-функций или части процесса компании и позволяет повысить рентабельность партнеров [2].

Загородний А. Г. же об аутсорсинге как инструменте управления деятельностью предприятия говорит в своем исследовании, акцентируя внимание, в частности, на воздействии аутсорсинга на величину расходов экономического агента [5].

Учитывая многогранность понятия «аутсорсинг» и постоянную эволюцию феномена международного аутсорсинга не существует четкого общепризнанного определения этого явления [3].

На рисунке 1 рассмотрены формы и виды аутсорсинга.

Рис.1. Виды и формы аутсорсинга

ИТ-аутсорсинг (ИТО) предполагает делегирование внешней

основе повышения эффективности бизнес-процессов и качества продуктов и услуг.

Анализ последних исследований и публикаций. Вопросам о сущности, задачах и эффективности аутсорсинга посвящены труды в основном западных ученых, таких как: Ж.-Л. Бравар, Р. Морган, Д. Берсин, М. Донелланн, Е. Йордон, С. Клементс и Дж. Хейвуд. Необходимо отметить вклад в развитие концепции аутсорсинга и таких российских экономистов, как: Б. Аникин, С. Календжян, Д. Михайлов, И. Рудая. Проблемам создания эффективных моделей аутсорсинга бизнес-процессов в условиях современного рынка также посвятили свои работы Е. Аксенов, М. Сатклифф, А. Джонсон, Д. Роуландс, С. Лофнер, С. Ферньо, А. Сагу, И. Альтшулер. Однако в работах украинских ученых эта концепция раскрыта достаточно фрагментарно [6].

Нерешенные ранее вопросы, которые являются частью общей проблемы. Существует неоднозначность в определении экономической сущности категории, а следовательно и возможности применения аутсорсинга как инструмента повышения эффективности финансово-хозяйственной деятельности предприятий в Украине.

Формулирование целей статьи (постановка задачи). Целью данной работы является определение сущности аутсорсинга и обоснование использования аутсорсинга как инструмента повышения эффективности работы предприятий.

Изложение основного материала. На современном этапе все больше предприятий в мире используют аутсорсинг в своей деятельности. В Украине такой вид услуг пока только развивается, поэтому следует рассмотреть его подробнее.

Термин «аутсорсинг» появился во всех средствах массовой информации почти четверть века назад, когда резко обострилась конкуренция на международном и национальных рынках. Именно данный факт привел к поиску и использованию эффективных способов выживания. Одним из них оказался аутсорсинг, который показал все свои возможности и создал конкуренцию другим [4].

Аутсорсинг (от англ. outsourcing: (outer-source-using) - использование внешнего источника/ресурса) - передача организацией, на основании договора, определённых бизнес-процессов или производственных функций на обслуживание другой компании,

конкурентоспособность приграничных территорий / О.И. Дейнека, В.В. Демченко // Региональная экономика. – 2011. – № 2.

4. Мировая статистика по индексу эффективности логистики (LPI) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cfts.org.ua/infographic?open=4>

5. The Logistics Performance Index. International LPI: ranking.

6. Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2011-2015 роки. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakonl.rada.gov.ua/cgi-bin^aws/main.cgi>.

1. Porter M. E. Konkurency`ya / M.E. Porter. - М, Y`zdatel`sky`j dom "Vy`l`yams", 2005, s.25-29

2. Effekty`vnost` logy`sty`ky` po metodology`y` Vsemy`rnogo banka [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.baif.by/stati/effektivnost-logistiki-po-metodologii-vsemirnogo-banka/>

3. Dejneka O.Y`., Demchenko V.V. Klastery y` konkurentosposobnost` pry`grany`chnyx terry`tory`j/ O.Y`. Dejnesa, V.V. Demchenko // Regy`onal`naya ekonomy`ka.- 2011. - # 2.

4. My`rovaya staty`sty`ka po y`ndeksu effekty`vnosty` logy`sty`ky` (LPI) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cfts.org.ua/infographic?open=4>

Рецензент: Захарченко В.І., д.е.н., проф. кафедри менеджменту ОНПУ

1.11.2014

УДК 339.138:37

Беркаут Вероника

МЕТОДЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПЕЧАТНОЙ РЕКЛАМЫ ПРИ ПРОДВИЖЕНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

В статье проанализирована важность проведения рекламной кампании в современных рыночных условиях для высших учебных заведений, проанализированы каналы коммуникации. Рассмотрена

классификация целевой аудитории ВУЗа по критерию среды и при участии в получении образовательных услуг. Приведена актуальность направленности маркетинговых коммуникаций на внешний и внутренних потребителей. Дана характеристика основных видов печатной рекламы вуза. Признано целесообразным применять методический подход для повышения эффективности рекламных буклетов на основе контент-анализа, предложен новый подход к разработке печатной рекламы с помощью инфографики. Данные подходы позволяют оптимизировать и улучшить восприятие информации о высшем учебном заведении в печатной рекламе.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, целевая аудитория, инфографика, печатная реклама, реклама, повышение эффективности, контент-анализ.

Беркгаут Вероніка

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДРУКОВАНОЇ РЕКЛАМИ ПРИ ПРОСУВАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У статті проаналізовано важливість проведення рекламної кампанії в сучасних ринкових умовах для вищих навчальних закладів, проаналізовано канали комунікації. Розглянуто класифікацію цільової аудиторії вищого навчального закладу за критерієм середовища та за участю в отриманні освітніх послуг. Наведена актуальність спрямованості маркетингових комунікацій на зовнішній та внутрішніх споживачів. Дана характеристика основних видів друкованої реклами вищого навчального. Визнано доцільним застосовувати методичний підхід для підвищення ефективності рекламних буклетів на основі контент-аналізу, запропоновано новий підхід до розробки друкованої реклами за допомогою інфографіки. Дані підходи дозволяють оптимізувати і покращити сприйняття інформації про вищий навчальний заклад в друкованій рекламі.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, цільова аудиторія, інфографіка, друкована реклама, реклама, підвищення ефективності, контент-аналіз.

доцільність застосування аутсорсингу на даному підприємстві. У статті вказується взаємозв'язок і доводиться необхідність застосування аутсорсингу як інструменту підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні.

Ключові слова: аутсорсинг, ефективність, зниження витрат, розвиток, фінансово-господарська діяльність, ІТ-аутсорсінг, ВРО, КРО.

Sviridova Svetlana, Gorelkina Elena

OUTSOURCING AS A TOOL TO INCREASE THE EFFICIENCY OF ENTERPRISES

The article defines the concept of "outsourcing", the interpretation of the term by different authors, disclosed its essence and content, are presented and discussed in detail the types and forms of outsourcing. Statistics presented the advantages of outsourcing to foreign companies, are examples of organizations that have received international fame thanks to successful outsourcing projects. Highlights the problem of insufficient practice of outsourcing services in Ukraine. On the example CJSC «Element» revealed the feasibility of outsourcing in the enterprise. The article indicates the relationship and prove the need for outsourcing as a tool to improve the efficiency of financial and economic activities of enterprises in Ukraine.

Keywords: outsourcing, efficiency, cost reduction, development, financial and economic activities, IT-outsourcing, BPO, KPO.

Постановка проблеми. На современном этапе развития рыночных отношений в условиях жесткой конкуренции в Украине предприятиям необходимо повышать эффективность производственной деятельности. Выживают и добиваются успехов те предпринимательские структуры, которые ведут свой бизнес наиболее эффективным способом, снижая операционные расходы и сохраняя при этом высокое качество товаров и услуг.

Одним из таких современных инструментов оптимизации издержек, которым уже несколько десятилетий пользуются ведущие западные компании, является аутсорсинг. Он дает предприятию возможность усилить свои конкурентные преимущества на рынке на

УДК 330.34

Свиридова Светлана, Горелкина Елена

АУТСОРСИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье дается определение понятия «аутсорсинг», толкование этого термина различными авторами, раскрыта его сущность и содержание, представлены и подробно рассмотрены виды и формы аутсорсинга. Представлена статистика преимуществ использования аутсорсинга в западных компаниях, приведены примеры организаций, которые получили мировую известность благодаря успешным проектам аутсорсинга. Подчеркивается проблема недостаточной практики применения аутсорсинговых услуг в Украине. На примере АО «Элемент» выявили целесообразность применения аутсорсинга на данном предприятии. В статье указывается взаимосвязь и доказывається необходимость применения аутсорсинга как инструмента повышения эффективности финансово-хозяйственной деятельности предприятий в Украине.

Ключевые слова: аутсорсинг, эффективность, снижение затрат, развитие, финансово-хозяйственная деятельность, ИТ-аутсорсинг, ВРО, КРО.

Свиридова Світлана, Горелкіна Олена

АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті дається визначення поняття «аутсорсинг», тлумачення цього терміна різними авторами, розкрито його сутність і зміст, представлені і детально розглянуті види і форми аутсорсингу. Представлена статистика переваг використання аутсорсингу в західних компаніях, наведені приклади організацій, які отримали світову популярність завдяки успішним проектам аутсорсинга. Підкреслюється проблема недостатньої практики застосування аутсорсингових послуг в Україні. На прикладі АТ «Елемент» виявили

WAYS OF MAKING PRINT ADVERTISING FOR THE PROMOTION EDUCATIONAL SERVICES

The article analyzes the importance of the advertising campaign in modern market conditions for higher education, communication channels are analyzed. The classification of the target audience by the university environment and involvement in obtaining educational services. Shows the relevance of marketing communications focus on the external and internal customers. The characteristics of the main types of print advertising the university. Considered expedient to apply a methodical approach to improve the effectiveness of advertising booklets based on content analysis, we propose a new approach to the development of print advertising using infographics. These approaches allow to optimize and improve the perception of information on higher education in print advertising.

Keywords: university, target audience, infographics, print advertising, advertising, efficiency, content analysis.

Введение. Развитие рынка образовательных услуг привело к серьезным изменениям: постоянно уменьшается количество абитуриентов, усиливается конкурентная борьба между ВУЗами, повысились требования со стороны потребителей в отношении качества обучения, благоприятной образовательной среды, психологического и эмоционального комфорта во время обучения. Для информирования о своей деятельности обширной целевой аудитории ВУЗ организует рекламные кампании. В рекламных кампаниях используются различные способы распространения рекламы, при этом печатная реклама является одним из простейших способов донести информацию о ВУЗе до целевой аудитории.

Постановка проблемы. Целью исследования является разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций касательно повышения эффективности печатных рекламных материалов, направленных на различных представителей целевой аудитории.

Анализ последних исследований и публикаций. Исследованием и совершенствованием различных методических подходов к анализу рекламных обращений занимались как

отечественные, так и зарубежные ученые: Мионов Ю.Б., Шевченко Д.А., Баталова О.С., Юдакова О.В., Митрофанова Т.Ю., Панкрухин А.П., А.Политц, Липчук В., и другие. Вопросы совершенствования методик повышения эффективности рекламных сообщений актуальны для сохранения эффективной деятельности неприбыльных организаций, к которым относятся ВУЗы.

Цель статьи. Исследование целевой аудитории потребителей услуг ВУЗа, анализ каналов коммуникации, разработка рекомендации в вопросе совершенствования создания печатных материалов.

Основной материал исследования. Высшее учебное заведение (ВУЗ) – образовательное, образовательно-научное учреждение, которое основано и действует в соответствии с законодательством об образовании, реализует в соответствии с предоставленной лицензией образовательно-профессиональные программы высшего образования по определенным образовательным и образовательно-квалификационным уровням, а также осуществляет научную и научно-техническую деятельность. В Украине действуют такие типы высших учебных заведений: университет, академия, институт, консерватория (музыкальная академия), колледж, техникум (училище) [1]. В соответствии с классификацией субъектов хозяйственной деятельности, государственные ВУЗы являются неприбыльными организациями, однако, следует отметить, что современный ВУЗ занимается как основным видом деятельности (образовательная, образовательно-научная деятельность), так и рыночной деятельностью (маркетинговая, экономическая, хозяйственная).

При этом информация становится одним из наиболее значимых элементов, используемых для эффективного управления ВУЗом. Для информирования о своей деятельности обширной целевой аудитории ВУЗ организует рекламные кампании.

Рекламная кампания – это целенаправленная система тщательно спланированных мероприятий по рекламе и продвижению на рынок какого-либо товара. [2].

Известный исследователь рекламы А.Политц (США) утверждает, что рекламная кампания должны владеть тремя признаками: уникальностью, правдивостью и актуальностью.

Реклама – целенаправленная передача информации неличного

управління. За таких умов можна швидше налагодити випуск нових видів конкурентоспроможної продукції. Звичайно, не обійтися і без насичення зернопереробних підприємств технологічною автоматикою і системами мікропроцесорного керування. Це потрібно для оптимізації процесів переробки збіжжя за критерієм мінімальної собівартості. Ще за часів царизму Україна була основним постачальником високоякісного борошна, а млини південного регіону поставляли сировину в Петербург, Англію, інші країни Європи. Лондонська біржа уклала ф'ючерні контракти тільки з Одеськими борошномелами. Настав час відроджувати старі добрі традиції.

Література

1. Сирохман І.В., Лозова Т.М. Якість і безпечність зерноборошняних продуктів. навч. посіб. / І.В. Сирохман, Т.М. Лозова – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.

2. Моргун, В. Висока харчова цінність композиційних сумішей з борошна різних зернових / В.Моргун, Д.Жигунов, О.Крошко // Зерно і хліб. – 2010. - № 3. – С.39.

3. Даценко О. Дайте можливість пекарям працювати / О. Даценко, М. Перевертун // Зерно і хліб. – 2004. – № 3. – С. 9.

1. Sy`roxman I.V., Lozova T.M. Yakist` i bezpechnist` zernoboroshnyany`x produktiv. navch. posib. / I.V. Sy`roxman, T.M. Lozova – K.: Centr navchal`noyi literatury`, 2006. – 384 s.

2. Morgun, V. Vy`soka xarchova cinnist` kompozy`cijny`x sumishej z boroshna rizny`x zernovy`x / V.Morgun, D.Zhy`gunov, O.Kroshko // Zerno i xlib. – 2010. - # 3. – S.39.

3. Dacenko O. Dajte mozhly`vist` pekaryam pracyuvaty` / O. Dacenko, M. Perevertun // Zerno i xlib. – 2004. – # 3. – S. 9.

Рецензент: Забарная Э. Н., д.э.н., профессор, зав. кафедры экономических систем и управления инновационным развитием Одесского национального политехнического университета.

1.11.2014

Хлібопекарське борошно Т-55 використовують як осном композиції з різними домішками - зародком, висівками, клейковиною, сухою клейковиною тощо. Композиційна сировина найкраще підходить для випікання спеціальних сортів хліба, а також лікувально-дієтичного призначення. Хлібозаводи та міні-пекарні зацікавлені в економії часу на технологічні потреби, тож залюбки застосовують борошняні суміші й таким чином скорочують процес бродіння тіста. Це особливо важливо при випіканні хліба з тривалим періодом накопичення кислотності тіста.

Одне слово, зернопереробники Європи для кожного сорту хліба випускають спеціальну борошняну суміш, яку при постачанні споживачам супроводжують рецептурою і детальним описом способу застосування. У структурі ринку споживання хліба спеціальних сортів з композиційного борошна хліб "Селянський" займає 43%, з пшеничного борошна оббивного помелу - 20, хліб без скоринки - 12, інші види - 12%. У цілому реалізація хліба спеціальних сортів постійно зростає.

Висновки. Прикро усвідомлювати, але вітчизняне борошно поки що неконкурентоспроможне на світовому ринку. Така ситуація провокує продаж зерна за кордон, знекровлює колись потужну галузь хлібопродуктів. Отже, потрібні рішучі заходи.

Останнім часом у структурі зернопереробки постійно збільшується частка агрегатних комплексів продуктивністю 50, 100 і 150 т/добу. Вони повністю автоматизовані, мають гнучкі технології для переробки зерна різних культур. Собівартість продукції на таких комплексах значно нижча, ніж на потужних млинзаводах, тож вона заповнює регіональні, міжрегіональні й міждержавні ринки. Якщо вітчизняні комбінати хлібопродуктів прагнуть своєю продукцією зацікавити зовнішніх споживачів, їм слід подбати про розширення асортименту борошна та підвищення його якості. Яким же бачиться вихід із ситуації? Передусім необхідно створити нормативну базу для випуску широкого асортименту продукції. Інакше кажучи, розробити ДСТУ та ТУ, технологічні інструкції на композиційну сировину, борошняні і хлібопекарські суміші відповідно до європейських вимог. До цієї акції варто залучити спеціалістів Мінагрополітики, ДАК "Хліб України", "Укрхлібпрому", наукових закладів.

Крім того, на часі й модернізація технічної бази млинзаводів, дооснащення виробництва сучасним устаткуванням і засобами

характера, направлена на потребителя для продвижения информации о ВУЗе на рынке. Реклама является маркетинговым коммуникационным средством, которое наиболее эффективно реализовывает задачи информирования аудитории [3].

Высшее образование как услуга, обладает целым рядом уникальных черт, среди которых: длительность оказания услуги (4-6 лет); конкурсный характер; относительно молодой возраст потребителя; высокая стоимость [4, с.7-12].

Каналы коммуникации ВУЗа – средства, с помощью которых ВУЗ передает сообщение целевой аудитории. Каналы коммуникации ВУЗа: печатная реклама, видео реклама, реклама в прессе, радиореклама, реклама в сети Интернет, наружная реклама и реклама в транспорте, участие в выставках и дни открытых дверей, встречи и ассоциации выпускников, клубы почетных докторов, научные конференции, симпозиумы [5, с. 102].

Митрофанова Т.Ю. в своих трудах отмечает, что «выявить целевую аудиторию ВУЗа – значит четко представить себе, кто будет потенциальными потребителями услуг ВУЗа. При этом под потребителем необходимо понимать самый широкий спектр субъектов, как индивидуумов, так и общественных институтов» [6]. Следовательно, в качестве потребительских целевых групп ВУЗа могут выступать самые разные субъекты, которые можно классифицировать как минимум по двум направлениям:

По критерию среды:

- внешние: старшеклассники, выпускники школ и средних специальных учебных заведений, родители (как лица, влияющие на принятие решения о поступлении в ВУЗ), ВУЗы-конкуренты, государственные структуры управления;

- внутренние (студенты, профессорско-преподавательский состав, административный персонал и сотрудники ВУЗа).

По участию в получении образовательной услуги:

- потенциальные потребители: старшеклассники, абитуриенты, лица, желающие повысить квалификацию или получить второе высшее образование;

- контактные группы/партнеры: профессиональные сообщества, работодатели, органы власти и управления (например, Министерство образования и науки), некоммерческие организации,

посреднические структуры на рынке образовательных структур (служба занятости, биржи труда).

Отметим, что данная классификация условна, поскольку аудитории, находящиеся в разных подгруппах, могут пересекаться или перетекать одна в другую.

Особенностью маркетинговых коммуникаций ВУЗа, является то, что они должны быть направлены как на внешних (косвенных) потребителей, так и на внутренних (прямых) потребителей образовательных услуг. Для каждой из групп потребителей необходимо разрабатывать целевые программы маркетинговых коммуникаций. Такая двойная направленность обусловлена тем, что внутренние потребители оказывают влияние на внешних (через знакомых, СМИ, при личном общении), формируя определенный имидж ВУЗа, что позволяет привлекать в ВУЗ дополнительное количество абитуриентов. В связи с этим, ВУЗам для повышения эффективности предоставления информации необходимо использовать интегрированный подход, включающий два вида маркетинговых коммуникаций: внутренний и внешний [7].

Для внутренних пользователей образовательных услуг выпускают внутривузовские газеты, для внешних пользователей образовательных услуг выпускается печатная реклама. Печатная реклама является одним из простейших способов донесения информации об услуге до потребителя. Правильно составленная и верно размещенная реклама способствует привлечению потенциальных клиентов и созданию запоминающегося образа ВУЗа.

Существует множество видов печатной рекламы: листовки, плакаты, буклеты, проспекты, каталоги, визитки, флаеры, пресс-релизы, наклейки, открытки и т.д. (табл. 1).

ВУЗы несут немалые затраты на разработку и печать буклетов и листовок, рассчитывая получить соответствующую отдачу в виде увеличения абитуриентов в период приемной комиссии и как следствие – увеличение количества студентов. В связи с этим возникает необходимость разработки методологических положений повышения эффективности печатной рекламы: проведение контент-анализа печатной рекламы, использование инфографики и создание правил рекламных сообщений для абитуриентов.

Эксперты рынка рекламы считают, что печатная реклама на сегодня является не самым эффективным средством [9, с. 88]. Тем не

їх змішуванням із сировиною. Розроблено було також відповідну нормативну базу щодо вітамінізації - інструкцію МХ СРСР №322 від 28.10.88 р. і ГОСТ 26574 на вітамінізоване борошно [1].

Проте на жодному млинзаводі згадане устаткування не працює. Це спричинено низьким попитом на борошно з хімічними вітамінними добавками, шкідливою технологією його одержання, недосконалими вузлами в дозувальному й змішувальному обладнанні, які виготовляли машинобудівниками СРСР. До речі, засоби автоматизації та системи керування для борошномельних заводів розробляли й поставляли : спеціалісти Київського інституту автоматики. Агрегатні ж млини малої і середньої потужності взагалі не мають устаткування для вітамінізації борошна.

Оскільки хлібопекарська галузь є основним споживачем борошна, яке виготовляють млинзаводи (понад 70%), то значну частку продукції вони випікають з борошна сортових помелів. Як результат, у таких хлібобулочних виробках у 3-5 разів менше мінеральних речовин (К, Са, Mg, Fe) і вітамінів груп В, зовсім немає вітаміну життя Е та фолієвої кислоти - активатора процесу кровотворення [1].

Крім того, основна маса мінеральних речовин і вітамінів залишається в зародку та висівках, які зазвичай ідуть на виготовлення комбікормів. Водночас орієнтація млинзаводів на виробництво борошна вищого сорту зумовлює значні енергетичні витрати, які в 3-4 рази перевищують затрати на одержання борошна оббивного помелу (96%) та односортні (85%). До речі, при сортових псмелах зростають також експлуатаційні витрати.

Отже, за такої технології підприємство додатково витрачає енергетичні й експлуатаційні ресурси, аби виробити знецінене за споживчими властивостями борошно при найвищій собівартості. Щоб довести його до належних якісних показників, потрібні хімічні компоненти, спеціальне обладнання тощо. Наші діди-прадіди під час переробки зерна такого марнотратства не допускали.

У розвинених країнах Європи та Америки широко використовують цінні, споживчі й вітамінні компоненти зерна. Адже його переробка підпорядкована потребам різних споживачів й оптимізована за критерієм мінімальної собівартості борошна. Так, у Франції млинзаводи для пекарів виробляють борошно сортів Т-55 із зольністю 0,50-0,60% і Т-45 зольністю менше 0,5% для борошняних кондитерських виробів.

падіння. Останніми роками середній показник вмісту білка в зерні постійно знижується. Хоча він потрібний як для внутрішнього споживання збіжжя, так і для експортних потреб. Наприклад, у колишньому Союзі при імпорті зерна вміст клейковини мав становити не менше 24.5% а в перерахунку на білковий еквівалент - 11,5% [3]. Ці обставини а також наявність швидкодіючих ПЧ-приладів спричинили установлення преміальної оплати за білок. З 1984 року почала діяти схема стимулювання за збільшення середнього показника вмісту білка.

На початку створення доплати за білок використовували майже 40 ПЧ-приладів типу інфраматик. Нині ж при визначенні вмісту білка та вологості застосовують значно більше — фраматиків, інфратеків та інфра-аналізерів. Базова ціна по білку встановлена, починаючи з 11% на суху речовину. До кожного: додаткового відсотка на озиму пшеницю додається 3, м'яку - 6, гранульовані корми - 1,6%. Нижче 11% робляться відрахування у згаданому діапазоні.

Шкала для оплати білка теж має свої особливості. Треба зв'язати на биті, зелені зерна, сторонні домішки тощо. До 8 % битих зерен вираховують за поетапною шкалою максимум 1% при кількості 6,5% зеленого зерна - 6%. Для меншого об'єму такого збіжжя поетапні вирахування дорівнюють нулю.

Традиційно пшеницю під час торгівлі виділяють за єдиними критеріями. Приміром, вміст білка - важливий чинник при сортуванні. З огляду на постійне зростання лишків зерна в Україні та в інших країнах, а також конкуренцію на ринку серед ряду критеріїв виділяють специфічність та якість продукції. Особливо зацікавлені в такому методі млинзаводи. Адже їм треба вибрати із зерна невисокої якості пшеницю з гарними хлібопекарськими властивостями.

Сучасна технологія переробки зерна на млинзаводах з високопродуктивним обладнанням, і на агрегатних млинах малої та середньої потужності зорієнтована передусім на максимальний вихід борошна вищого сорту. Але ж у такій сировині мінімальний вміст корисних речовин і вітамінів. Тож при випіканні з неї хліба потрібно більше дріжджів, продукція швидко злежується, зволожується і, врешті, псується.

Зважаючи на згадані недоліки при глибокій переробці зерна, фірма "Бюлер" передбачила в комплекті високопродуктивних млинів вузли вітамінізації борошна з обладнанням для дозування, приготування вітамінного концентрату й попередньої суміші, а також

менее, проведенный в 2013 году опрос студентов Одесской национальной академии пищевых технологий показывает, что в основном будущие студенты получают информацию о ВУЗе из справочников абитуриентов, рекламных буклетов и Интернет-сайтов. [10, с. 203].

Таблица 1

Характеристика видов печатной рекламы [8, с.485]

Вид	Целевая аудитория	Характеристика признаков, особенностей	
		Достоинства	Недостатки
Реклама через прессу: Газеты	Читатели, случайные покупатели газеты	Оперативность, многочисленность аудитории, высокий уровень охвата местной аудитории, высокая достоверность, относительно низкие расходы на один контакт.	Кратковременность существования, низкое качество воспроизведения, незначительная аудитория «вторичный читателей»
Журналы	Постоянные читатели, специализированная аудитория читателей	Высокое качество восприятия, длительность существования, многочисленность «вторичных читателей», достоверность, престижность	Относительно длительный временной разрыв между покупкой места и появлением рекламы, соседство рекламы конкурентов, потери при невостребованности части тиража
Печатная реклама	специализированная аудитория читателей	Высокое качество воспроизведения, значительная продолжительность контакта у некоторых носителей (плакаты, настенные и карманные календари) отсутствие рекламы конкурентов на конкретном носителе и др.	Относительно высокая стоимость, образ «макулатурности»

Реклама в справочниках	специализированная аудитория читателей	Массовость аудитории, изначальная ориентированность получателя на конкретную услугу (товар), низкая стоимость	Наличие рекламы конкурентов, ограничения по качеству воспроизводимых изображений.
------------------------	--	---	---

Относительно высокая стоимость печатной рекламы требует тщательной подготовки и проведение более глубокого анализа рекламной кампании с помощью специальных методов, например контент-анализа

Шевченко Д.А. дает такое определение: «контент- анализ – перевод в количественные показатели массовой текстовой (или записанной на пленку) информации после статистической ее обработки».[11] Замысел контент-анализа заключается в систематизации и наглядности интуитивных ощущений, их измеримости и разработке методики целенаправленного сбора текстовых свидетельств, на которые основываются интуитивные ощущения. При этом предполагается, что используя методику исследователь сможет не просто упорядочить свои ощущения и сделать свои выводы более обоснованными, но даже узнать из текста больше, чем хотел сказать автор.

В вопросе по созданию рекламных сообщений для абитуриентов, по нашему мнению, в рекламных листовках ВУЗа должна быть представлена следующая информация, интересующая больше всего абитуриентов и их родителей:

- структура ВУЗа и виды предоставляемых образовательных программ;
- перечень специальностей;
- формы обучения (дневная, заочная, довузовская подготовка, повышение квалификации, наличие бюджетных, контрактных мест);
- преподавательский состав (структура и квалификация);
- партнеры вуза (предприятия, зарубежные вузы, ассоциации);
- студенческая жизнь;
- материальная база (наличие собственных аудиторий, общежитий, баз отдыха, библиотек и т.п.);
- помощь в прохождении практики, помощь в трудоустройстве;
- слоган, девиз;
- контакты.

Максимальне вираховання 3% діє до ваги 74 кг. Збіжжя, яке нижче цього показника, кваліфікують як кормове. Ціна зерна залежить від базової вологості - 15%. Якщо її вміст вищий, з вартості роблять вираховання і навпаки [2].

Аби краще гарантувати придатність зерна для виробництва якісного хліба, ліпше контролювати та управляти процесами життєдіяльності пшениці й жита. Протягом 50-х років тривав пошук оптимальної технології. Таким чином було відкрито метод числа падіння. Раніше, застосовуючи оптичний спосіб з похибкою 5% видимих зерен, половину, а часом і більше збіжжя відносили до фуражного. Як результат, зростала кількість пшениці, яку треба було імпортувати.

У 1964 році цінова шкала, прийнята в Швеції на основі числа падіння, стала єдиним офіційним методом для сортування пшениці й жита. Про нові вимоги було детально поінформовано всіх партнерів по зернопереробному комплексу - фермерів, торговельників, борошномелів і пекарів. Головна мета сортування - поділити врожай на класи: для негайного використання, для змішування і на те, що непридатне в хлібопеченні.

Формування нової цінової шкали потрібне, аби захистити економічні інтереси фермерів, стимулювати одержання якісного врожаю та уберегти його проростання. Крім того, в такий спосіб поліпшують технології обробки й зберігання зерна, диференціюють урожай за групами якості. При цьому організовано також службу прогнозу числа падіння. Таким чином, одержують інформацію щодо змін числа падіння. Вона містить також дані про кількість вологи та ступінь стиглості збіжжя. Забезпечено й обмежений погодні прогноз. Суть його в інформуванні фермера про оптимальний час збирання врожаю.

Тепер про карту Скана і райони з числом падіння. Базова величина тут - 190. Установлене також поетапне доповнення для кожного збільшення в 10 одиниць числа падіння. Якщо воно становить 270, то максимальне доповнення - 4%. Нижче 190 відрахування виконують до позначки 90. Максимальне вираховання для озимої пшениці - 7,5%, м'якої - 10,5%. Що ж до жита, то базова величина визначена за 100 з підвищенням до 150 і найбільшим доповненням 6%. При числі падіння 80 максимальне вираховання 6%.

Яка ж існує шкала для оплати вартості Зерна з різним числом

шести зразків. Загальна вага сумарного зразка становить майже 5 кг, який поділено на два підзразки і три герметичні банки.

Один з двох зразків використовують при експрес-методах визначення вологості, білка і числа падіння безпосередньо на місці відбору зерна. Таким чином розподіляють урожай у потрібний бункер. Другий зразок необхідний для офіційного аналізу в лабораторії і подальшої оплати продукції фермерам. Що ж до визначення числа падіння, то кількість досліджень змінюється залежно від умов зберігання. Через рік деякі зразки доставляють у лабораторію для аналізу, повторного контролю і сортування по бункерах. Раніше зразки в лабораторії не досліджували і якість зерна визначали за типовими показниками - вмістом смітної і зернової домішок, вологістю, гектолітровою вагою, числом падіння і білком.

Існують такі критерії якості для оплати продукції фермерів. Як правило, збіжжя доводять до кондиції на очисній машині, оснащений двома ситами з аспірацією повітря. Смітну домішку вираховують з усієї партії. Якщо приміром, засміченість становить 0,5 %, то стільки ж вираховують і від ціни всієї партії.

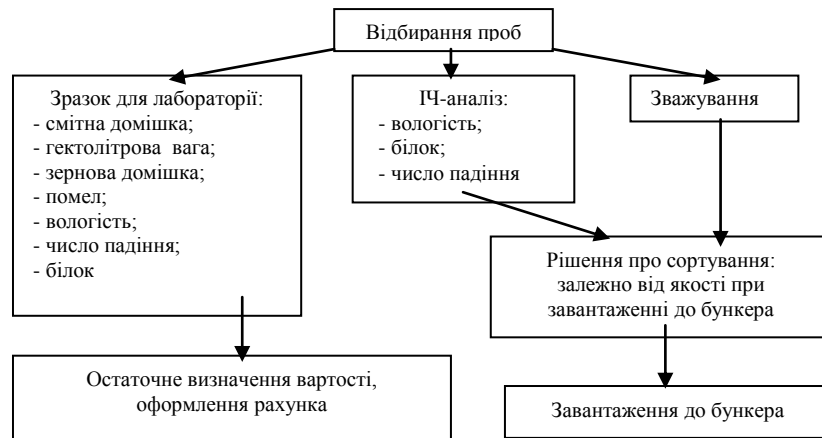

Рис. 1. Схема відбирання проб зерна

Базова вартість пшениці - це гектолітрова вага (натура, г/л) у О діапазоні 77,5 - 77,9 кг. Від 78 до 82,5 кг ціна поетапно зростає максимум на 2%. Партії зерна менші за 77,5 кг перераховують.

Учитывая последние тенденции на рынке рекламы и рекомендации дизайнеров, а также особенности абитуриентов, предлагаем для улучшения восприятия рекламного сообщения о ВУЗе представлять с помощью инфографики.

Инфографика – это прогрессивный и относительно новый способ передачи информации благодаря наглядному графическому изображению нужных, но сложных для восприятия цифр и фактов. На данный момент инфографику начали широко использовать практически во всех отраслях.

Преимущества использования инфографики в печатной рекламе ВУЗа:

- прогрессивность. Используя инфографику в печатной рекламе (например, в листовках), ВУЗ подчеркивает, что следит за последними тенденциями;

- простота восприятия. Инфографика была создана для того, чтобы передавать сложный материал графически. Научно доказано, что у каждого человека развита разная память. Инфографика в этом плане выступает, как универсальный инструмент передачи информации для людей;

- понятливость и краткость. Инфографика легче и доступна по восприятию, поскольку, благодаря инфографике отображается только главная информация максимально кратко и понятно.

Единственная сложность при создании инфографики – это продумать основные преимущества, факты, которые необходимо передать аудитории. На данный момент существуют сервисы, позволяющие создавать уникальную в своем роде инфографику при помощи шаблонов и надстроек. Самые популярные сервисы: Statsilk, Many Eyes, Wordle, InfogrAm [12].

Выводы. В условиях рыночной конкуренции между ВУЗами, для сохранения и укрепления позиций на рынке, помимо совершенствования образовательной деятельности необходимо эффективно проводить рекламные кампании. Печатная реклама все еще занимает ведущее место в информировании целевой аудитории. Использование контент-анализа печатных изданий и совершенствование с помощью инфографики позволит улучшить восприятие рекламного сообщения и со временем улучшить ситуацию привлечения будущих студентов.

Литература

1. Про вищу освіту: закон України. – 2002. – №20. – Ст.134. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. Дата використання 29.05.2014.
2. Кураков Л.П., Кураков В.Л., Кураков А.Л. Экономика и право: словарь-справочник. — М.: Вуз и школа, 2004 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law/13422 Дата використання 29.05.2014
3. Липчук В.В. Маркетинг: навч. пос. / В.В. Липчук, Р.П. Дудяк, С.Я. Бугіль, Я.С. Янишин. – Львів: „Магнолія 2006”, 2012. – 456 с.
4. Баталова О.С. Проблемы управления / О.С. Баталова // Актуальные вопросы экономики и управления: материалы междунар. науч. конф. (Москва, апрель 2011 г.). Т. II. – М.: РИОР, 2011. – С. 7-12.
5. Миронов Ю.Б. Основы рекламной діяльності: навч. посіб. / Ю.Б. Миронов, Р.Б. Крамар. – Дрогобич: ДДПУ, 2007. – 102 с.
6. Митрофанова Т.Ю. Механизм разработки конкурентной стратегии вуза // Гуманитарные и социальные науки, №4, 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://hses-online.ru/2010/04/08_00_05/7.pdf. Дата використання источника 28.05.2014.
7. Глебова Н.М., Барановский А.И., Лейнвебер О.Ю. Интегрированный маркетинговый подход в формировании системы коммуникаций ВУЗа // Проблемы современной экономики №4, 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3830> Дата використання 30.05.2014
8. Ромат Е., Сендеров Д. Реклама. Теория и практика: учебник для вузов / Е. Ромат, Д. Сендеров. – 8-е издание. – Питер, 2013. – 485 с.
9. Купріна І.О. Особливості рекламної діяльності вищого навчального закладу / І.О.Купріна // Аграрний вісник України: зб. наук. праць. – Одеса: Одеський державний аграрний університет, 2012. – С. 86-88.
10. Голубьонкова О.О., Купріна І.О. Методичні підходи щодо якісного аналізу рекламних звернень / О.О. Голубьонкова, І.О.,

функції оцінювання, планування та контролю її рівня. Забезпечення моніторингу, об'єктивної оцінки й ідентифікації тенденцій зміни факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, зумовили би розроблення та реалізацію управлінських заходів з мінімізації негативних наслідків і/або використання сприятливих нагод від цих змін. І хоча вирішенню цих завдань присвячено значну кількість наукових праць, ряд питань науково-методичного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства з урахуванням галузевої специфіки їх діяльності залишаються невирішеними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стосовно проблеми підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності підприємств борошномельної галузі досліджують О.М.Дзюба, А.А.Жамойда, О.В. Коваленко, Ю.П. Макаренко, Я.І. Обідіна, К.Ю.Омельченко, Т.В. Полінчик-Ярова. Але аспекти організаційно забезпечення управління конкурентоспроможністю борошномельних підприємств, об'єктивізації апарату визначення рівня їх конкурентоспроможності досліджені недостатньо, що й зумовило вибір теми даної статті, її актуальність і практичне значення.

Невирішені раніше частини проблеми. Проблеми виділення області підвищення якості борошномельних підприємств ще недостатньо вивчені.

Метою статті є пошук шляхів забезпечення ефективного розвитку борошномельних підприємств, завдяки підвищення якості, оптимізації методів хазяйнування, використанню та впровадженню модернізації обладнання, технології та організації виробництва, а також розробка практичних рекомендацій з управління конкурентоспроможністю борошномельних підприємств.

Основна частина. В Україні якість і цінність зерна визначають на основі шести критеріїв - смітної домішки, гектолітрової ваги (натура, г/л), вологості, числа падіння, зернової домішки і білка. Вони по різному впливають на результати ціноутворення, фактичний відбір проб та проведення аналізів.

Зерно перевозять власним автотранспортом або ж його доставляють на елеватор компанії. Зразки зерна відбирають з кожного кузова. Послідовність цієї операції показано на схемі. Проби беруть перед надходженням зерна в бункер. З кожної партії відбирають п'ять із

состояния современного мукомольного производства, представлены способы повышения качества муки в зависимости от мукомольных свойств зерна и создание продукции с функциональными, оздоровительными свойствами. Повышение социально-экономической политики муки, повышение конкурентоспособности не повышая цены, а повышать качество продукции при одновременном сохранении цены. Наша мукомольная промышленность пока неконкурентоспособна на мировом рынке. Эффективное управление качеством является одной из основных задач повышения конкурентоспособности предприятия. Поэтому важно, повышать качество мукомольной продукции, и контролировать сам процесс поступления сырья, и стимулировать получение качественного урожая и уберечь его от прорастания.

Ключевые слова. Повышение конкурентоспособности, критерии качества зерна, шкала оплаты стоимости зерна, витаминизация муки, высококачественная мука.

Popovenko Nina, Ponomar Julius

ENHANCING COMPETITIVENESS FLOUR MILLS

The paper presents the results of the analysis of the modern flour production are ways to improve the quality of flour, depending on the properties of corn flour and creating products with functional, health properties. Improving the socio-economic policy flour, increase competitiveness without raising prices, and improve product quality while maintaining price. Our milling industry is still not competitive on the world market. Effective quality management is one of the main tasks of improving the competitiveness of enterprises. It is therefore important to improve the quality milling products, and monitor the process flow of raw materials and boost reception quality crop and protect it germination.

Keywords. Increasing competitiveness, quality criteria of grain, pay scale value of grain, flour fortification, high-quality flour.

Постановка проблеми. В умовах посилення конкуренції на сучасному етапі розвитку економіки України перед вітчизняними підприємствами постає проблема формування динамічного апарату управління власною конкурентоспроможністю, здатного виконувати

Купріна // Інноваційна економіка, № 10 (36), 2012. – С.202-204.

11. Шевченко Д.А. Контент-анализ образовательных услуг / Д.А. Шевченко // Практический маркетинг [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.cfin.ru/press/practical/2002-07/05.shtml> .Дата использования 30.05.2014.

12. Для чего нужна инфографика? [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://prominweb.blogspot.com/2013/08/infografika.html> Дата использования 29.05.2014.

1. Pro vy`shhu osvitu: zakon Ukrayiny`. – 2002. – #20. – St.134. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. Дата y`spol`zovany`ya 29.05.2014.

2. Kurakov L.P., Kurakov V.L., Kurakov A.L. Экономы`ка y`pravo: slovar`-spravochny`k. — М.: Vuz y`shkola, 2004 g. [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic\\_economic\\_law/13422](http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law/13422) Дата y`spol`zovany`ya 29.05.2014

3. Ly`pchuk V.V. Markety`ng: navch. pos. / V.V. Ly`pchuk, R.P. Dudyak, S.Ya. Bugil`, Ya.S. Yany`shy`n. – L`viv: „Magnoliya 2006”, 2012. – 456 s.

4. Batalova O.S. Problemy upravleny`ya / O.S. Batalova // Aktual`nye voprosy ekonomy`ky` y` upravleny`ya: matery`aly mezhdunar. nauch. konf. (g. Moskva, aprel` 2011 g.).Т. II. – М.: RY`OR, 2011. – S. 7-12.

5. My`ronov Yu.B. Osnovy` reklamnoyi diyal`nosti: navch. posib. / Yu.B. My`ronov, R.B. Kramar. – Drogoby`ch: DDPU, 2007. – 102 s.

6. My`trofanova T.Yu. Mexany`zm razrabotky` konkurentnoj strategy`y` vuza // Gumany`tarnye y` socy`al`nye nauky`, #4, 2010. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://hse-online.ru/2010/04/08_00_05/7.pdf. Дата y`spol`zovany`ya y`stochny`ka 28.05.2014.

7. Glebova N.M., Baranovsky`j A.Y`. , Lejnveber O.Yu. Y`ntegry`rovannyj markety`ngovyj podxod v formu`rovany`y` sy`stemy kommuny`kacy`j VUZa // Problemy sovremennoj ekonomy`ky` #4, 2011. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3830> Дата y`spol`zovany`ya 30.05.2014

8. Romat E., Senderov D. Reklama. Teory`ya y` prakty`ka: uchebny`k dlya vuzov / E. Romat, D. Senderov. – 8-e y`zdany`e. – Py`ter, 2013. – 485 s.

9. Kuprina I.O. Osobly`vosti reklamnoyi diyal`nosti vy`shhogo navchal`nogo zakladu / I.O. Kuprina // Agrarny`j visny`k Ukrainy`: zb. nauk. pracz`. – Odesa: Odes`ky`j derzhavny`j agrarny`j universy`tet, 2012. – S. 86-88.

10. Golub`onkova O.O., Kuprina I.O. Metody`chni pidxody`shhodo yakisnogo analizu reklamny`x zvernenn` / O.O. Golub`onkova, I.O., Kuprina // Innovacijna ekonomika, # 10 (36), 2012. – S.202-204.

11. Shevchenko D.A. Kontent-analyz` obrazovatel`ny`x uslug / D.A. Shevchenko // Prakty`chesky`j markety`ng [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupa: <http://www.cfin.ru/press/practical/2002-07/05.shtml> .Data y`spol`zovany`ya 30.05.2014.

12. Dlya chego nuzhna y`nfografy`ka? [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupa: <http://prominweb.blogspot.com/2013/08/infografika.html> Data y`spol`zovany`ya 29.05.2014.

Рецензент: Савенко І.І., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та логістики ОНАХТ.

3.11.2014

УДК 65.012.2

Бровкова Елена, Беспрозванный Максим

АВТОМАТИЗАЦИЯ СКЛАДСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья призвана частично заполнить информационный вакуум в области автоматизации складов на основе программных систем. В статье исследуется система управления складом - WMS, ее особенности, достоинства и недостатки. Даны рекомендации по применению системы в работе склада готовой продукции, являющегося самым важным участком логистического звена.

Сегодня на рынке представлено множество различных WMS-систем, различающихся между собой, в первую очередь, масштабом

Рецензент: Забарная Э. Н., д.э.н., профессор, зав. кафедры экономических систем и управления инновационным развитием Одесского национального политехнического университета.

1.11.2014

УДК 330.34

Поповенко Ніна, Пономар Юлій

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті викладено результати проведеного аналізу стану сучасного борошномельного виробництва, представлені способи підвищення якості борошна в залежності від борошномельних властивостей зерна, та створення продукції з функціональними, оздоровчими властивостями. Підвищення соціально-економічної політики борошна, підвищення конкурентоспроможності не підвищуючи ціни, а підвищувати якість продукції при одночасному збереженні ціни. Наша борошномельна промисловість поки що неконкурентоспроможна на світовому ринку. Ефективне управління якістю являється однією з основних задач підвищення конкурентоспроможності підприємства. Тому важливо, підвищувати якість борошномельної продукції, та контролювати сам процес надходження сировини, та стимулювати одержання якісного врожаю та уберегти його від проростання.

Ключові слова. Підвищення конкурентоспроможності, критерії якості зерна, шкала оплати вартості зерна, вітамінізація борошна, високоякісне борошно.

Поповенко Ніна , Пономарь Юлий

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ МУКОМОЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье изложены результаты проведенного анализа

2. Smexov A. A. Osnovy transportnoj logy'sty'ky': ucheb. / A.A. Smexov. – M.: Transport, 1995.

3. Bakayev O.O. Teorety'chni zasady` logisty'ky`: pidruchny`k / O.O.Bakayev. – T.1. – K.: CzUL, 2003.

4. Frolova L.V. Logisty'chne upravlinnya pidpry'emstvom: teorety'ko-metody'chni aspekty`: monografiya / L.V. Frolova. – Donec'k: DonNUET, 2004.

5. Belyaev V. M. Termu`nal`nye sy'stemy perevozok gruzov avtotransportom / V.M. Belyaev. – M.: Transport, 1987.

6. Bauэrsoks D.Dzh. Logy'sty'ka: y`ntegrovannaya ser` postavok / D.Dzh. Bauэrsoks, D.Dzh. Kloss: 2-e y`zd. /Per. s angl. – M.: ZAO "Oly`mp-Bы`znes", 2005. – 640 s.

7. Orlicky J. Material Requirements Planning: The New Way of Life in Production and Inventory Management / J. Orlicky. – New York: McGraw-Hill, 1975. – 292 r.

8. Wight O. The Executive's Guide to Successful MRP II / O. Wight. –Williston, VT: Oliver Wight, 1982. – 103 r.

9. Any`ky`n B.A. Logy'sty'ka: uchebny`k / B.A. Any`ky`n, V.V. Dybskaya, A.A. Kolobov, Y`.N. Omel`chenko, V.Y`. Sergeev, A.P. Tunakov, L.S. Fedorov, Yu.Yu. Najmark, S.K. Chudakov, O.B. Any`ky`n. – 3-e y`zd. – M.: Y`NFRA-M, 2008. – 368 s.

10. Gadzhy`nsky`j A.M. Logy'sty'ka: uchebny`k / A.M. Gadzhy`nsky`j, – 20-e y`zd. –M.: Y`zdatel`ske-torgovaya korporacy`ya «Dashkov y` K», 2012. – 484 s.

11. Sergeev V.Y`. Logy'sty'ka v by`znese: uchebny`k / V.Y`. Sergeev. – M.: Y`NFRA-M., 2001. – 608 s.

12. Derzhavna sluzhba staty'sty'ky` Ukrainy` [Elektronny` resurs] – Rezhy`m dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Ny`ky`forov V.V. Transport y` sklad v cepy` postavok [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.xcomp.biz/1-3-transport-v-cepi-postavok.html>.

14. Popova T.L., Melent`yev D.Yu. Upravlinnya transportnoyu logisty`koyu pidpry`emstva u sferi ZED na osnovi koncepciyi upravlinnya okremu`my` lankamy` procesu transportuvannya na makrorivni / T.L. Popova, D.Yu. Melent`yev [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34554/19-Popova.pdf?sequence=1>

обрабатываемых данных. Для организации эффективной работы склада необходимо выбрать WMS, отвечающую всем требованиям организации бизнес-процессов на складе: работа со штрих-кодами, считывание сроков годности, номеров ГТД и т.п. Одновременно с внедрением WMS потребуются закупить дополнительное оборудование (специальную складскую технику, стеллажи, терминалы), смонтировать сеть и установить серверы. Важно учитывать не только разницу в ценах у различных поставщиков, но и технические характеристики выбираемого оборудования, его возможности и работоспособность, а также наличие центров сервисного обслуживания.

Ключевые слова: склад, логистика, автоматизация, складская логистика, WMS.

Бровкова Елена, Беспрозванний Максим
АВТОМАТИЗАЦІЯ СКЛАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА

Стаття покликана частково заповнити інформаційний вакуум в області автоматизації складів на основі програмних систем. У статті досліджується система управління складом - WMS, її особливості, переваги і недоліки. Дано рекомендації по застосуванню системи в роботі складу готової продукції, що є найважливішим ділянкою логістичного ланки.

Сьогодні на ринку представлено безліч різних WMS-систем, що розрізняються межу собою, в першу чергу, масштабом оброблюваних даних. Для організації ефективної роботи складу необхідно вибрати WMS, що відповідає всім вимогам організації бізнес-процесів на складі: робота зі штрих-кодами, зчитування термінів придатності, номерів ВМД і т.п. Одночасно з впровадженням WMS потрібно закупити додаткове устаткування (спеціальну складську техніку, стелажі, терминали), змонтувати мережу і встановити сервери. Важливо враховувати не тільки різницю в цінах у різних постачальників, але й технічні характеристики обраного обладнання, його можливості і працездатність, а також наявність центрів сервісного обслуговування.

Ключові слова: склад, логістика, автоматизація, складська логістика, WMS.

Brovkova Elena, Besprozvannyi Maxim

WAREHOUSE AUTOMATION OF BUSINESS

Article is intended to partially fill the information gap in the field of warehouse automation based software systems. The paper investigates the Warehouse Management System - WMS, its features, advantages and disadvantages. Recommendations on the use of the system in the warehouse of finished products, which is the most important section of the logistic unit.

Today the market offers a variety of different WMS-systems. They differ in the scale of the data being processed. For the effective operation of the warehouse must select Navy. This system meets all requirements of business processes in the warehouse: work with bar codes, read expiration dates, numbers, etc. TBG Simultaneously with the introduction of WMS is required to purchase additional equipment (special warehouse equipment, shelving, terminals), mount and install the network servers. It is important to consider not only the difference in prices from different suppliers, but also the technical characteristics of selected equipment, its features and performance, as well as availability of service centers.

Keywords: warehouse, logistics, automation, warehouse logistics, WMS

Постановка проблемы. Работа современного склада невозможна без использования компьютерной техники и программных систем автоматизации. Однако внедрение компьютерных технологий управления складскими процессами идет весьма медленно и вызывает затруднения на большинстве предприятий. По моему мнению, тому есть две причины – слабое знание возможностей компьютеризации руководителями складов и неудачный выбор программных систем автоматизации (в большинстве случаев это является следствием первой причины). В стране имеется много книг, посвященных складам и выполняемым на них работам, но вопросы компьютеризации в них практически не рассматриваются.

Анализ последних исследований. В создании теоретического базиса логистики, определении ее основных категорий и закономерностей, выявлении роли в повышении конкурентоспособности хозяйствующих субъектов, разработке

4. Фролова Л.В. Логістичне управління підприємством: теоретико-методичні аспекти: монографія / Л.В. Фролова. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2004.

5. Беляев В. М. Терминальные системы перевозок грузов автотранспортом / В.М. Беляев. – М.: Транспорт, 1987.

6. Бауэрсокс Д.Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Д.Дж. Бауэрсокс, Д.Дж. Клосс: 2-е изд. /Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2005. – 640 с.

7. Orlicky J. Material Requirements Planning: The New Way of Life in Production and Inventory Management / J. Orlicky. – New York: McGraw-Hill, 1975. – 292 p.

8. Wight O. The Executive's Guide to Successful MRP II / O. Wight. –Williston, VT: Oliver Wight, 1982. – 103 p.

9. Аникин Б.А. Логистика: учебник / Б.А. Аникин, В.В. Дыбская, А.А. Колобов, И.Н. Омельченко, В.И. Сергеев, А.П. Тунаков, Л.С. Федоров, Ю.Ю. Наймарк, С.К. Чудаков, О.Б. Аникин. – 3-е изд. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 368 с.

10. Гаджинский А.М. Логистика: учебник / А.М. Гаджинский, – 20-е изд. –М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2012. – 484 с.

11. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе: учебник / В.И. Сергеев. – М.: ИНФРА-М., 2001. – 608 с.

12. Державна служба статистики України [Електронні ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Никифоров В.В. Транспорт и склад в цепи поставок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.xcomp.biz/1-3-transport-v-cep-i-postavok.html>.

14. Попова Т.Л., Мелентьев Д.Ю. Управління транспортною логістикою підприємства у сфері ЗЕД на основі концепції управління окремими ланками процесу транспортування на макрорівні / Т.Л. Попова, Д.Ю. Мелентьев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34554/19-Popova.pdf?sequence=1>

1. Fry`shev S.G., Mel`ny`k I.I., Bondar S.M. Zagal`ny`j kurs transportu: navch. posib. / S.G. Fry`shev, I.I. Mel`ny`k, S.M. Bondar. – К.: Vy`shhaosvita, 2006. – 162 s.

логистики как одного из самых эффективных средств координации последовательности действий. Так стали выделять логистику людских и финансовых потоков.

Логистика – сфера затратная, трудоемкая, но при высоком уровне профессионализма -высокоэффективная, поэтому все чаще производственные и торговые компании предпочитают передавать логистику на аутсорсинг специализированным предприятиям.

Услуги преуспевающих компаний пользуются растущим спросом, так как профессиональная логистика — это инструмент, который позволяет действительно увеличить прибыль клиентов за счет сокращения накладных расходов, минимизации сроков поставки товаров, и в конечном итоге способствовать росту конечных покупателей продукции.

Выводы. В сегодняшних условиях транспортные компании должны пересмотреть характер своей коммерческой и производственной деятельности, направив ее на анализ, изучение и удовлетворение спроса потребителей услуг. Новые экономические условия, формирование рынка транспортных услуг, появление и усиление конкуренции между предприятиями транспорта предполагают активное изучение опыта функционирования транспорта с определением его роли и места в системе "снабжение-производство-сбыт".

Современные методы повышения эффективности управления материальными потоками имеют практический интерес для украинской экономики, их использование позволит предприятиям нашей страны эффективно действовать как на внутреннем, так и на внешнем рынках, повысить уровень сервисного обслуживания и конкурентоспособности отечественной продукции.

Литература

1. Фришев С.Г., Мельник І.І., Бондар С.М. Загальний курс транспорту: навч. посіб. / С.Г. Фришев, І.І. Мельник, С.М. Бондар. – К.: Вищаосвіта, 2006. – 162 с.
2. Смехов А. А. Основы транспортной логистики: учеб. / А.А. Смехов. – М.: Транспорт, 1995.
3. Бакаев О.О. Теоретичні засади логістики: підручник / О.О.Бакаев. – Т.1. – К.: ЦУЛ, 2003.

принципов классификации отдельных логистических направлений значителен вклад таких ученых как В.П.Алферьев, Н.В.Афанасьева, Г.Л.Багиев, К.В.Инютина, В.К.Козлов, Д.Т.Новиков, О.А.Новиков, Б.К.Плоткин, О.Д.Проценко, А.Н.Родников, А.И.Семенов, С.А.Уваров, В.В.Щербаков и другие авторы.

Различным аспектам организации складского хозяйства на предприятиях различных отраслей народного хозяйства посвящены работы многих ученых и специалистов, в частности, В.В. Волгина, Г.М. Демичева, В.В. Дыбской, А.М. Гаджинского, О.Б. Маликова.

Склад является важным звеном в логистической системе. В последнее время роль и значение складских комплексов в экономических отношениях возросли. Доступ к складским мощностям и последним новациям в данной отрасли является важной составляющей конкурентной борьбы между производителями, оптовыми и розничными торговыми посредниками в желании доставить товар до конечного потребителя с наименьшими издержками, но получить при этом как можно больший доход [2].

Цель статьи – изучить проблему управления складом, осветить нерешенные вопросы и дать рекомендации применения автоматизированной системы управления складским помещением.

Основной материал. Сегодня компании все больше внимания уделяют автоматизации рабочих процессов. Правильно подобранная платформа помогает упростить работу сотрудников, снизить издержки и сократить время на выявление различных проблем организации. Для торговых компаний, особенно если речь идет о крупных розничных сетях с широким ассортиментом, особенно важна бесперебойная работа склада. С этой задачей успешно справляются решения класса WMS, заточенные под потребности того или иного сегмента бизнеса. Они помогают не только создать четкую систему учета товаров и документации, контроля за оборудованием и сотрудниками, но и увеличить прибыль организации благодаря продуманному планированию и различным методам анализа.

В последние годы растет число региональных компаний, которые автоматизируют свои логистические площадки на базе систем управления складом (англ. Warehouse Management System, сокр. WMS) [6].

Система управления складом (сокр. WMS от англ. Warehouse Management System – система управления складом) – система

управления, обеспечивающая автоматизацию и оптимизацию всех процессов складской работы профильного предприятия. Другими словами, WMS – это инструмент, при помощи которого можно формализовать выполнение складских бизнес-процессов таким образом, чтобы обеспечить синхронное изменение реальных процессов на складе одновременно с изменениями в данных бизнес-процессах [7].

Необходимо отметить, что работа склада, как самостоятельной единицы, так и принадлежащей какому-либо предприятию, является одним из ключевых элементов в материально-техническом обеспечении всех участников логистической цепочки. При неправильно организованном хранении могут возникнуть следующие проблемы:

- низкая скорость работы склада;
- отсутствие точной информации о наличии и местонахождении товаров на складе;
- пересортица и ошибки при сборе заказов;
- сложность проведения контрольных процедур и невозможность это делать без остановки работы склада;
- неуправляемость работы склада. Анализ ситуации показывает, что избежать выше обозначенные проблемы поможет установка так называемой системы управления складом или WMS-системы (Warehouse Management System) [3].

Данная система ориентирована на оперативное управление процессами на складах в режиме реального времени и обладает большими базовыми функциями, чем стандартные системы учета. Повышение эффективности выполнения складских задач - один из путей снижения издержек компании, что дает ей определенные конкурентные преимущества в современной бизнес-среде. WMS-система позволяет решать весь комплекс задач в рамках 3-х главных операций на складе: приемки, размещения, отгрузки.

Как выбрать систему для своего склада? Выбирая программную систему автоматизации, вы должны получить ответы на следующие основные вопросы:

- насколько предлагаемая система подходит для решения ваших конкретных проблем и отвечает целям внедрения?
- какова стоимость системы и срок окупаемости (когда вам

- доставка материальных ценностей точно в срок.

Одним из основных вопросов транспортной логистики является разработка технологии перевозки. Технология перевозки - это последовательность технологических операций в ходе выполнения транспортного процесса. Несмотря на кажущуюся однозначность последовательности технологических элементов (подача автомобильного транспортного средств к пункту погрузки, размещение груза в кузове транспортного средства, доставка груза грузополучателю, разгрузку и порожний пробег к пункту погрузки) возможны различные варианты выполнения тех или иных операций. Например, погрузка и разгрузка могут быть заменены перецепкой оборотных полуприцепов или прицепов, возврат автотранспортного средства после разгрузки к пункту погрузки может быть совмещен с попутной перевозкой груза, транспортировка груза может быть совмещена с технологическими операциями с грузом (например, перемешивание товарного бетона в бетоновозе).

Исходя из изложенного, следует отметить, что основная функция транспортной логистики - это управление материальными потоками от производителя до получателя по графику.

Основным элементом транспортной логистики является транспорт. Транспорт - это отрасль материального производства, осуществляющая перевозки людей и грузов.

Предметом транспортной логистики [14] является комплекс задач, связанных с организацией перемещения грузов транспортом общего назначения. Основой выбора вида транспорта, оптимального для конкретной перевозки, служит информация о характерных особенностях различных видов транспорта.

Транспорт представляет собой важное звено логистической системы: он должен обладать рядом необходимых свойств и удовлетворять определенным требованиям в целях создания инновационных систем сбора и распределения грузов. Он должен обладать способностью перевозить небольшие партии грузов через короткие интервалы времени в соответствии с меняющимися запросами пользователя.

Традиционно считается, что логистика применяется только в управлении движения материальных потоков. В последнее время отмечается усиливающаяся тенденция более широкого использования

потребителя, понятную, прозрачную и легко рассчитываемую для грузов с разными параметрами - размерами, весом, другими свойствами)

Транспортная логистика решает такие задачи [15]:

- создание транспортных систем в транспортной логистике, в том числе транспортных коридоров и цепей;
- совместное планирование транспортных процессов на различных видах транспорта;
- совместное планирование транспортного процесса со складским и производственным процессом;
- выбор вида транспортного средства;
- выбор типа транспортировки;
- определение рационального маршрута.

Принципы транспортной логистики - основная цель минимизация издержек на транспортировку:

- транспортная логистика содержит принцип максимально полного использования грузоподъемности подвижного состава в логистике;
- имеет принцип кратности транспортируемой партии груза, единицам заказа, отправки и складирования;
- транспортная логистика также включает принцип стандартизации тары;
- принцип экономии от масштаба и дальности перевозок содержит транспортная логистика;
- транспортная логистика также включает принцип концентрации грузопотоков на отдельных каналах - распределение и отказ от неэкономичных товаров;
- также не обходится без принципа доставки грузов точно в срок.

Транспортная логистика базируется на следующих основных принципах:

- минимизация издержек на доставку;
- максимальное использование объема и грузоподъемности транспортных средств;
- кратность транспортируемых партий грузов единицам отправки, заказа и складирования;
- стандартизация тары;

удастся вернуть затраты на покупку и внедрение системы)?

- каковы сроки внедрения?

- насколько система удобна для пользователя и проста в эксплуатации?

Приобретаемая программная система автоматизации склада должна окупаться за 1 – 1,5 года. Нет смысла приобретать мощную (а, следовательно, и дорогую) систему, если ее возможности будут использоваться на 10 – 20%, а с поставленными вами задачами может справиться простая и дешевая система [1].

При использовании WMS акцент делается на автоматизации управления. С помощью сложных алгоритмов, учитывающих данные о складе и о размещаемых на нем товарах, WMS-системы максимально оптимизируют процесс организации складской деятельности, по сути принимая все управление складом на себя. Но для того, чтобы эта система заработала, нужно сделать еще «кое-что». А это всего лишь:

- разработать оргструктуру управления компании,
- описать все бизнес-процессы,
- подобрать и обучить персонал под данную структуру,
- настроить работу всех подразделений под данные бизнес-процессы,
- разработать и внедрить систему мотивации персонала,
- формализовать документооборот [7].

Рано или поздно настанет момент, когда традиционные методы ведения складского учета перестают удовлетворять возросшие потребности бизнеса. Из-за увеличивающегося товарооборота складские процессы теряют управляемость, и организация дел на складе все больше напоминает хаос. В данном случае масштабной реорганизации уже не избежать, и встает вопрос об автоматизации складской деятельности. По утверждению разработчиков WMS, среди преимуществ, которые получает внедрившая эту систему компания, — максимально эффективное использование складских помещений, обеспечение оптимального уровня складских запасов, бесперебойная отгрузка товаров и т.д.

На практике, однако, дела могут обстоять иначе. Большинство автоматизированных систем класса ERP, к которому относится и WMS, как правило, состоят из трех компонентов. Первый из них – это интерфейс, с помощью которого пользователи взаимодействуют с

системой. Второй – хранилище данных, обеспечивающее доступ к информации. Третий — бизнес-логика, то есть специальные процедуры, посредством которых реализуются алгоритмы обработки данных в ответ на запрос пользователя.

Внедрение ERP-систем, относящихся к классу "тяжелых" и практически не предлагаемых в виде коробочных решений, связано с большими затратами и может растянуться на большой срок. Большинство компаний приходят к необходимости иметь WMS, когда объем складской деятельности велик и для реорганизации требуются значительные изменения. Руководство должно понимать, что повысить эффективность работы склада, внедрив WMS, можно только со временем. Неизбежны и проблемы, связанные с переходом на новую методику работы.

Во-первых, персоналу придется многому учиться и привыкать работать по-новому. WMS потребует кардинальных изменений во всех рабочих процессах, что для большинства станет стрессовой ситуацией. Нужно быть готовым к тому, что не все согласятся принять столь радикальные изменения и с некоторыми сотрудниками придется расстаться. Часть персонала может явно или скрыто саботировать изменения, что также не ускорит процесс перехода. Обучение персонала всегда требует немалых сил, времени и средств, и если попытаться на этом сэкономить, то вреда будет, скорее, больше, чем пользы.

Во-вторых, внешняя среда также вряд ли будет готова к значительным переменам. У любой крупной торговой компании большое число поставщиков, каждый из которых привык работать по-своему, а WMS предъявляет жесткие требования к приемке товара. Например, большое число немаркированного товара в товаропотоке вызовет проблемы в работе склада и сильно замедлит его функционирование. Поэтому необходимо заранее выстраивать отношения с поставщиками, вырабатывая единые правила по отгрузке товара.

В-третьих, нужно учитывать масштабы роста компании и потребности в дальнейшем расширении. Основной недостаток WMS — низкий коэффициент заполнения склада, обычно не превышающий 0,5. Этот фактор стоит иметь в виду при проектировании склада и построении долгосрочных прогнозов развития предприятия.

уровень технического и научного развития общества. Для обеспечения физического перемещения материальных потоков, при использовании транспортной логистики необходимо специализированное оборудование, информационное сопровождение, автоматизированные системы управления, профессионально подготовленный персонал.

В современной экономике логистика транспорта играет одну из важнейших ролей. Уверенное знание и правильное применение правил транспортной логистики на сегодня одна из основных составляющих успешной деятельности в компании оказывающих транспортные услуги. Применение правил и законов логистики состоит из подробного анализа различных факторов, способных оказать влияние на скорость и качество доставки, разработку оптимальных схем с учетом эффективности грузоперевозок, скорости, надежности и стоимости.

Задачи транспортной логистики состоят в обеспечении технической, технологической и экономической сопряженности участников транспортного процесса.

Техническая сопряженность - это согласованность параметров различных типов транспортных средств в транспортной цепочке (пример: если товар перевозится в контейнере, то под размеры стандартного контейнера должны быть рассчитаны транспортные площадки корабля-контейнеровоза, железнодорожной платформы - контейнеровоза, автомобиля - контейнеровоза; другой пример: если груз перевозится на стандартной паллете, например европаллете, то под размер европаллеты должны быть рассчитаны внутрискладские транспортировочные и погрузочные средства, а также площадь пола фургонов машин, в которых осуществляется перевозка, должна быть кратна площади стандартной европаллеты)

Технологическая сопряженность - применение единой технологии транспортировки, адаптированной для всех видов транспорта, который задействован в транспортной цепи (минимум перегрузок, высокая технологичность перегрузок и минимальное время на их осуществление и т. д.)

Экономическая сопряженность - общая технология построения тарифной системы в транспортной цепи (предполагаемый результат работы транспортной цепи-доставка из точки А в точку Б, при заданных условиях и ограничениях - имеет единую стоимость для

позволить компании максимизировать производство и продажи, по самой низкой стоимости

Функции транспорта в системе распределения товаров заключаются в ее транспортном и экспедиционном обеспечении.

Транспортно-логистическое обеспечение распределения товаров [3] - деятельность по планированию, организации и выполнении доставки продукции от мест ее:

- производства до мест потребления и дополнительных услуг по подготовке партий отправок к перевозке;
- оформление необходимых перевозочных документов;
- заключение договора на перевозку с транспортными предприятиями;
- расчета за перевозку грузов;
- организация и проведение погрузочно-разгрузочных работ;
- хранение (в случае необходимости);
- укрупнение мелких и разукрупнение крупных отправок;
- информационное обеспечение;
- страхование и таможенные услуги и т.д., с использованием

оптимальных способов и методов, при условии полного удовлетворения потребностей производственных и торговых предприятий в эффективном распределении товаров.

Любое предприятие – торговое, производственное, независимо от вида деятельности, сталкивается с необходимостью решения задач логистики. Доставка сырья и комплектующих, поставка готовой продукции, хранение на складе, управление и распределение товарных запасов в торговой сети – все эти составляющие логистики требуют определенных затрат и в совокупности определяют уровень логистических издержек предприятия. Обычно их принято оценивать как долю логистических затрат, отнесенных к валовому доходу. Очевидно, что все, что будет сэкономлено в логистике, непосредственно послужит увеличению прибыли.

Необходимость перемещения грузов происходит на этапе поставок, производства и распределения, в результате чего он может быть реализован с использованием различных транспортных средств, в зависимости от требований к качеству, сформулированных клиентом.

Концепция транспортной логистики опирается на высокий

Наконец, необходимо помнить о трудностях переходного периода. Ни одна компания не может себе позволить остановить работу склада на период внедрения автоматизированной системы. Надо быть готовым к тому, что некоторое время работа склада будет неритмичной, возникнут нестыковки и ошибки. Кроме того, WMS должна собрать первоначальную информацию о товарах и местах их хранения. Лишь по мере накопления данных появится возможность использовать алгоритмы оптимизации, улучшить эффективность и скорость работы склада. На данном этапе крайне важны отлаженные коммуникации внутри компании: только хорошая взаимная договоренность позволит максимально быстро и четко улаживать возникающие недоразумения [5].

Выводы. В целом, успех внедрения любой "интеллектуальной" системы зависит, в первую очередь, от того, насколько полно и основательно в ней реализована бизнес-логика. Именно поэтому процесс подготовки технического задания для WMS-системы сложен. На предварительном этапе необходимо провести большую аналитическую работу, прописать все действия, выполняемые на складе, создать готовые решения и алгоритмы. Если в ходе подготовки технического задания все автоматизируемые процессы будут хорошо структурированы и формализованы, то система действительно позволит управлять складом.

Сегодня на рынке представлено множество различных WMS-систем, различающихся между собой, в первую очередь, масштабом обрабатываемых данных. Для организации эффективной работы склада необходимо выбрать WMS, отвечающую всем требованиям организации бизнес-процессов на складе: работа со штрих-кодами, считывание сроков годности, номеров ГТД и т.п. Одновременно с внедрением WMS потребуются закупить дополнительное оборудование (специальную складскую технику, стеллажи, терминалы), смонтировать сеть и установить серверы. Важно учитывать не только разницу в ценах у различных поставщиков, но и технические характеристики выбираемого оборудования, его возможности и работоспособность, а также наличие центров сервисного обслуживания.

ИТ-профессионалы, специализирующиеся на складской деятельности, уверяют: простое вложение средств в автоматизацию не

сможет серьезно увеличить производительность склада. Банальной заменой одних ресурсов на другие, пусть и более технологичные, не обойтись. Грамотная организация эксплуатации этих ресурсов становится нетривиальной задачей: так или иначе, в любой системе присутствует человек, от которого зависит очень многое. Попытки же свести на нет влияние человеческого фактора средствами автоматизации, безусловно, обречены на провал. Внедряя даже самые современные и технологичные средства управления, нельзя забывать, что залог успеха любой деятельности — организованный коллектив квалифицированных специалистов, ответственно подходящих к своей работе и верящих в общую цель [3].

Литература

1. Новоженев Ю.В., Даниличева Е.В. Программные системы автоматизации складов / Ю.В. Новоженев, Е.В. Даниличева. – М.: Издание ООО “Аргуссофт Компани”, 2006. – 244 с.

2. Алесинская Т.В. Основы логистики. Функциональные области логистического управления / Т.В. Алесинская. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 79 с.

3. Морозова О.А. Внедрение WMS-систем для работы склада / О.А. Морозова // Логистика – инновации – менеджмент: сб. тез. Второй междунар. науч.-практ. конф. – менеджмент». – Брянск: БГТУ, 2012. – С. 12.

4. Смехов А.А. Автоматизированные склады / А.А. Смехов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Машиностроение, 1987. – 296 с.

5. Независимый EPR-портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.erp-online.ru/>

6. Национальная деловая сеть [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ibusiness.ru/>

7. Логистика и управление цепями поставок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.logscm.ru/

1. Novozhenov Yu.V., Dany`ly`cheva E.V. Programmnye sy`stemy avtomaty`zacy`y` skladov / Yu.V. Novozhenov, E.V. Dany`ly`cheva. – М.: Y`zdany`e ООО “Argussoft Kompany”, 2006. – 244 s.

2. Alesy`nnskaya T.V. Osnovy logy`sty`ky`. Funkcy`onal`nye

Сергеев [7-12].

Транспорт в системе логистики играет двойную роль: он является составной частью в основных функциональных областях логистики (закупочной, производственной, распределительной); а также транспорт является одной из отраслей экономики, в которой развивается предпринимательская деятельность: он предлагает на рынке свою продукцию - транспортные услуги, за которые получает доходы и имеет прибыль.

Нерешенные ранее вопросы, которые являются частью общей проблемы. Проблемы выделения новой области применения логистики являются еще недостаточно разработанными.

Формулирование целей статьи (постановка задачи). Целью данного исследования является выяснение сущности транспортной логистики как составляющей логистической системы с целью повышения эффективности ее функционирования.

Изложение основного материала. В современной экономике на транспортную составляющую приходится более 50% от общих логистических затратах на продвижение товаров от первичного источника сырья до конечного потребителя готовой продукции. В сфере транспортных услуг по Украине работает 909,9 тыс. чел. [13] В связи с этим, повышение эффективной деятельности компаний, оказывающих транспортные услуги имеет важное значение. Инструментом способным решить эту задачу является транспортная логистика.

Логистика – одно из самых популярных на сегодня направлений оптимизации бизнес-процессов, в данном случае транспортных процессов.

В логистических системах транспорт играет фундаментальную роль. Подсчитано, что около 80% всех логистических функций это транспортные проблемы, то есть, складирование, хранение, перевозка материалов и готовой продукции, центров местоположения, снабжения и распределения, наличия и использования транспортных средств, использование соответствующих транспортных технологий, штучных грузов, транспорта.

Эффективное управление транспортом, как на поставку так и на распределение, является одним из основных задач логистического оператора. Транспорт должен быть устроен таким образом, чтобы

swift, whether international trade or commerce within a particular country. An important role in this process takes trucks, because it means there is a movement of transportation of goods from the producer to the seller and then to consumers. Appearance and increased competition between companies on active study the experiences of transport to the definition of its role and place in the system of "supply-production-marketing." Effective management of transport, both on the supply and distribution, is one of the main tasks of the logistics operator. Therefore, the problem of constructing an optimal technology and the creation of means of transport logistics in technological processes of production is quite in demand science and practice.

Keywords: transportation, logistics, transport logistics, freight transportation, logistics system.

Постановка проблемы. На сегодняшний день транспортный сектор Украины - это значительный и важный сегмент для экономики страны, ведь эффективная и слаженная работа целой транспортной системы является движущей силой для общего развития страны [1].

Важнейшим элементом системы товародвижения, обеспечивающего существование материального потока, является транспорт. Транспорт представляет собой одну из самых сложных структур, который характеризуется множеством взаимосвязанных параметров. Транспортная составляющая является одним из важнейших факторов общественного производства, основная функция которого заключается в случае необходимости оказывать транспортные услуги населению и отраслям экономики в перевозках. Существующая сегодня система снабжения, производства и сбыта продукции, особенно транспортных отраслей, не удовлетворяет все потребности рыночного спроса.

Анализ последних исследований и публикаций. Общетеоретические основы транспортной логистики исследовали отечественные и зарубежные экономисты: А. А. Смехов, В. А. Бакаев, Д. Дж. Бауэрсокс, Л. В. Фролова, В. М. Беляева [2-6]. Вопросы формирования и эффективного функционирования логистических систем и развития транспортной логистики посвящены труды немалых зарубежных и отечественных ученых, известные из которых: Д. Бауэрсокс. Дж. Орлиски, А. Уайт, Б. Аникин, А. Гаджинский, В.

область логистики чешского управления / Т. В. Алейская. – Таганрог: Изд-во ТТУ ЮФУ, 2009. – 79 с.

3. Морозова О. А. Внедрение WMS-систем для работы склада / О. А. Морозова // Логистика – инновации – менеджмент: сб. тез. Второго междунар. науч.-практ. конф. – менеджмент». – Брянск: БГТУ, 2012. – С. 12.

4. Смехов А. А. Автоматизированные склады / А. А. Смехов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Mashynostroeniye, 1987. – 296 с.

5. Независимый ERP-портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.erp-online.ru/>

6. Независимый деловая сеть [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ibusiness.ru/>

7. Логистика и управление цепями поставок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.logscm.ru/

Рецензент: Захарченко В. И., д. е. н., профессор кафедры менеджменту ОНПУ.

14.11.2014

УДК 65.012.2

Бровкова Елена, Невдах Светлана, Беспозванный Максим

ЭФФЕКТИВНАЯ ЛОГИСТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ЗАПАСАМИ

В статье рассмотрены элементы и принципы формирования эффективной логистической системы, описаны её главные составляющие. Целью написания статьи является разработка рекомендаций по оптимизации логистической системы организации на основе эффективного управления запасами. Доказано, что логистическая система – это динамическая, открытая, стохастическая, адаптивная сложная или большая система с обратной связью, выполняющая те или иные логистические функции, например, промышленное предприятие, территориально-производственный комплекс, торговое предприятие и т. д. ЛС, как правило, состоит из нескольких подсистем и имеет развитые связи с внешней средой, а её цель – доставка товаров и изделий в максимальном

соответствии с требованиями потребителей при минимальном (заданном) уровне издержек.

Ключевые слова: логистическая система, управление запасами, логистика, логистический поток, эффективная логистическая система, принцип.

Бровкова Елена, Невдах Светлана, Беспрозванный Максим

ЕФЕКТИВНА ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

У статті розглянуті елементи і принципи формування ефективної логістичної системи, описані її основні складові. Метою написання статті є розробка рекомендацій щодо оптимізації логістичної системи організації на основі ефективного управління запасами. Доведено, що логістична система - це динамічна, відкрита, стохастична, адаптивна складна або велика система зі зворотним зв'язком, виконує ті чи інші логістичні функції, наприклад, промислове підприємство, територіально-виробничий комплекс, торговельне підприємство і т.д. ЛЗ, як правило, складається з декількох підсистем і має розвинуті зв'язки з зовнішнім середовищем, а її мета - доставка товарів і виробів у максимальній відповідності до вимог споживачів при мінімальному (заданому) рівні витрат.

Ключові слова: логістична система, управління запасами, логістика, логістичний потік, ефективна логістична система, принцип.

Brovkova Elena, Nevдах Svetlana, Besprozvannyi Maxim

EFFECTIVE LOGISTICS INVENTORY MANAGEMENT SYSTEM

The article describes the elements and principles of efficient logistics system, its main components are described. The purpose of writing this article is to develop recommendations to optimize the logistics management system based on effective inventory management. Proved that the logistics system - a dynamic, open, stochastic, or a large complex adaptive feedback system that performs certain logistics functions, such as industrial plant, territorial-production complex, commercial enterprise, etc. It usually consists of several subsystems and has developed links with the environment, and its goal - delivery of goods and products in accordance

процессах производства продукции вполне востребована наукой и практикой.

Ключевые слова: транспорт, логистика, транспортная логистика, грузовые перевозки, логистическая система.

Поповенко Ніна, Івахнюк Людмила

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ

У статті розглядаються основи логістики, досліджено особливості та принципи транспортної логістики. Зазначено, що саме на транспортну складову припадає понад 50 відсотків витрат логістичного бізнесу. В наш час темпи розвитку сучасної торгівлі вельми стрімкі, будь то міжнародна торгівля, інакше торгівля всередині конкретної країни. Важливу роль в цьому процесі займає транспорт, оскільки саме за допомогою транспортних перевезень відбувається рух товару від виробника до продавця і далі до споживачів. Поява і посилення конкуренції між підприємствами припускають активне вивчення досвіду функціонування транспорту з визначенням його ролі і місця в системі "постачання-виробництво-збут". Ефективне управління транспортом, як на поставку так і на розподіл, є одним з основних завдань логістичного оператора. Тому проблема оптимальної побудови технологій і створення технічних засобів транспортної логістики в технологічних процесах виробництва продукції цілком затребувана наукою і практикою.

Ключові слова: транспорт, логістика, транспортна логістика, вантажні перевезення, логістична система.

Popovenko Nina, Ivahnyuk Ludmila

MORE EFFICIENT TRANSPORT SERVICES THROUGH TRANSPORT LOGISTICS

The article explores the basics of logistics, discusses the features and principles of transport logistics. Indicated that it was on the transport component accounts for more than 50 percent of the cost of the logistics business. In our time, the pace of development of modern trade is very

2005. – 180 с.

12. Формирование кластеров в Одесском регионе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ucluster.org/blog/2010/10/formirovanie-klasterov-v-odesskom-regione>.

13. Офіційний сайт Державної служби туризму і курортів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.tourism.gov.ua.

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Рецензент: Захарченко В.І., д.е.н., професор ОНПУ

1.11.2014

УДК 330.34

Поповенко Нина, Ивахнюк Людмила

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ НА ОСНОВЕ ПРИМЕНЕНИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ

В статье рассматриваются основы логистики, исследованы особенности и принципы транспортной логистики. Указано, что именно на транспортную составляющую приходится более 50 процентов расходов логистического бизнеса. В наше время темпы развития современной торговли весьма стремительны, будь то международная торговля, или же торговля внутри конкретной страны. Важную роль в этом процессе занимает транспорт, поскольку именно посредством транспортных перевозок происходит движение товара от производителя к продавцу и далее к потребителям. Появление и усиление конкуренции между предприятиями предполагают активное изучение опыта функционирования транспорта с определением его роли и места в системе "снабжение-производство-сбыт". Эффективное управление транспортом, как на поставку так и на распределение, является одним из основных задач логистического оператора. Поэтому проблема оптимального построения технологий и создания технических средств транспортной логистики в технологических

with the maximum demands of customers at the minimum (given) the level of costs.

Keywords: logistics system, inventory management, logistics, logistics flow, efficient logistics system, the principle.

Постановка проблемы. Современная экономика предъявляет высокие требования к руководителям предприятий. Перед ними остро стоит вопрос о повышении эффективности экономического управления и обеспечение стабильного функционирования предприятий на основе оптимизации логистической системы организации.

Одним из важных факторов повышения эффективности предпринимательской деятельности является эффективное управление материальными запасами.

Анализ последних исследований. В создании теоретического базиса логистики, определении ее основных категорий и закономерностей, выявлении роли в повышении конкурентоспособности хозяйствующих субъектов, разработке принципов классификации отдельных направлений значителен вклад таких ученых как А. Бауерсокс, В.П.Алферьев, Н.В.Афанасьева, Е.В. Крикавский, Г.Л.Багиев, К.В.Инютина, Д.Т.Новиков, О.А.Новиков, М.А. Окландер, Б.К.Плоткин, О.Д.Проценко, А.Н.Родников, А.И.Семенов и другие авторы.

Целью статьи является разработка рекомендаций по оптимизации логистической системы организации на основе эффективного управления запасами.

Основной материал. С точки зрения логистики отдельное предприятие – логистическая система, направленная на максимизацию общей эффективности; многоуровневая открытая адаптивная система, элементами которой выступают, с одной стороны, материальные, финансовые и информационные потоки, с другой — связанные логистическими потоками организационные структуры и их составляющие [1, с.25].

Соответственно, логистический поток является стержнем логистической системы, вокруг которого и ради которого осуществляются логистические операции.

Логистический поток определяется направленным движением и

динамическими изменениями структурированной совокупности материальных объектов. Он состоит из интегрированных материального, финансового, информационного и сервисного элементов. Таким образом, логистический поток должен осуществлять значительный вклад в создании системных свойств логистической системы [3, с.247]:

1. Сложность.
2. Иерархичность.
3. Целостность.
4. Структурированность — предполагает наличие определенной внутренней структуры логистической системы, которая хранится в ходе выполнения определенных функций системы или трансформируется согласно определенным правилам. Подтверждением ведущей роли логистических потоков является наличие оценок формы потока, рассмотренных в предыдущих работах.
5. Открытость — включение имеющейся логистической системы новых составляющих. Относительно логистического потока, это означает расширение пространственных признаков движения логистического потока.
6. Непротиворечивость — составляющие логистической системы дополняют и усиливают качественные и количественные характеристики логистического процесса. Логистический поток задает это свойство путем изменения таких фазовых характеристик как изменение стоимости ресурса в пределах субпотока результате взаимодействия потоков и сопротивления логистической системы.
7. Адаптивность — способность системы изменять свою структуру, приспособляясь к потребностям выполнения новых целей. Достигается путем изменения количественных характеристик ресурса.
8. Подвижность: достигается путем изменения ценностных и стоимостных признаков ресурса и характеристик управляемости.
9. Оперативность — оперативный обмен информацией между участниками логистической цепи в on-line режиме. Обеспечивается путем создания и изменений скоростных параметров движения потока.
10. Мобильность — возможность повторного воспроизведения частей логистической системы после частичного или полного разрушения в результате действия негативных факторов. Реализуется посредством воспроизведения временных признаков движения

реалії та перспективи / М.П.Бондаренко // Економіка і прогнозування України. – 2011. – № 1. – С. 160.

2. Войнаренко М.П. Кластери як полюси зростання конкурентоспроможності регіонів / М.П. Войнаренко // Економіст – 2008. – № 10. – С. 27-30.

3. Гонтаржевская Л.И. Зовнішньоекономічна діяльність туристичних підприємств України : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.05.01 /Л.И. Гонтаржевская. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dissert.com.ua/contents/34711.html>.

4. Грабовенська С.П.Сучасний стан і тенденції розвитку туристичної сфери в Україні /С.П.Грабовенська [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.newbiznet.com.ua/index.php/ru/articles/80-market/335-2013-07-31-07-08>.

5. Колесник О.О. Кластерна модель розвитку туризму в Україні / О.О. Колесник // Економіка. Управління. Інновації. – 2009. – №1. – С. 22–25.

6. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика / М. П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

7. Мартышенко Н.С. Формирование туристско-рекреационных кластеров как основа разработки долгосрочных программ развития туризма Приморского края / Н.С. Мартышенко, С.Н. Мартышенко. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://conference.kemsu.ru>

8. Семенов В.Ф. Регіональний рекреаційний кластер у контексті структурної перебудови економіки регіону // Регіональна економіка / В.Ф. Семенов, В.М. Мозгальова, І.В. Давиденко. – 2006. – №3. – С. 78-89.

9. Соколенко С. Проблеми і перспективи посилення конкурентоспроможності економіки України на основі кластерів / С. Соколенко // Економіст – 2008. – № 10. – С. 31-35.

10. Соколы И.И. Туристический кластер в Одесском регионе /И.И. Соколы, Е.Г. Бровкова, Е.В. Бровкова. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hotelodessa.info/turizm-v-Ukraine/turisticheskij-klaster-v-odesskom-regione.html>

11. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: навч. посіб. / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ,

достатній потенціал. Цей вид рекреаційно-туристичної діяльності, поряд з використанням ресурсів очерету, ліцензійною риболовлею і полюванням, а також наукового туризму, має стати важливим джерелом самофінансування Дунайського біосферного заповідника, як ядра пропонованого кластера. Туристичний бізнес в даному випадку розглядається як альтернатива традиційним видам господарської діяльності, в першу чергу, тим, які негативно впливають на навколишнє середовище [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Використання кластерного підходу в туристичній діяльності спрямовано на формування сприятливих умов для розвитку підприємництва у сфері туризму та гостинності, посилення позицій учасників кластера та забезпечення стійкості їх професійної діяльності, збільшення конкурентоспроможності туристичній сфері регіону в рамках внутрішнього й в'їзного туризму, створення і просування послуг соціального туризму.

Кластерний підхід припускає неформальне добровільне об'єднання підприємств і організацій, що функціонують на певній території, основним завданням якого є оптимальне використання наявного економічного потенціалу регіону й галузі. На рішення цього завдання в Одеському регіонах повинні бути спрямовані зусилля не тільки виробничо-фінансового сектора, а також можливості наукових і навчальних організацій, потенціал яких використовується сьогодні для розвитку туристичної галузі в недостатньому обсязі.

Пошук ефективних способів організації та управління в туристичній галузі повинний бути спрямований на підвищення ефективності використання наявного потенціалу, оптимізацію використання матеріальних і нематеріальних ресурсів регіону, підвищення ефективності туристичної індустрії і зростання її конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішніх ринках.

В подальшому передбачається дослідження механізму створення туристичного кластеру та визначення основ взаємодії всіх його учасників з метою підвищення їх рівня конкурентоспроможності та зростання рівня використання туристичного потенціалу регіону.

Література

1. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України:

логистических ресурсов.

Особенностями реальных звеньев, из которых может состоять логистическая система, являются:

- различные формы собственности и организационно-правовые формы;
- различия в характере и целях функционирования;
- различия в производственной мощности, уровне концентрации производства, используемом технологическом оборудовании, потребляемых ресурсах;
- рассредоточенность технических средств и трудовых ресурсов на большой территории;
- экстерриториальность и высокая мобильность средств транспорта;
- зависимость результатов деятельности от большого числа внешних факторов и смежных звеньев и др.

Кроме того, нужно учитывать, что большинство звеньев логистической системы являются синтезом субъектов и объектов логистического управления со своими организационно-функциональными структурами и локальными критериями оптимизации функционирования, которые в общем случае могут не совпадать с глобальной целью логистической системы. Это значительно усложняет формирование управления в логистической системе и приводит к необходимости создания органа высшего логистического менеджмента для координации и интеграции действий звеньев логистической системы [4].

Для анализа и проектирования логистической системы были разработаны и апробированы многие методологические принципы. Основными принципами эффективного использования логистики в коммерческой практике предприятия являются:

1. Принцип системного подхода. Подход к объектам исследования как системам – одна из главных особенностей логистики. Максимальный эффект можно получить только в случае, когда МП оптимизируется на всем протяжении от первичного источника сырья вплоть до конечного потребителя, а не в рамках отдельного предприятия или подразделения. При этом все звенья ЛЦ должны работать как единый слаженный механизм. Поэтому их необходимо рассматривать как целостную систему, чтобы согласовать

экономические интересы отдельных ее элементов, технические вопросы, технологические процессы и т.д.

2. Принцип тотальных затрат. Одна из основных задач логистики – минимизация совокупных логистических издержек на протяжении всей ЛЦ от первичного источника сырья до конечного потребителя. Необходимым условием эффективного решения этой задачи является возможность точного измерения логистических издержек, но это возможно лишь при условии, если система учета издержек производства и обращения позволяет выделять затраты на логистику. Поэтому необходимо отдельно выделять и анализировать затраты на реализацию ЛО, определять наиболее значимые затраты, выявлять их взаимообусловленность и т.д.

3. Принцип глобальной оптимизации. В процессе оптимизации структуры или управления ЛС необходимо согласование частных целей функционирования отдельных элементов системы для достижения глобального оптимума.

4. Принцип логистической координации и интеграции. В процессе логистического менеджмента необходимо достижение согласованного, интегрального участия всех звеньев ЛС или ЛЦ от ее начала и до конца в управлении всеми видами потоков при реализации целевой функции.

5. Использование теории компромиссов для перераспределения затрат. Под компромиссом понимается гармонизация экономических интересов участников логистического процесса. В начале становления логистического подхода при формировании системы логистического управления использовался критерий минимума общих затрат на материальное распределение. Это, с одной стороны, открывало новые возможности в принятии решений, но вместе с тем определенным образом ограничивало эффективность получаемых решений. Поэтому в дальнейшем пришло понимание того, что критерием должна быть максимальная прибыль от ЛО всех фирм-участниц. Таким образом, снижение прибыли (увеличение затрат) в одном из звеньев ЛС допустимо и необходимо при условии, что это повлечет увеличение прибыли (снижение затрат) всей ЛС в целом.

6. Отказ от выпуска универсального технологического и подъемно-транспортного оборудования. Смысл этого положения – в

формує систему поширення нових знань і технологій. Умовою ефективної трансформації (винаходи - інновації - конкурентні переваги) є розвиток неформальних стійких зв'язків між учасниками кластеру. Кластерні стратегії застосовні для реалізації інноваційної моделі розвитку території [7].

Соціокультурний і економічний розвиток регіону, заснований на підтримці кластерів, припускає спільні зусилля представників бізнесу, науки, освіти, регіональної та галузевих влад. Формування перспективних туристичних кластерів, планування їх створення є основою сталого розвитку туризму в регіонах.

Ефективність процесу розвитку туристичного кластеру залежить від науково-організаційних, економічних, культурно-історичних передумов в регіоні. Вражаючи приклади ефективності функціонування кластерів у туристичній індустрії у світі свідчать про перспективність використання такої моделі для об'єднання підприємницьких структур, що функціонують на території одного регіону й зв'язаних однією метою.

До числа регіонів, які зуміли домогтися певних успіхів у формуванні кластерних об'єднань відносять Івано-Франківську, Запорізьку, Львівську, Рівненську, Полтавську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Херсонську, Черкаську, Одеську та Миколаївську області [9].

Дослідження показало, що впровадження кластерного підходу в туристичній галузі в Одеському регіоні буде сприяти об'єднанню зусиль окремих учасників туристичної сфери для досягнення високого економічного результату та дозволить максимально ефективно використати наявний значний туристичний потенціал регіону, результатом чого буде рішення ряду соціально-економічних проблем в галузі і регіоні.

Перспективним завданням є створення в певному регіоні розвиненої туристичної інфраструктури, підприємства якої надавали б послуги високої якості широкого діапазону. До числа найбільш перспективних для Одеського регіону відносять наступні види туризму: морський, зелений та діловий.

До числа потенційних туристичних кластерів Одеської області та Придунав'я відносять: Туристично-рекреаційний кластер Одеської області, морський кластер та Кластер зеленого сільського туризму Придунав'я (м. Ізмаїл).

Для розвитку екотуризму в Українському Придунав'ї є

об'єднання підприємств і організацій, що функціонують на певній території, основним завданням якого є оптимальне використання наявного економічного потенціалу регіону та галузі.

В Україні розвиток туризму здійснюється дуже повільно. Існуюча нормативно-правова база, яка регламентує туристичну діяльність, не є закінченою і досконалою. Основними причинами гальмування розвитку туризму є:

- відсутність цілісної системи державного регулювання туризму в регіонах;
- підпорядкування закладів розміщення туристів, санаторно-курортних, оздоровчих та рекреаційних закладів різним міністерствам і відомствам, а також іншим органам виконавчої влади;
- нечітке визначення в законодавстві належності підприємств готельного господарства до підприємств, які надають туристичні послуги;
- повільні темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму;
- невідповідність переважної більшості туристичних закладів, які поступово занепадають, міжнародним стандартам і вимагають значних інвестицій;
- недостатнє забезпечення туристичної галузі висококваліфікованими фахівцями;
- недостатність державної підтримки та комплексного підходу до рекламування національного турпродукту на внутрішньому та міжнародному ринку туристичних послуг;
- недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави;
- тенденція скорочення кількості підприємств готельного господарства;
- високі податки;
- незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів.

Використання кластерного підходу в туризмі буде сприяти вирішенню вищевказаних проблем та стимулює створення інноваційного продукту внаслідок того, що об'єднання підприємств

использовании оборудования, соответствующего, в основном, конкретным условиям. Оптимизация потоковых процессов за счет использования специализированного оборудования возможна только в условиях массового выпуска и использования широкой номенклатуры разнообразных средств производства. Это означает, что для воплощения этого принципа на практике требуется высокий уровень научно-технического развития общества.

7. Принцип развития логистического сервиса. По сравнению с повышением качества товара или выпуском нового товара существует гораздо менее затратный путь повышения конкурентоспособности предприятия, а именно: достижение современного уровня логистического сервиса и его развитие (обеспечение гибкости, надежности и высокого качества: своевременная доставка, удобная тара, приемлемые партии, подобранный ассортимент и т.п.).

8. Принцип моделирования и информационно-компьютерной поддержки. При анализе, синтезе и оптимизации объектов и процессов в ЛС широко используются различные модели: математические, графические, физические, имитационные и др. Реализация логистического менеджмента в настоящее время невозможна без соответствующей информационно-компьютерной поддержки.

9. Принцип разработки необходимого комплекса подсистем, обеспечивающих процесс логистического менеджмента: технической, экономической, организационной, правовой, кадровой, экологической и др.

10. Принцип TQM (total quality management) – всеобщего управления качеством. Обеспечение надежности функционирования и высокого качества работы каждого элемента ЛС для обеспечения общего качества товаров и сервиса, поставляемых потребителям.

11. Принцип гуманизации всех функций и технологических решений в ЛС. Все решения должны соответствовать экологическим требованиям по охране окружающей среды, эргономическим, социальным, этическим требованиям к работе персонала и т.п. Например, одним из важнейших элементов ЛС являются кадры, способные с необходимой долей ответственности выполнять свои функции. Для привлечения дисциплинированного, квалифицированного персонала в область управления МП необходимы современные условия труда, перспективы карьерного

роста, повышение престижа подобной работы и т.д.

12. Принцип устойчивости и адаптивности. Внешняя среда предприятий характеризуется высокой степенью неопределенности и колебаниями рыночного спроса на товары и услуги, резкими колебаниями цен на сырье, транспортными услугами, колебаниями качественных и количественных характеристик МП, изменением условий поставок и закупок и т.д. В этих условиях ЛС должна уметь перестраиваться, меняя цели, параметры, критерии оптимизации, программу функционирования, т.е. приспосабливаться к новым условиям внешней среды. Это является существенным фактором устойчивого положения на рынке [2].

Логистическая система – это динамическая, открытая, стохастическая, адаптивная сложная или большая система с обратной связью, выполняющая те или иные логистические функции (ЛФ), например, промышленное предприятие, территориально-производственный комплекс, торговое предприятие и т.д. ЛС, как правило, состоит из нескольких подсистем и имеет развитые связи с внешней средой. Цель ЛС – доставка товаров и изделий в максимальном соответствии с требованиями потребителей при минимальном (заданном) уровне издержек.

Микрологистические системы – это подсистемы, структурные составляющие макрологистических систем. Они связаны с определенным предприятием и предназначены для управления потоками в процессе производства, снабжения и сбыта. В зависимости от целей ЛС и от степени охвата различают такие виды микрологистических систем:

- внутрипроизводственные ЛС оптимизируют управление МП в пределах технологического цикла производства продукции (снижение запасов МР и незавершенного производства, ускорение оборачиваемости оборотного капитала фирмы, уменьшение длительности производственного периода, управление запасами МР, оптимизация работы технологического транспорта);

- внешние ЛС решают задачи, связанные с управлением потоков от их источников к пунктам назначения вне производственного технологического цикла. Это снабженческие и распределительные задачи, такие как рационализация движения МР и ГП в товаропроводящих цепях, сокращение времени доставки МР и

2013	6412	3583	2829	586,6	179,1	407,5
------	------	------	------	-------	-------	-------

Разом з тим, в Україні сьогодні існують всі природні та історико-культурні фактори, які необхідні для розвитку туристичної сфери. Але, туристичний потенціал України використовується вкрай незадовільно, про що свідчить незначна частка (1,5–2,5%) туристичної галузі в структурі ВВП країни. Основними перепонами, що перешкоджають розвитку туристичного сектору в Україні, виступають переважно чинники управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру [4].

Існуюча організація рекреаційного господарства України незадовільна та неконкурентоспроможна на світовому ринку туристичних послуг. Матеріально-технічна база переважно застаріла (70% потребують реконструкції та відновлення), рівень сервісу не відповідає міжнародним стандартам, відсутня індустрія розваг. Орієнтація на лікувально-реабілітаційну діяльність, яка залишилася у спадщину від Радянського Союзу, сформувала інфраструктуру лікувальних закладів переважно фізіотерапевтичного спрямування, що недоцільно у сучасних курортних зонах та не сприяє розвитку сфери відпочинку і розваг [1].

Щоб перетворити Україну на туристичну державу світового рівня, необхідно забезпечити ефективну координацію діяльності підприємств та організацій різних областей економіки, від яких залежить якісне надання туристичних послуг: транспорт, торгівля, зв'язок, виробництво сувенірів, індустрія розваг, видавничко-рекламна діяльність і так далі.

Для вирішення виділених проблем необхідні заходи з реформування туристичної індустрії з використанням нових сучасних форм об'єднань підприємств.

Кластерний підхід при цьому є сучасним дієвим інструментом для стимулювання регіонального розвитку: зростання зайнятості населення і заробітної плати, збільшення відрахувань до бюджетів різних рівнів, підвищення стійкості та конкурентоспроможності регіональної промисловості і сфери послуг.

Кластерний підхід покликаний забезпечити ефективну взаємодію науки, освіти, виробництва, сервісу, бізнесу та соціокультурної сфери. Він передбачає неформальне добровільне

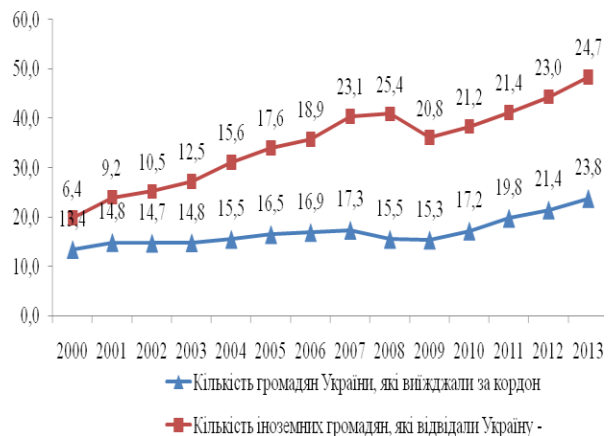

Рис. 1. Туристичні потоки за даними Держстату України, млн. осіб

Чисельність працівників туристичної галузі в Україні у 2013 році перевищила 120 тис. осіб. У зв'язку з тимчасовою зайнятістю протягом активного туристичного сезону, а також наданням туристичних послуг підприємствами інших галузей економіки забезпечується зайнятість близько 2 млн. осіб. За підсумками 2013 року в Україні налічується понад 6,4 тис. колективних закладів для розміщення туристів і відпочиваючих на 586,6 тис. місць (табл. 1) [13].

Таблиця 1

Колективні засоби розміщування в Україні

Рік	Кількість колективних засобів розміщування			Кількість місць, тис.		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі у	
		готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобів розміщування		готелях та аналогічних засобах розміщування	спеціалізованих засобах розміщування
2011	5882	3162	2720	567,3	154,2	413,1
2012	6041	3144	2897	583,4	162,8	420,6

ГП и времени выполнения заказов потребителей, транспортировка, складирование, грузопереработка, согласование целей поставщиков, посредников и потребителей;

- интегрированные ЛС включают в качестве элементов внутрипроизводственные и внешние логистические системы.

Макрологистическая система – крупная система управления МП, охватывающая предприятия и организации промышленности, посреднические, торговые и транспортные организации различных ведомств, расположенных в разных районах, регионах страны или в разных странах. Цели макрологистических систем могут отличаться от целей микрологистических систем, т.е. быть экологическими, социальными или политическими, а не связанными с извлечением прибыли. Макрологистические системы различают:

- по признаку административно-территориального деления страны (районные, межрайонные, городские, областные и краевые, региональные и межрегиональные; республиканские и межреспубликанские;

- по объектно-функциональному признаку (для группы предприятий одной или нескольких отраслей, ведомственные, отраслевые, межведомственные, межотраслевые, военные и т.д.) [4].

Выводы. Умелое использование логистических систем может принести предприятию следующие выгоды:

- повышение эффективности производства;
- при правильной организации логистических систем на предприятии удается уменьшить затраты труда и повысить рентабельность производства;
- снижение потерь материалов;
- лучшее использование производственных площадей.

Литература

1. Окландер М.А. Логистика: підручник / М.А. Окландер. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
2. Маркетинг: підручник / Павленко А.Ф. – К: КНЕУ, 2008. – 600 с.
3. Маркетинг: підручник / В. Руделіус, О.М. Азарян, О.А. Виноградов та ін.. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2009. – 648 с.

4. Новости и рекомендации для тех, кто желает освоить экономическую науку, стать успешным человеком и начать свое дело [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://8cent-emails.com/>

1. Oklander M.A. Logisty`ka: pidruchny`k / M.A. Oklander. – Ky`yiv: Centr uchbovoyi literatury`, 2008. – 346 s.

2. Markety`ng: pidruchny`k / Pavlenko A.F. – K: KNEU, 2008. – 600 s.

3. Markety`ng: pidruchny`k / V. Rudelius, O.M. Azaryan, O.A. Vy`nogradov ta in.. – K.: Navchal`no-metody`chny`j centr «Konsorcium iz udoskonalennya menedzhment-osvity` v Ukrayini», 2009. – 648 s.

4. Novosty` y` rekomendacyu` dlya tex, kto zhelaet osvoyt` ekonomy`cheskuyu nauku, stat` uspesnym chelovekom y` nachat` svoje delo [Электронный ресурс]. – Rezhy`m dostupa: <http://8cent-emails.com/>

Рецензент: Захарченко В.І., д.е.н., професор кафедри менеджменту ОНПУ.

14.11.2014

УДК 33

Допіра Ірина, Корнєва Людмила

ТРАНСПОРТНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті наведено аналіз найважливіших проблем функціонування різних видів транспорту, які чекають свого невідкладного розв'язання, свідчить про їх масштабність, складність і визначальність для загального розвитку економіки України. Досліджено сутність розвитку залізничного, трубопровідного, річкового, морського, авіаційного та автомобільного транспорту. Проаналізовано сучасний стан функціонування дослідженого транспорту та визначені проблеми і перспективи розвитку. Визначені основні проблеми, характерні для транспортної галузі та напрямки підвищення ефективності транспортної системи України.

Ключові слова: транспортний комплекс, галузь, система, види

туристичної діяльності в тому чи іншому регіоні.

Природний потенціал України складають узбережжя Чорного, Азовського морів, рельєф, водні (понад 70 тис. річок, більш як 3 тис. природних озер і 22 тис. штучних водоймищ), лісові, рослинні та тваринні ресурси. На їх основі створено 11 національних природних парків, 15 державних заповідників, заказники, дендропарки, пам'ятники садово-паркового мистецтва, які належать до природоохоронних територій. Родовища лікувальних грязей, а також мінеральних і радонових вод входять до рекреаційного потенціалу нашої країни, який має не тільки внутрішнє, але й міжнародне значення [11].

Незважаючи на ряд несприятливих чинників, туристична галузь в Україні динамічно розвивається. Аналіз туристичних потоків (рис. 1) [14] показує динамічний розвиток туризму протягом останніх більш ніж 10 років, що може свідчити про підвищення рівня конкурентоздатності України на міжнародній арені.

Факторами формування територіальних туристично-рекреаційних об'єднань виступають:

- спільність території;
- ступінь зосередження (локалізація) рекреаційних закладів;
- інтенсивність зв'язків між ними та закладами, що їх обслуговують;
- наявність туристичних маршрутів;
- обсяг рекреаційних послуг тощо.

організацій.

Колесник О.О. пропонує 4 моделі туристичного кластеру, які передбачають різні економічні механізми взаємозв'язку учасників кластеру. Він зазначає, що в Україні найоптимальнішою є модель, яка передбачає в якості ініціатора державу, яка повинна взяти на себе роль ініціатора та об'єднати підприємства туристичної індустрії [5].

В роботі [10] автори Соколи І.І., Бровкова Е.Г., Бровкова Е.В. обґрунтовують доцільність формування туристичних кластерів в Одеському регіоні, як елементу нового підходу до підвищення ефективності туристичної діяльності в регіоні.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. В наведених роботах недостатньо висвітлені передумови та перспективи реалізації кластерної концепції саме в Одеському регіоні, який має свої особливості в якості туристичного центру. Країни.

Ціль статті полягає у визначенні передумов та дослідженні перспектив використання кластерного підходу в туристичній діяльності на прикладі Одеського регіону.

Основний матеріал дослідження. Реалізація розвитку туристичної індустрії в умовах ринку можлива при наявності чотирьох основних складових: капіталу, технології, кадрів, туристичних ресурсів [6].

Однією з особливостей туристичної діяльності від інших сфер господарювання є саме наявність та важливість туристичних ресурсів, під якими розуміють сукупність природних та штучно створених людиною об'єктів, придатних для створення туристичного продукту. Туристичні ресурси умовно можна поділити на три групи:

- природні;
- історико-культурні;
- інфраструктурні.

Динамічний розвиток туристичної сфери вимагає наявності та відповідного рівня розвитку всіх вищенаведених груп. Навіть при високому рівні привабливості природних ресурсів регіону без наявності комунікацій, засобів зв'язку, комунальної інфраструктури, просвітницьких закладів, пам'яток культури, мистецтва тощо неможливий ефективний розвиток туристичної діяльності на цієї території.

Як правило, туристичні ресурси визначають формування

транспорту, загальний розвиток, економіка, аналіз, оцінка, статистичні дані, проблеми, ефективність, вплив.

Допира Ирина, Корнева Людмила

ТРАНСПОРТНЫЙ КОМПЛЕКС КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье приведен анализ важнейших проблем функционирования различных видов транспорта, которые ждут своего неотложного решения, свидетельствует об их масштабности, сложности и изначальности для общего развития экономики Украины. Исследована сущность развития железнодорожного, трубопроводного, речного, морского, авиационного и автомобильного транспорта. Проанализировано современное состояние функционирования исследованного транспорта и определены проблемы и перспективы развития. Определены основные проблемы, характерные для транспортной отрасли и направления повышения эффективности транспортной системы Украины.

Ключевые слова: транспортный комплекс, отрасль, система, виды транспорта, общее развитие, экономика, анализ, оценка, статистические данные, проблемы, эффективность, влияние.

Dopira Iryna, Korneva Ludmila

TRANSPORT COMPLEX AS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE ECONOMY OF UKRAINE

The paper presents an analysis of the major problems of the various modes of transport that are waiting to be an immediate solution, indicates their scale, complexity and vyznachalnist for the overall development of the economy of Ukraine. The essence of the railway, pipeline, river, sea, air and road transport. The current state of functioning of the tested vehicle and identified problems and prospects. The main issues specific to the transport industry and directions efficiency of the transport system of Ukraine.

Keywords: transport complex, industry, system, means of transport, the overall development of the economy, analysis, evaluation, statistics,

problems of efficiency, impact.

Постановка проблеми. Більшості організацій у своїй діяльності необхідно вирішувати завдання немислимі без транспортного забезпечення. Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки України. Ефективне управління транспортною системою та включення її у європейську та світову транспортні мережі сприяє вирішенню найважливіших завдань сьогодення та дозволяє збільшити обсяги міжнародних перевезень. Транспорт є рівним чином фактором політичного розвитку у зовнішньому та внутрішньому вимірах, інструментом реалізації національних інтересів, забезпечення гідного місця країни у світовій господарській системі [4, с. 40].

Основними невирішеними проблемами, характерними для транспортної галузі України є:

- спад обсягів виробництва товарів, що зумовлював спад попиту на вантажні перевезення;
- недосконалість та нестабільність нормативно-правової бази забезпечення діяльності транспортного комплексу;
- значне й багаторазове зростання цін на транспортні послуги, що призводило до значного зниження доходів транспорту;
- низька конкурентоспроможність транспорту та транспортної інфраструктури на зовнішніх і внутрішньому ринках;
- недостатність інвестування на модернізацію рухомого складу та об'єктів транспортної інфраструктури [8, с. 50].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку транспортної галузі України, оцінка умов і тенденцій цього розвитку були предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: Галабурда В.Г., Громова М.М., Диканя В.Л., Зеркалова Д.В.[1], Пашенко Ю.Є., Персіанова В.О., Сича Є.М., Цветова Ю.М., Яцківського Л.Ю. [1]. Проте різні точки зору, які представлено в цих роботах, породжують все більше дискусійних питань. Тому дана проблема вимагає глибшого вивчення.

Мега роботи полягає в вивченні транспортної галузі як одного із провідних компонентів структури економіки України на етапі її інтеграції до світового господарства, оцінці стану транспортної галузі та виявлення загроз економіці за умов неналежного управління

країни.

Найпростішою формою сучасної територіальної організації рекреаційно-туристичного обслуговування є рекреаційний (туристичний) пункт, який являє собою окремо розміщені спеціалізовані заклади. За умов просторової замкнутості окремо розміщені об'єкти не можуть забезпечити туристам необхідний комплекс послуг.

Більш досконалою формою територіальної організації рекреаційного господарства вважалися рекреаційні центри та вузли. Однак, у відповідь на потреби сучасного туристичного ринку, в процесі еволюції об'єднань суб'єктів господарювання виникли та зараз активно використовуються в туристичній діяльності нові форми об'єднань – кластери, які являють собою територіально-галузеві об'єднання, внесок яких у підвищення ефективності організації туристичної діяльності не підлягає сумніву.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню формування кластерів присвячено багато наукових праць, як у світі так і в Україні. Особливої уваги заслуговують численні праці українських вчених, а саме роботи С. Соколенко, в яких узагальнено досвід використання кластерних моделей в розвинених ринкових економіках, запропоновано шляхи кластеризації в різних регіонах країни та різних галузях вітчизняної економіки [9]. Високу наукову цінність представляють роботи М. Войнаренко, в яких вчений аналізує особливості використання кластерних технологій в Україні [2].

Розглянемо роботи, в яких досліджуються особливості використання кластерного підходу в туристичній діяльності в Україні.

Зокрема, Томаневич Л.М. розглядає питання функціонування туристично-рекреаційних комплексів, аналізуючи теоретичні основи економічного механізму їх функціонування в Україні та розробляючи практичні рекомендації щодо його вдосконалення [5].

Автори Семенов В.Ф., Мозгальова В.М., Давиденко І.В. [8] досліджують, так звану, рекреаційну кластерну модель, як форму територіальної організації туристичних підприємств, що стимулює економічне зростання регіону.

Гонтаржевська Л.І. [3] розглядає саме туристичний кластер, обґрунтовуючи науково-практичні засади його створення як форми організації туристичної діяльності українських підприємств та

туризма Придунав'я.

Ключевые слова: туризм, туристическая отрасль, кластерный подход, кластер, туристический кластер, Одесский регион.

Petina Anna

CLUSTER APPROACH TO DEVELOPMENT OF TOURISM OF ODESSA REGION

The article gives a detailed analysis and identifies challenges and prospects of tourism development in Ukraine, where there are all natural, historical and cultural factors that are essential for the development of the tourism industry. However, the tourism potential of Ukraine used very poorly. In order to solve isolated problems to reform the country's tourism industry is proposed using the cluster approach as one of the new modern forms of associations. The implementation of this approach in the tourism industry in the Odessa region will contribute to the joint efforts of individual participants tourism businesses to achieve high economic performance and allow the most efficient use of existing significant tourism potential of the region.

Among the most promising for the Odessa region include marine, green business tourism. Among the tourist potential of Odessa region clusters and Trans Dunabe river area should include Tourism and recreation cluster of Odessa region, maritime clusters and cluster of green tourism of Danube.

Keywords: tourism, the tourism industry, the cluster approach, the cluster, the tourism cluster, Odessa region.

Постановка проблеми. Туристична галузь набуває дедалі більшого значення для розвитку економіки України, стрімко інтегрується у світову туристичну індустрію. Питання розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є важливим чинником підвищення якості життя в Україні, створення додаткових робочих місць, поповнення валютних запасів держави та підвищення її авторитету на міжнародному ринку.

Розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки

транспортним комплексом, а також визначення тенденцій розвитку транспортної інфраструктури з огляду на її значення у процесі реалізації національних економічних інтересів. Інформаційну базу проведених досліджень становлять матеріали наукових та інформаційно-публіцистичних видань, дані статистичної звітності за 2000–2013 рр. по Україні, дослідження провідних фахівців у даному напрямку. У статті використані дослідно-статистичний та розрахунково-графічні методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. Раніше транспорт здебільшого відігравав забезпечувальну роль для різних галузей економіки, а на сучасному етапі він став однією із важливих передумов їх зростання. Транспорт є галуззю, яка знаходиться на стику виробничої сфери і сфери послуг. Він не створює ніяких матеріальних цінностей, а забезпечує перевезення вантажів і людей, розвиваючи зв'язки між підприємствами, галузями, регіонами. Його ще називають "кровоносною системою економіки", бо він є необхідною умовою функціонування господарства. Ефективне функціонування державної транспортної системи та включення її у європейську та світову транспортні мережі сприяє вирішенню найважливіших завдань сьогодення та дозволяє збільшити обсяги перевезень [10, с. 280].

Виділяють такі види транспорту: залізничний, автомобільний, трубопровідний, морський, річковий, авіаційний. Залежно від середовища переміщення їх групують у наземний, водний і повітряний транспорт. Кожен з них має свою специфіку. Для забезпечення роботи господарства країни всі види транспорту повинні бути взаємопов'язані, працювати злагоджено.

Сукупність усіх видів транспорту, об'єднаних між собою транспортними мережами (дорогами) і вузлами, в яких відбувається обмін вантажами, називається транспортною системою [7, с. 329].

Загальна транспортна мережа України включає 21,6 тис.км залізничних колій, 166,1 тис.км автомобільних доріг з твердим покриттям, 4,8 тис.км магістральних нафтопроводів, 40,1 тис.км газопроводів та 1,0 тис.км аміакопроводів, 2,1 тис.км експлуатаційних річкових судноплавних шляхів з виходом до Азовського та Чорного морів [2].

Загальні дані перевезення вантажів за видами транспорту подані в таблиці 1.

У 2013р. обсяги перевезень вантажів порівняно з 2012р. зменшилися на 0,9% і становили 1,8 млрд.т. Вантажооборот склав 399,6 млрд.ткм і скоротився на 3,1% [11].

Таблиця 1
Перевезення вантажів за видами транспорту (2000-2013рр.),
млн.т

	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Транспорт	1529	1731	1805	1873	1990	1972	1625	1765	1887	1853	1837
залізничний	357	462	450	479	514	499	391	433	469	457	444
морський	6,3	9	8	9	9	8	5	4	4	4	3
річковий	8,3	12	13	14	15	11	5	7	6	4	3
автомобільний – усього ¹	939	1027	1121	1167	1255	1267	1069	1168	1253	1260	1261
у тому числі											
автопідприємства	99	111	106	124	134	131	87	99	118	122	126
авіаційний	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
трубопровідний	218	221	213	204	196	187	155	153	155	128	126

¹ З урахуванням перевезень, виконаних для власних потреб. З 2004 року - з урахуванням комерційних вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

Динаміка перевезень вантажів з 2000 по 2013 роки подана на рисунку 2.

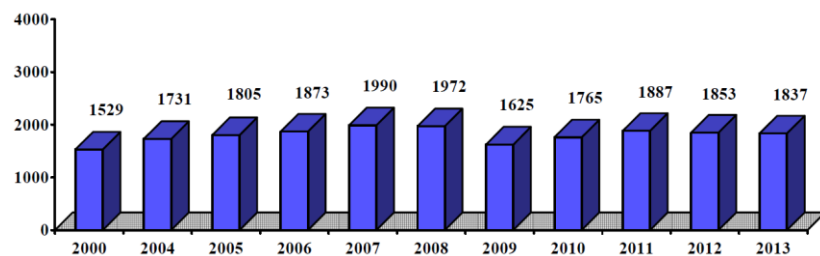

Рис. 1. Динаміка перевезень вантажів всіма видами транспорту (2000-2013рр.), млн.т

Питома вага окремих видів транспорту при перевезенні вантажів представлена в таблиці 2.

запропоновано використання кластерного підходу як однієї з нових сучасних форм об'єднань підприємств. Реалізація цього підходу в туристичній галузі в Одеському регіоні буде сприяти об'єднанню зусиль окремих учасників туристичної сфери для досягнення високого економічного результату та дозволить максимально ефективно використати наявний значний туристичний потенціал регіону.

До числа найбільш перспективних для Одеського регіону відносяться морський, зелений та діловий туризм. До числа потенційних туристичних кластерів Одеської області та Придунав'я слід віднести Туристично-рекреаційний кластер Одеської області, морський кластер та Кластер зеленого сільського туризму Придунав'я.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, кластерний підхід, кластер, туристичний кластер, Одеський регіон.

Петина Анна

КЛАСТЕРНЫЙ ПОДХОД К РАЗВИТИЮ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОДЕССКОГО РЕГИОНА

В работе выполнен анализ и определены проблемы и перспективы развития туризма в Украине, где сегодня существуют все природные и историко-культурные факторы, которые необходимы для развития туристической сферы. Однако, туристический потенциал Украины используется крайне неудовлетворительно. Для решения выделенных проблем с целью реформирования туристической индустрии страны предложено использование кластерного подхода как одного из вида новых современных форм объединений предприятий. Реализация этого подхода в туристической отрасли в Одесском регионе будет способствовать объединению усилий отдельных участников туристической сферы для достижения высокого экономического результата и позволит максимально эффективно использовать имеющийся значительный туристический потенциал региона.

К числу наиболее перспективных для Одесского региона относятся морской, зеленый и деловой туризм. К числу потенциальных туристических кластеров Одесской области и Придунавья следует отнести Туристско-рекреационный кластер Одесской области, морской кластер и Кластер зеленого сельского

6. Energoyemnist` VVP Ukrayiny` za 12 rokiv skoroty`lasya majzhe na 6 % [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://ua.racurs.ua/news/12444-energoiemnist>.

7. Z 2001 po 2011 r. energoyemnist` ukrayins`ky`x pidpry`yemstv zny`zy`lasya na 30% [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://ibud.ua/ua/novost/s-2001-po-2011-g-energoemkost>.

8. “Zaporizhstal” u I pivrichchi zny`zy`la energoyemnist` na 6,4% [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://consumers.unian.net/ukr/detail/7398>.

9. Komentari ta propozy`ciyi NECzU shhodo Proektu onovlenoyi Energety`chnoyi strategiyi Ukrayiny` do 2030 roku [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://necu.org.ua/wp-content/uploads/energystrat_comm_final_ukr.pdf.

10. Pidvy`shhennya energoefekty`vnosti v Ukrayini: zmeshennya regulyuvannya ta sty`mulyuvannya energozberezheniya / F. Majssner, D. Naumenko, J. Radeke.– Berlin/Ky`yiv / sichen` 2012. [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_ad_visory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf

11. Pres-konferenciya Golovy` Derzhavnogo agentstva z energoefekty`vnosti ta energozberezheniya Ukrayiny` [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://sae.gov.ua/archives/4783>.

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету.

11.11.2014

УДК 338.48

Петіна Ганна

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

В роботі виконаний аналіз стану та визначені проблеми і перспективи розвитку туризму в Україні, де сьогодні існують всі природні та історико–культурні фактори, які необхідні для розвитку туристичної сфери. Але, туристичний потенціал України використовується вкрай незадовільно. Для вирішення виділених проблем з метою реформування туристичної індустрії країни

Перше місце за вантажообігом і пасажирообігом серед усіх видів транспорту в Україні займає залізничний. Він виконує важливу роль як у внутрідержавному, так і міждержавному сполученні на далекі відстані. Певні проблеми у міжнародних перевезеннях виникають у зв'язку з різною шириною колій в Україні (так звана широка колія 1524 мм) та її західних сусідів (європейська колія 1435 мм). Заміна коліс на кордонах призводить до втрати часу під час транспортування [6, с. 190].

Таблиця 2

Питома вага окремих видів транспорту в перевезенні вантажів, відсотків

	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Транспорт	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
залізничний	23	27	25	26	26	25	24	24	25	25	24
морський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
річковий	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
автомобільний	61	59	62	62	63	64	66	66	66	68	69
авіаційний	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
трубопровідний	15	13	12	11	10	10	9	9	8	7	7

Перевезення вантажів залізницями порівняно з 2012р. зменшилися на 3,0%. Скоротилися перевезення таких номенклатурних груп вантажів: нафти і нафтопродуктів – на 15,1%, хімічних і мінеральних добрив – на 12,9%, зерна і продуктів перемелу – на 1,8%, кам'яного вугілля – на 2,9%, коксу – на 2,5%, будівельних матеріалів – на 1,8%, чорних металів (з брухтом) – на 0,01%. Перевезення лісових вантажів зросли на 12,2%, цементу – на 2,8%, залізної та марганцевої руди – на 1,8% [11].

Плюси залізничного транспорту:

- доставка на великі дистанції,
- велика місткість і можливість перевезення великими партіями,
- плата за перевезення невисока,
- систематичне відправлення вантажу,

Мінуси:

- можливі крадіжки вантажу,
- повільна швидкість доставки,

- доставка в кінцевий пункт обмежена, потрібно вдаватися до використання автомобіля,

Трубопровідний транспорт це один з високоекономічних та продуктивних видів транспорту. Він призначений для масового транспортування рідких, газоподібних та деяких інших видів вантажів на далекі та дуже далекі відстані пневматичним та гідравлічним способами [5, с. 30].

Магістральними трубопроводами транспортовано 125,9 млн.т вантажів, що на 1,9% менше, ніж за 2012р. Транспортування газу скоротилося на 2,6%, аміаку – на 2,2%. Перекачка нафти зросла на 2,2%. Транзит нафти збільшився на 7,0%, аміаку – на 7,3%, газу – на 2,2% [11].

До основних переваг трубопровідного транспорту у порівнянні з іншими видами транспорту слід віднести:

- можливість прокладання труб на місцевості за короткі строки;

- незалежність його роботи від кліматичних умов;

- відносно невелику трудомісткість доставки вантажу;

- незначні втрати вантажу на шляху його прямування;

- низьку собівартість транспортування (у 2 рази меншу, ніж на водному транспорті, та в 3 рази меншу, ніж на залізничному транспорті);

- безперервність транспортного процесу доставки вантажу на великі відстані.

Річковий транспорт здійснює, в основному, внутрідержавні перевезення вантажів і, в незначній кількості, міждержавні. Основними вантажами, що перевозяться річковим транспортом, є мінеральні будівельні матеріали, руда, кам'яне вугілля, зерно, метал.

Обсяг переробки вантажів у морських і річкових портах (причалах) України за 2013р. склав 153,7 млн.т, що на 4,3% менше, ніж за 2012р. За 2013р. перероблено 100,5 млн.т експортних вантажів (65,4% загального обсягу), 19,1 млн.т – імпорتنих (12,4%), 29,3 млн.т – транзитних (19,1%) і 4,8 млн.т – вантажів внутрішнього сполучення (3,1%). У порівнянні з 2012р. переробка експортних вантажів збільшилася на 2,3%, імпорتنих – на 13,6%. Переробка транзитних вантажів скоротилася на 24,5% та вантажів внутрішнього сполучення – на 28,7%. У 2013р. оброблено 18,8 тис. суден, що на 17,8% менше,

на 6% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/news/12444-energoiemnist>.

7. З 2001 по 2011 р. енергоемність українських підприємств знизилася на 30% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ibud.ua/ua/novost/s-2001-ro-2011-g-energoemkost>.

8. “Запоріжсталь” у I півріччі знизил енергоемність на 6,4% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consumers.unian.net/ukr/detail/7398>.

9. Коментарі та пропозиції НЕЦУ щодо Проекту оновленої Енергетичної стратегії України до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://necu.org.ua/wp-content/uploads/energystrat_comm_final_ukr.pdf.

10. Підвищення енергоефективності в Україні: зменшення регулювання та стимулювання енергозбереження / Ф. Майсснер, Д. Науменко, Й. Радеке.– Берлін/Київ / січень 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/2012/PP_01_2012_ukr.pdf.

11. Прес-конференція Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://saee.gov.ua/archives/4783>.

1. Pro energozberezhennya: zakon Ukrainy` vid 01.07.1994 r. - # 75/94-VR [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.

2. Dem'yanchuk I. Chomu ne zroby`ty` LNG-terminal na im'ya ukrainy`ky`x mil'yarderiv? / I.Dem'yanchuk, Yu. Kovalenko // Ekonomist. – 2012. – #9. – S.75.

3. Litvinov O.S. Faktory` energoyemnosti produkciyi promy`slovogo pidpr'yemstva: monografiya / O.S. Litvinov. – Odesa: ONEU, 2006. – 242 s.

4. Red`ko O.V. Energozberezhennya – efekty`vny`j shlyax do zny`zhennya vy`trat vy`robny`cztva / O.V. Red`ko // Investy`ciyi: prakty`ka ta dosvid. – 2013. – #14. – S. 80-82.

5. Energety`chna strategiya Ukrainy` na period do 2030 r. [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eircenter.com/ua-analiitika/energetichna-strategiya-ukrayini-na-period-do-2030-r-proekt/>.

газопін за маршрутом уже діючих газопроводів Азербайджан – Туреччина – Болгарія – Румунія – Україна з можливим використанням української ГТС). Дуже важливою складовою диверсифікації є зріджений природний газ (ЗПГ, англійська аббревіатура LNG). Приклад Європи показує, що для України ціна LNG-газу буде на 25% нижча, ніж російського з газопровідною доставкою. Вартість проекту з LNG-терміналом – 969 млн. євро, сам термінал – 856 млн. (морська частина – 121, наземна – 735 млн.), гілка газопроводу – 113 млн. євро [2, с. 75].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, через високу енергоємність ВВП України та несприятливу ситуацію на ринку традиційних енергоресурсів проблема підвищення енергоефективності економіки стає надзвичайно актуальною. При цьому для реалізації усіх трьох напрямків підвищення енергоефективності, наведених у статті, Україна володіє не тільки необхідними ресурсами, але і має відповідні передумови для здійснення цих заходів. Задача постає в тому, щоб зацікавити потенційних інвесторів, в тому числі й українських, у реалізації вищезазначених заходів та належним чином організувати їх виконання.

Література

1. Про енергозбереження: закон України від 01.07.1994 р. - № 75/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.
2. Дем'янчук І. Чому не зробити LNG-термінал на ім'я українських мільярдерів? / І. Дем'янчук, Ю. Коваленко // Економіст. – 2012. – №9. – С. 75.
3. Літвінов О.С. Фактори енергоємності продукції промислового підприємства: монографія / О.С. Літвінов. – Одеса: ОНЕУ, 2006. – 242 с.
4. Редько О.В. Енергозбереження – ефективний шлях до зниження витрат виробництва / О.В. Редько // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №14. – С. 80-82.
5. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eircenter.com/ua-analitiika/energetichna-strategiya-ukrayini-na-period-do-2030-r-proekt/>.
6. Енергоємність ВВП України за 12 років скоротилася майже

ніж за 2012р., з них 13,5 тис. суден – закордонних та інфракт [11].

До переваг річкового виду транспорту слід віднести:

- високу пропускну здатність глибоководних шляхів;
  - можливість перевезення великогазових, великогабаритних вантажів;
  - порівняно невисоку собівартість перевезень.
- Як недоліки можна назвати такі:
- сезонність перевезень;
  - великі строки доставки вантажу [4, с. 41].

Морський транспорт відіграє важливу роль в експортно-імпортних та каботажних перевезеннях. Основні вантажі в морських перевезеннях — нафта і нафтопродукти, залізна руда, будівельні матеріали.

Вітчизняний морський та річковий торговельний флот зменшив перевезення вантажів на 19,1%, у закордонному сполученні – збільшив на 3,5%, в цілому замовникам доставлено 6,3 млн.т вантажів. Перевезення вантажів підприємствами річкового транспорту порівняно з 2012р. скоротилися на 33,9%, морського транспорту – на 0,9% [11].

Плюси водного транспорту :

- невисока вартість перевезення,
- перевезення великих партій.

Мінуси :

- мала швидкість доставки,
- несистематична відправка вантажу,
- обмежена доставка вантажу в кінцевий пункт,
- підпорядкування погодним умовам,
- високі вимоги до фіксації вантажу.

За обсягами перевезень авіаційний транспорт займає останнє місце у транспортній системі України. Він здійснює, насамперед, перевезення пасажирів, а також пошти і вантажів загального призначення: обладнання, техніка, медикаменти.

Повітряний транспорт, плюси:

- швидкість доставки,
- безпека вантажу,
- доставки на величезні дистанції.

Мінуси:

- висока вартість перевезення,
- підпорядкування кліматичним умовам,
- перевезення невеликих партій,

Автомобільний транспорт здійснює перевезення різноманітних вантажів і пасажирів переважно на короткі і середні відстані. За кількістю перевезених вантажів і пасажирів йому немає рівних серед усіх видів транспорту. В системі автомобільного транспорту України працює 1,8 млн осіб, що в 1,7 рази більше, ніж у цілому в інших видах транспорту. Більші тут і витрати пального [9].

Автомобільним транспортом (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями та підприємствами інших галузей економіки) перевезено 1,3 млрд.т вантажів, що на 0,1% більше, ніж за 2012р., та виконано вантажообіг у обсязі 58,7 млрд.т/км, який зріс на 2,1% [11].

Плюсами автомобільного транспорту є: висока маневреність; здатність доставляти вантаж безпосередньо від вантажовідправника до вантажоодержувача без перевантаження на шляху його прямування на інші види транспорту; дешевизна доставки та перевезень вантажів і пасажирів на короткі відстані; більша різноманітність типів рухомого складу; швидка доставка; доставка на малі дистанції; поставка невеликими партіями; висока мобільність; застосування більш зручної упаковки.

Мінуси:

- можливі крадіжки автомобіля з вантажем,
- мала місткість автомобіля,
- плата за перевезення висока.

Питома вага окремих видів транспорту в перевезенні вантажів у 2013 році подана на рисунку 2.

біомаси. Єдиний фактор, що гальмує розвиток енергетики з використанням поновлюваних джерел енергоресурсів – економічна неефективність. Але необхідно звернути увагу на процес ціноутворення на кінцеві енергоресурси, в якому враховуються наслідки впливу використання традиційних ПЕР на екологію планети. В такому випадку економічна ефективність використання поновлюваних джерел енергоресурсів значно підвищиться, адже значно зменшується або взагалі не передбачається шкідливий вплив на навколишнє середовище, а значить, і майбутні витрати на ліквідацію цього впливу. Тобто мається на увазі економіко-екологічний підхід до формування цін на кінцеві енергоресурси [3, с. 160]. При цьому особливу увагу слід звернути на сприятливі умови на Україні як країни зі значними ресурсами аграрного комплексу для виробництва теплової енергії з біомаси.

За словами Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, з початку року об'єктами відновлюваних джерел енергії вироблено понад 1 млрд. кВт/год «зеленої» електроенергії. Так, станом на 1 вересня встановлена потужність об'єктів відновлюваної енергетики становить 956,2 МВт, при цьому 310,5 МВт введено в експлуатацію у 2013 році (це на 32% більше ніж за весь 2012 рік). Голова Агентства повідомив, що в результаті реалізації енергоефективних заходів у рамках регіональних програм енергоефективності зекономлено більше 5,7 млрд. м³ природного газу. Він також зазначив, що за півроку лише у сонячну енергетику залучено близько 360 млн. євро [11].

Україна є енергодефіцитною країною, яка свої потреби в первинних енергоресурсах задовольняє за рахунок їх власного виробництва лише на 45%. В її паливно-енергетичному балансі домінує природний газ, його частка становить 41%. Україна займає одне з перших місць у світі за обсягами імпорту природного газу (понад 56 млрд. куб. м.) [4, с. 81]. Велика питома вага природного газу в загальному об'ємі використовуваних в українській економіці енергоресурсів висуває на перший план диверсифікацію постачання саме цього виду палива.

Диверсифікація постачання газу може бути реалізована збільшенням зворотного надходження газу з Європи, участю в азербайджансько-турецькому проєкті TANAP (трансанатолійський

енергетичної безпеки шляхом диверсифікації джерел постачання традиційних енергоресурсів, тобто пошуків більш оптимальних джерел, вартість енергоресурсів яких значно нижча, ніж при постачанні ПЕР з монопольного джерела.

Енергетична стратегія України до 2030 року передбачає зниження енергоємності ВВП до 2030 року на 60%, але Національний екологічний центр України свідчить, що така мета не є амбіційною, не стимулюватиме модернізацію соціальної та промислової інфраструктури і не призведе до суттєвого зменшення споживання ПЕР (особливо імпортих). Досвід зарубіжних країн та України свідчить, що зниження енергоємності ВВП на 4-5%, та навіть на 6% щороку, що є вищим, ніж щорічний відсоток, передбачений Енергетичною стратегією, можливе. Для цього потрібна політична воля керівництва держави, а також послідовна політика впровадження енергозбереження на місцевому та національному рівнях [9].

За словами заступника керівника відділу аналізу ринків чорної металургії «Держзовнішінформу», один з найбільших споживачів енергоресурсів – гірничо-металургійний комплекс. В гірничо-металургійній галузі найбільшими споживачами енергії є металургійні підприємства (80%) [7].

З ускладненням ситуації на ринку ПЕР українські підприємства почали шукати шляхи зниження енергоємності. Так, У І півріччі 2013 року металургійному комбінату «Запоріжсталь» вдалося знизити енергоємність підприємства на 6,4%. Таких результатів досягнуто завдяки зниженню споживання природного газу, коксу, вугілля та електроенергії. За словами генерального директора МК «Запоріжсталь», одним зі стратегічних напрямків роботи підприємства є впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій. Крім того, з початку липня комбінат відновив проект щодо забезпечення теплом двох районів Запоріжжя. Теплоенергію, яка виробляється шляхом утилізації коксового газу, продають підприємствам теплової генерації обласного центру за собівартістю [8].

Одним із шляхів підвищення конкурентоспроможності українських підприємств в сфері енергоефективності, як уже зазначалося, є використання нетрадиційних енергоресурсів. До нетрадиційних ВДЕ відносяться: сонячна, вітряна енергія, енергія припливів та відпливів, мала гідроенергетика, а також енергія з

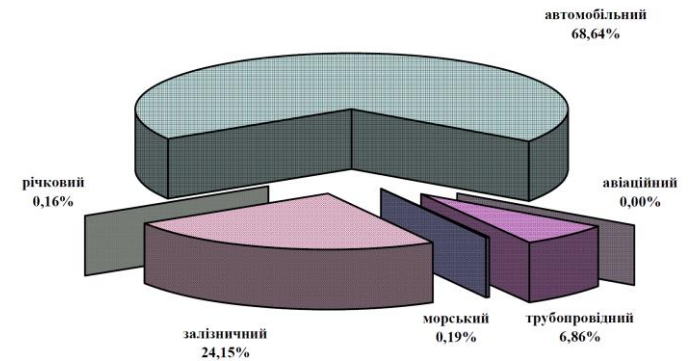

Рис. 2. Питома вага окремих видів транспорту в перевезенні вантажів у 2013 році

Висновки. Транспорт має велике значення у збалансованому розвитку та ефективному функціонуванні економіки, як важливий чинник виробничої інфраструктури.

Для підвищення ефективності транспортної системи необхідна програма комплексного оновлення та модернізації транспорту, яка передбачатиме комплекс заходів з нормативно-правового забезпечення та створення сприятливого інвестиційного клімату з урахуванням бюджетних та небюджетних джерел інвестування.

Створення стабільної економічно ефективної системи вантажного транспорту є засобом підвищення конкурентоспроможності, якості та безпеки перевезень, задоволення потреб зовнішньої торгівлі, оптимального використання ресурсів в економіці країни. Товари повинні перевозитися вільно, швидко, надійно та ефективно, з найменшим впливом на довкілля та інших користувачів транспорту.

Для цього слід діяти за такими напрямками:

- розроблення технічних і організаційних заходів, спрямованих на забезпечення гарантованого збереження вантажів, що перевозяться;
- удосконалення нормативної бази (транспортного, митного, податкового законодавства), контролю навантажувально-розвантажувальних операцій і запровадження відповідальності за діяльність вантажовласників і експедиторів;
- забезпечення прав і захисту перевізників, створення

ефективної системи допуску перевізників і транспортних засобів до надання послуг з перевезення вантажів, включаючи питання тарифів і фінансового навантаження для суб'єктів малого і середнього бізнесу, спрощення процедур отримання віз;

- посилення взаємодії видів транспорту шляхом розвитку мультимодальних перевезень і міжнародних транспортних коридорів;

- скорочення часу обробки партій товарів у портах та часу перетину державного кордону;

- розвиток логістики, транспортно-складської та інформаційної інфраструктури, впровадження концепцій і технологій управління ланцюгами поставок та інтеграція транспортних і виробничих процесів вимагає:

- залучення інвестицій у розвиток логістичної інфраструктури та інноваційні технології;

- створення комплексних інформаційних систем управління, телематичних засобів навігації і моніторингу ("інтелектуальних транспортних систем", систем контролю та ідентифікації вантажів і контейнерів);

- збільшення пропускної спроможності вантажонапружених ділянок, розвиток залізничних під'їздів до портів, мережі терміналів, сортувальних станцій і перевантажувального устаткування;

- створення автоматизованої системи обліку транзитних вантажопотоків за напрямками, впровадження сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, облаштування волоконно-оптичних ліній зв'язку;

Література

1. Яцківський Л.Ю., Зеркалов Д.В. Загальний курс транспорту: навч. посіб./ Л.Ю. Яцківський, Д.В. Зеркалов.–К.:Арістей, 2007.- 458 с.

2. Іксарова Н.О. Транспортна інфраструктура як компонент економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_36/Zmist/6PDF.pdf.

3. Менеджмент на транспорті: уч. посіб./ Н.Н. Громов, В.А. Персианов. – Москва: Издательский центр «Академия», 2003. – 125 с.

4. Ложачевська О.М. Характеристика транспортної галузі України / О.М.Ложачевська // Економіст. – 2002. – № 10. – С. 40 – 44.

5. Ложачевська О.М. Управління організаційно-економічним

енергоємність поступово знизилася, досягнувши 0,44 кг у.п. на одиницю валового внутрішнього продукту в 2008 році, внаслідок відновлення сильного економічного зростання і появи більш ефективних галузей. Однак, ця тенденція змінилася на зворотну через світову економічну кризу, яка сильно вплинула на українську економіку у 2009 – 2010 рр., і енергоємність знову зросла до 0,47 кг у.п. у 2010 році. При цьому обсяг енергії, що використовується для виробництва одиниці товарів і послуг, досі у 3,8 рази перевищує середнє значення для Європейського Союзу [10].

Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків («Держзовнішінформ») підрахував енергоємність української економіки. Результати дослідження свідчать, що з 2001 по 2011 р. енергоємність українських підприємств знизилася на 30% [9], а енергоємність ВВП України, за словами заступника голови Державного агентства з енергоефективності, з 2000-го по 2012 рік скоротилася майже на 6 % [6], що значно відстає від показників європейських країн [9]. Важливо зауважити, що поняття енергоємність ВВП та енергоємність підприємства – поняття не тотожні, адже попри витрат енергії на основну операційну діяльність, безпосередньо пов'язану з виробництвом продукції, яка потім і враховується при визначенні ВВП, витрати енергоресурсів також здійснюється на обслуговування діяльності адміністрації підприємства, певної діяльності з обслуговування або навіть при простоях у виробництві.

Таким чином, постає питання про зниження енергоємності ВВП та підприємств України з метою підвищення конкурентоспроможності українських підприємств та національної продукції. При цьому зниження енергоємності передбачає вдосконалення технологічного аспекту діяльності підприємства, тобто впровадження енергозберігаючих технологій, хоча не тільки до цього зводиться підвищення конкурентоспроможності. Надзвичайно важливим для підвищення конкурентоспроможності в сфері енергоефективності є економічна раціоналізація використання джерел, диференційованих за вартістю енергоресурсу, а саме: створення передумов для використання альтернативних енергоресурсів, які в перспективі матимуть меншу вартість, ніж традиційні. При цьому в українській економіці це питання тісно пов'язане з підвищенням

фоні зростання шкоди, що завдається навколишньому середовищу. Тому населення та компанії, а також все суспільство повинні бути зацікавлені в ощадливому споживанні енергоносіїв та ефективному використанні природних ресурсів [10].

Тенденцію зміни енергоємності ВВП України протягом 1990-2010 рр. зображено на рисунку 1.

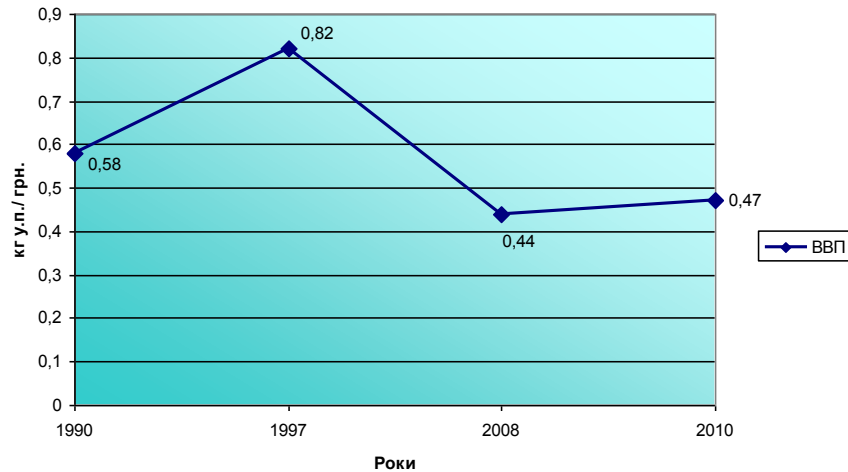

Рис. 1. Енергоємність ВВП України в 1990-2010 роках [10]

За результатами роботи Німецької консультативної групи та Інституту економічних досліджень та політичних консультацій України, загальний обсяг споживання первинної енергії та енергоємність української економіки здійснювалися відповідно до економічного зростання. Структурний економічний спад в період між 1990 і 1996 роками призвів до значного зниження попиту на первинну енергію (попит знизився більш ніж на 40% за даний період). Проте енергоємність, як показує графік, зросла з 0,58 кг у.п. в 1990 році до 0,82 кг у.п. у 1997 році. Це відображає факт, що промислове виробництво і загальний випуск продукції падали швидше, ніж загальний обсяг споживання енергії.

У період економічного відновлення (1997 - 2008 рр.) попит на первинну енергію стабілізувався на середньому рівні. Між тим,

розвитком транспортного комплексу регіону: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня д-ра екон. наук : 08.07.04 / О.М. Ложачевська. – К., 2004. – 34 с.

6. Пащенко Ю.Є. Транспортно-дорожній комплекс України в процесах міжнародної інтеграції: монографія / Ю.Є Пащенко, О.І. Никифорок. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008. – 192 с.

7. Шевченко І.В. Основні тенденції розвитку транспортного комплексу України за видами транспорту / І.В. Шевченко // Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Видавництво ІМА-прес, 2009. – С. 329-330.

8. Сучасні проблеми економічної безпеки в ринкових умовах: матеріали наук.-практ. конф. – К. : НАУ, 2008. – 50 с.

9. Статистичний збірник 2013 / Дані Асоціації автовиробників України [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://ukrautoprom.com.ua>

10. Масляк П.О. Економічна і соціальна географія України. / О.П. Масляк – К.: Зодіак-ЕКО, 2006. – 288 с.

11. Соціальне і економічне становище України у 2000-2013 роки. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

1. Yaczkiwskyj L.Yu., Zerkalov D.V. Zagalnyj kurs transportu: navch. posib. / L.Yu. Yaczkiwskyj, D.V. Zerkalov – K.: Aristej, 2007. - 458 s.

2. Iksarova N.O. Transportna infrastruktura yak komponent ekonomichnoyi bezpeky` Ukrayiny` [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_36/Zmist/6PDF.pdf.

3. Menedzhment na transporte: uch. posob./ N.N. Gromov, V.A. Persyanov. – Moskva.: Y`zdatel`skyj centr «Akademya», 2003. – 125 s.

4. Lozhachevskaya O.M. Kharakterystyka transportnoyi galuzi Ukrayiny` / O.M.Lozhachevskaya // Ekonomist. – 2002. – # 10. – S. 40 – 44.

5. Lozhachevskaya O.M. Upravlinnya organizacijno-ekonomichny`m rozvytkom transportnogo kompleksu regionu: avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk.stupenya d-ra ekon. nauk : 08.07.04 / O.M. Lozhachevskaya. – K., 2004. – 34 s.

6. Pashhenko Yu.Ye. Transportno-dorozhniy kompleks Ukrainy v procesax mizhnarodnoyi integraciyi: monografiya / Yu.Ye Pashhenko, O.I. Ny`ky`foruk. – Nizhy`n: Aspekt-Poligraf, 2008. – 192 s.

7. Shevchenko I.V. Osnovni tendenciyi rozvy`tku transportno kompleksu Ukrainy` za vy`damy` transportu / I.V. Shevchenko // Social`no-ekonomichni problemy` regional`nogo rozvy`tku: Zbirny`k naukovy`x pracz`. – Dnipropetrovs`k: Vy`davny`cztvo IMA-pres, 2009. – S. 329-330.

8. Suchasni problemy` ekonomichnoyi bezpeky` v ry`nkovy`x umovax: materialy` nauk.-prakt. konf. – K. : NAU, 2008. – 50 s.

9. Staty`sty`chny`j zbirny`k 2013 / Dani Asociaciyi avtovy`robny`kiv Ukrainy` [Elektronny`j resurs].– Rezhym dostupu : <http://ukrautoprom.com.ua>

10. Maslyak P.O. Ekonomichna i social`na geografiya Ukrainy`. / O.P. Maslyak – K.: Zodiak-EKO, 2006. – 288 s.

11. Social`ne i ekonomichne stanovy`shhe Ukrainy` u 2000-2013 roky`. Derzhavny`j komitet staty`sty`ky` Ukrainy` [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету.

14.11.2014

УДК 657.421.3

Єпіфанова Ірина, Малікова Олена

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ КРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВА І НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

У статті розглянуто сутність нематеріальних активів, їх складові частини, а також визначено роль та значущість нематеріальних активів як важливої складової основного капіталу в умовах інформаційної та інтелектуальної революції сьогодення. Проведено порівняння стану нематеріальних активів провідних

державних стандартів; введення відрахувань від вартості фактично використаних підприємствами паливно-енергетичних ресурсів; надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг для стимулювання розробок, впровадження патентних винаходів та використання енергозберігаючих технологій тощо [1]. Крім того важливим є аспект диверсифікації поставок палива. Так, згідно з Енергетичною стратегією, у майбутньому, крім роботи із традиційними джерелами імпорту, існує ряд можливостей диверсифікувати джерела імпорту газу до України. Серед решти на увагу заслуговують такі проекти, як Імпорт скрапленого природного газу (СПГ) із країн, які традиційно експортують СПГ до Європи (наприклад, Єгипту, Алжиру або Катару); Імпорт газу з Азербайджану через газопровід «Білий потік» або у скрапленому вигляді через СПГ термінали; Поставки газу з Європи шляхом використання наявної інфраструктури в реверсному напрямку (Німеччина, Чехія, Словаччина або Туреччина, Болгарія, Румунія) [5].

Дана область наукових досліджень висвітлена в працях багатьох вчених, а практичними аспектами пошуків підвищення енергоефективності займаються не лише науковці, а й, звичайно, високо посадовці, керівники промислових підприємств відповідних галузей. Так, дану проблематику досліджували: В. М. Геєць, М. С. Кулик, Ю. П. Яценко, М. П. Ковалко, О. В. Редько, О. С. Літвінов та інші.

Метою статті є виявлення тенденції зміни енергоємності ВВП, шляхів її перспективного зниження, а також пошуки шляхів реалізації заходів щодо підвищення енергоефективності економіки України.

Основний матеріал дослідження. Енергоємність виготовленої продукції і послуг в Україні в 2,6 рази перевищує середньосвітовий рівень. Проблема має загальнодержавний характер і, насамперед, стосується собівартості продукції, а отже, її конкурентоспроможності, і призводить до колосально великих обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів [4, с. 81].

Питання енергетики може стати одним із основних «вузьких місць» для економічного та соціального розвитку протягом наступних десятиріч. Це відображається у зростанні цін на енергоносії. Подальше нерациональне використання енергоносіїв стає ще більш очевидним на

збільшення обсягів споживання природних ресурсів, в тому числі паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР). Так, з однієї сторони постійно зростають потреби у енергоресурсах, а з іншої – паралельно з пошуками більш дешевих джерел енергопостачання розвинені країни світу активно вводять енергозберігаючі технології, зменшуючи тим самим величину потреби у енергоресурсах, тобто відбуваються інтенсивні пошуки зниження енергоємності продукції.

Для України це питання є особливо актуальним, адже, по-перше, значна частина промислової бази України являється спадщиною СРСР, а як відомо, в радянські часи пріоритет був за великими об'ємами виробництва зі значними обсягами використовуваних ресурсів, а не за раціоналізацією використання даних ресурсів, що наклало відбиток на промисловість України. По-друге, не зважаючи на зручне для транспортування енергоресурсів географічне положення, більша частина імпорту Україною ПЕР відбувається на не вигідних умовах. При цьому споживання відновлюваних енергоресурсів в Україні ще не набуло масового характеру, адже їх використання потребує або значних інвестицій, або технічну переорієнтацію підприємств-споживачів, що також потребує додаткових інвестицій, тому проблема раціоналізації споживання невідновлюваних ПЕР уже давно набула ключовий характер. По-третє, висока енергоємність, наслідком чого є використання великої кількості ПЕР, становить високу загрозу навколишньому середовищу. Саме тому надзвичайно актуальним є зниження енергоємності ВВП України.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблема підвищення енергоефективності на державному рівні розглядається у таких нормативних актах як Закон України «Про енергозбереження», Закон України «Про альтернативні джерела енергії», Закон України «Про альтернативні види палива», Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», Постанова КМУ «Про державну експертизу з енергозбереження», а також «Енергетична стратегія України до 2030 року». Так, Закон України «Про енергозбереження» передбачає такі заходи для забезпечення енергозбереження: створення бази для реалізації економічних заходів управління енергозбереженням у вигляді системи

зарубіжних компаній та українських підприємств. На основі статистичної інформації визначено динаміку інвестицій у нематеріальні активи підприємств країни. Виділено основні проблеми впровадження та використання нематеріальних активів на українських підприємствах виробничого сектору в умовах постіндустріальної економіки, що стосуються фінансування, обліку, оцінки та амортизації. На основі проведеного дослідження, запропоновано низку положень, що сприятимуть покращенню функціонування підприємств на основі раціонального та ефективного використання нематеріальних активів, а також генерації додаткового прибутку.

Ключові слова: нематеріальні активи, основний капітал, сутність нематеріальних активів, інвестиції у нематеріальні активи, облік нематеріальних активів, амортизація нематеріальних активів.

Епифанова Ирина, Маликова Елена

НЕМАТЕРИАЛЬНЫЕ АКТИВЫ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРАНЫ КАК ВАЖНАЯ И НЕОБХОДИМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОСНОВНОГО КАПИТАЛА

В статье рассмотрена сущность нематериальных активов, их составные части, а также определена роль и значимость нематериальных активов как важной составляющей основного капитала в условиях информационной и интеллектуальной революции современности. Проведено сравнение состояния нематериальных активов ведущих зарубежных компаний и украинских предприятий. На основе статистической информации определена динамика инвестиций в нематериальные активы предприятий страны. Выделены основные проблемы внедрения и использования нематериальных активов на украинских предприятиях производственного сектора в условиях постиндустриальной экономики, касающиеся финансирования, учета, оценки и амортизации. На основе проведенного исследования, предложен ряд положений, способствующих улучшению функционирования предприятий на основе рационального и эффективного использования нематериальных активов, а также генерации дополнительной прибыли.

Ключевые слова: нематериальные активы, основной капитал, сущность нематериальных активов, инвестиции в нематериальные

активы, учет нематериальных активов, амортизация нематериальных активов.

Epifanova Irina, Malikova Olena

INTANGIBLE ASSETS OF THE COUNTRY'S INDUSTRIAL ENTERPRISES AS AN IMPORTANT AND NECESSARY COMPONENT OF THE FIXED CAPITAL STOCK

The article studies the essence of the intangible assets and their components and also defines the role of the intangible assets as an important component of the fixed capital stock amid today's intellectual revolution. The conditions of the intangible assets of the leading foreign companies and of Ukrainian enterprises are compared. On the basis of statistical information the intangible assets investments dynamics of the country's industrial enterprises is determined in the article. The intangible assets implementation and usage main problems relating to financing, accounting, evaluation and depreciation on the Ukrainian enterprises of the manufacturing sector amid post-industrial economy are singled out. On the basis of the carried research the author proposes a number of provisions that may improve the functioning of the enterprises based on the rational use of the intangible assets, as well as on receiving of additional revenue.

Keywords: intangible assets, fixed assets, the nature of intangible assets, investments in intangible assets, accounting of intangible assets, amortization of intangible assets.

Постановка проблеми. Розвиток постіндустріальної економіки створює нові умови для формування основних активів підприємства. Вирішального значення набуває успішна участь у конкурентній боротьбі, що неможлива без розробки і впровадження нових видів продукції з метою її виходу як на внутрішній, так і зовнішній ринки. Посередником та каталізатором інноваційного розвитку підприємств у ринковій економіці виступають нематеріальні активи – важлива і необхідна складова основного капіталу. Але через комплекс існуючих проблем рівень їх впровадження і використання на українських підприємствах не відповідає умовам ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання аналізу використання нематеріальних активів (НМА) в Україні

этом для реализации всех трех направлений повышения энергоэффективности, приведенных в статье, Украина обладает не только необходимыми ресурсами, но и имеет соответствующие предпосылки для осуществления этих мероприятий. Задача стоит в том, чтобы заинтересовать потенциальных инвесторов, в том числе и украинских, в реализации вышеуказанных мероприятий и должным образом организовать их выполнение.

Ключевые слова: конкурентоспособность предприятия, энергоемкость ВВП, энергоэффективность экономики, энергоемкость предприятия.

Litvinov Alexander, Kholostenko Valeria

POWER INTENSITY OF GDP AND THE WAYS OF IMPROVING THE ENERGY EFFICIENCY OF UKRAINIAN ECONOMY

The article dwells upon the problem of high power intensity of Ukraine's GDP and describes the tendency to its change. The directions of reducing power intensity as well as increasing competitiveness of Ukrainian enterprises and national production in terms of efficient energy consumption are described in the article. Due to the high energy intensity of GDP of Ukraine and the unfavorable situation on the market of traditional energy problem enhancing energy efficiency becomes extremely important. In addition, for the implementation of all three areas to improve energy efficiency in the article, Ukraine has not only the resources, but also has the appropriate conditions for the implementation of these measures. The task is to attract potential investors, including Ukrainian, in the implementation of the above activities and to properly organize their implementation.

Keywords: competitiveness of enterprises, power intensity of GDP, power intensity of enterprise, energy efficiency of economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Визначення рівня енергоемності ВВП та шляхів підвищення енергоефективності економіки являється надзвичайно важливою областю наукових досліджень. Результатом динамічного розвитку ринкової економіки та її елементів є все зростаючі обсяги виробництва і, як наслідок,

ЕНЕРГОЄМНІСТЬ ВВП ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто проблему високої енергоемності ВВП України та висвітлено тенденцію її зміни. Визначено напрямки зниження енергоемності, підвищення конкурентоспроможності українських підприємств та національної продукції в сфері енергоефективності. Через високу енергоемність ВВП України та несприятливу ситуацію на ринку традиційних енергоресурсів проблема підвищення енергоефективності економіки стає надзвичайно актуальною. При цьому для реалізації усіх трьох напрямків підвищення енергоефективності, наведених у статті, Україна володіє не тільки необхідними ресурсами, але і має відповідні передумови для здійснення цих заходів. Задача постає в тому, щоб зацікавити потенційних інвесторів, в тому числі й українських, у реалізації вищезазначених заходів та належним чином організувати їх виконання.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, енергоемність ВВП, енергоемність підприємства, енергоефективність економіки.

Литвинов Александр, Холостенко Валерия

ЭНЕРГОЕМНОСТЬ ВВП И ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье рассмотрено проблему высокой энергоемности ВВП Украины и освещено тенденцию ее изменения. Определено направления снижения энергоемности, повышения конкурентоспособности украинских предприятий и национальной продукции в сфере энергоэффективности. Из-за высокой энергоемности ВВП Украины и неблагоприятной ситуации на рынке традиционных энергоресурсов проблема повышения энергоэффективности экономики становится чрезвычайно актуальной. При

знайшли відображення у роботах вчених: В. Сизоненко, Т. Мізерна, О. Обутна та ін.

У статтях [1; 2, с. 63–66] В. Ясишина, В. Манакін та О. Рябенко висвітлюють основні проблеми обліку нематеріальних активів.

У роботах [3, с.132-135; 4] О. Гребешкова, О. Мельнік та Т. Гараніна акцентують увагу на управлінні нематеріальними активами (НМА) підприємства.

І. Боярко та І. Стояненко у статтях [5, с. 86–94; 6] досліджують роль нематеріальних активів у процесі функціонування суб'єктів господарювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне працям науковців, на даному етапі залишається багато невисвітлених питань стосовно економічної сутності нематеріальних активів та їх ролі в ході функціонування сучасних підприємств. Також потребують уваги аналіз проблем практичного застосування нематеріальних активів на українських виробничих підприємствах в сучасних умовах господарювання, а також висвітлення проблем щодо їх обліку та амортизації.

Постановка завдання. Основним завданням статті є узагальнення ролі та значення нематеріальних активів як складового компоненту основного капіталу і висвітлення основних проблем впровадження та використання нематеріальних активів на українських підприємствах виробничого сектору економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для здійснення виробничої діяльності економічні суб'єкти використовують певні ресурси, серед яких важливішу роль відіграє основний капітал. Формами основного капіталу на підприємстві є основні засоби, нематеріальні активи та фінансові інвестиції. Віддаючи належне значенню основних засобів та фінансових інвестицій, розглянемо детальніше вплив нематеріальних активів на ефективну діяльність підприємств.

Сутність нематеріальних активів виявляється у відсутності матеріальної основи, але при цьому вони можуть бути ідентифіковані та утримуються підприємством в цілях використання для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях, надання в оренду з метою отримання прибутку протягом довгострокового періоду (більше одного року або одного операційного циклу, якщо він

перевищує один рік).

Згідно з П(С)БО 8 до нематеріальних активів належать [7]:

- Права користування природними ресурсами.
- Права користування майном.
- Права на знаки для товарів і послуг.
- Права на об'єкти промислової власності.
- Авторські та суміжні з ними права.
- Гудвіл (ділова репутація).
- Інші нематеріальні активи.

У сучасній економіці важко переоцінити роль нематеріальних активів. Це зумовлено розширенням господарського обороту підприємств, швидкістю і масштабами технологічних змін, поширенням інформаційних технологій, ускладненням і інтеграцією ринків України. Кожен з елементів нематеріальних активів при вчасному впровадженні та раціональному управлінні може значно покращити показники ефективності діяльності окремого підприємства. Так, використання об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві підвищує конкурентоспроможність підприємства, збільшуються обсяги продажів і, як наслідок, прибуток; збільшення частки нематеріальних активів у загальній кількості активів призводить до зростання іміджу підприємства та його інвестиційної привабливості. За рахунок збільшення частки нематеріальних активів у вартості нової продукції і послуг збільшується їх наукоємність, що має велике значення для підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг.

Фокусування успішних зарубіжних компаній переважно на нематеріальних ресурсах доводить їх позитивну роль та значення для бізнесу.

Здійснений «НБК–групп» (консалтингова компанія, що входить до числа найбільших оціночних компаній Росії, і є одним з лідерів цього ринку в галузі оцінки об'єктів інтелектуальної власності та нематеріальних активів) вибірково аналіз фінансової звітності за 2011 рік провідних публічних зарубіжних компаній показує, що середнє значення співвідношення величини нематеріальних активів до сукупної величини необоротних активів становить близько 26%. Найбільшу питому вагу нематеріальних активів мають підприємства ІТ–сфери: 79%, за ними йдуть компанії, що працюють в галузі

navch. posib. / S.M. Ilyashenko. – 2-ge vy`d., pererob. i dop. – Sumy` : VTD “Universy`tets`ka kny`ga”; K.: Vy`davny`chy`j dim “Knyagy`nya Ol`ga”, 2005. – 324 s.

8. Innovacijny`j menedzhment / S.D. Y`t`enkovej. – M.: YuNY`TY`, 2000.

9. Koverga S.V., Merkusheva T.V. Stvorennya innovacijny`x struktur v konteksti regional`nogo rozvy`tku / S.V. Koverga, T.V. Merkusheva // Teory`ya y` prakty`ka ekonomy`ky` y` predpry`ny`matel`stva. – Simferopol` : TNU. – 2004. – S. 125-126.

10. Makarov Э.П. Y`nformaty`zacy`ya y`nnovacy`onnoj deyatel`nosti` / Э.П. Makarov //Upravleny`e y`nnovacy`yamy`. Stanovleny`e y` razvy`ty`e maloj texnologo`cheskoj fy`rmy. – M.: ANX, 2002. – S. 223-224

11. Regional`ni aspekty` innovacijnogo rozvy`tku / Bubenko P.T. — Xarkiv: NTU «XPI» 2002.

12. Joxna M.A. Ekonomika i organizaciya innovacijnoyi diyal`nosti: navch. posib. / M.A.Joxna, V.V. Stadny`k. – K. : Vy`d. centr «Akademiya», 2005. – 400 s.

13. Chuxraj N.I. Tovarna innovacijna polity`ka : pidruchny`k /N.I. Chuxraj, R.V. Patora. – K.: Vy`d-vo "Kondor", 2006. – 398 s.

14. Fedulova L.I. Texnologichna polity`ka v sy`stemi strategiyi ekonomichnogo rozvy`tku / L.I. Fedulova // Ekonomika i prognozuvannya. 2010. – #1. – S.20–38.

15. Shumpeter J. Teory`ya ekonomy`cheskogo rozvy`ty`ya. Kapu`taly`zm, socy`aly`zm y` demokraty`ya / predy`sl. V. S. Avtonomova. - M.: ЭКСМО, 2007. – 864 s.

16. Oficijny`j sajt Derzhavnogo komitetu staty`sty`ky` Ukrainy` [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету.

12.11.2014

деятельности / Э.П. Макаров // Управление инновациями. Становление и развитие малой технологической фирмы. – М.: АНХ, 2002. – С. 223-224

11. Регіональні аспекти інноваційного розвитку / Бубенко П.Т. — Харків: НТУ «ХПІ» 2002.

12. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / М.А.Йохна, В.В. Стадник. – К. : Вид. центр «Академія», 2005. – 400 с.

13. Чухрай Н.І. Товарна інноваційна політика : підручник /Н.І. Чухрай, Р.В. Патора. – К.: Вид-во "Кондор", 2006. – 398 с.

14. Федулова Л.І. Технологічна політика в системі стратегії економічного розвитку / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. 2010. – №1. – С.20–38.

15. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм і демократія / предисл. В. С. Автономова. - М.: ЭКСМО, 2007. – 864 с.

16. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

1. Аку`мова У`М. Restructury`zacy`ya predpny`yaty`j v promyshlennosty` Ukrayny: napravleny`ya y` metody / У`М. Аку`мова. –Х.: Ву`znes-У`nform, 2002. – 284 с.

2. Breus S.V. Analiz innovacijnoyi diyal`nosti promy`slovy`x pidpny`yemstv v Ukrayini / S.V. Breus // Aktual`ni problemy` ekonomiky`. – 2004. – #5. – S. 121-128.

3. Gamidov G.S. Innovacijna ekonomika: strategiya, polity`ka, rishennya / G.S. Gamidov, T.A. Ismayilov, I.L. Tukkel`. – SPb., 2007. – 217 s.

4. Ekonomika i organizaciya innovacijnoyi diyal`nosti / Stel`mashhuk A.M. – Ternopil`: Ekonomichna dumka, 2001. – 128 s.

5. Zhary`kov, У`.А. Upravlenchesky`j aspekt povysheny`ya y`nnovacy`onnoj akty`vnosty` predpny`yaty`ya / У`.А. Zhary`kov. – Tambov: Pershy`na, 2007.

6. Pro innovacijnu diyal`nist`: zakon Ukrayiny`. [Elektronny`j resurs]. – Dostupny`j z <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

7. Ilyashenko S.M. Upravlinnya innovacijny`m rozvy`tkom:

охорони здоров'я та зв'язку (65% і 43% відповідно) [8], на машинобудівну сферу та хімічні матеріали припадає 33% та 32% відповідно. Завершують вибірку, що аналізується, підприємства атомної галузі – близько 5,5%.

На українських підприємствах такої оцінки не проводилося, але зробити висновки про стан нематеріальні активи можна на підставі даних про їх фінансування. Не зважаючи на те, що інвестиції у нематеріальні активи мають слабку позитивну динаміку, їх частка у загальній кількості активів не перевищує 4%. (рис.1 та рис. 2). Можна припустити, що і частка нематеріальних активів у загальній величині необоротних активів підприємств складає приблизно 4%, що майже в 7 разів нижче, ніж у провідних зарубіжних компаній. Таке положення справ є одним з факторів низької конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку.

Інвестиції у нематеріальні активи

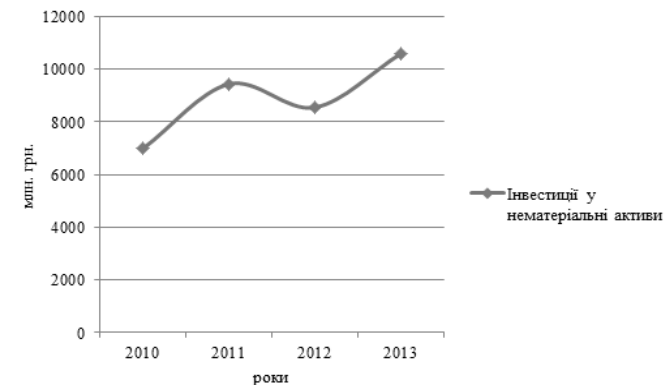

Рис. 1. Інвестиції у нематеріальні активи. Розроблено авторами за даними [9]

Незадовільний стан основних засобів змушує концентрувати увагу українських виробників саме на них та виділяти більшість коштів на фінансування матеріальних активів. Нехтуючи значенням нематеріальних активів, на їх інвестування виділяються незначні кошти, що призводить українські підприємства до циклічної пастки: основні засоби все більше зношуються, нові технології не впроваджуються, падає репутація та конкурентоспроможність. Окрім того, внесок НМА у ефективність діяльності фірми стане відчутним

лише тоді, коли значно зростає частка нематеріальних активів у загальній кількості активів, а це довгий і витратний процес.

Рис. 2. Капітальні інвестиції за видами активів. Розроблено авторами за даними [9]

Серед інших проблем варто наголосити на те, що нематеріальні активи, залучені в розрізненому порядку слабо перетворюються на механізм оновлення та модернізації виробництва. Раціональна комбінація нематеріальних активів є прерогативою підприємства. Важливою особливістю є те, що вони в раціональним чином сформованій системі, трансформують нові знання та інформацію в інноваційні виробничі технології, які обумовлюють ефективність формування і розвитку інноваційного потенціалу підприємства. [10]

Відсутність систематичного управління, обліку та контролю за НМА – ці аспекти гальмують процес впровадження нематеріальних активів на вітчизняних підприємствах. Недосконалість законодавчої бази стає на заваді постановці об'єктів інтелектуальної власності на облік як нематеріальних активів. Важливість даної операції підтверджується тим, що таким чином здійснюється внесок у статутний капітал, амортизація, зменшується база оподаткування. Але на практиці унікальні нематеріальні активи часто не враховують в балансі. Наприклад, гудвіл не враховується в балансі підприємства до тих пір, поки не відбудеться акт купівлі-продажу підприємства. Відсутність обліку НМА знижує реальну вартість акцій, завдає шкоди майновим інтересам власників тим, що негативно позначається при визначенні часток їх участі.

При кредитуванні бізнесу правильний та повний облік нематеріальних активів також необхідний. Для кредитора повна оцінка

потребує підвищення інноваційної діяльності у процесі розвитку підприємств. Вітчизняні підприємства відчувають велику нестачу фінансових ресурсів, які необхідні для інноваційного розвитку. Лише при умові економічних перетворень та створення нових організаційно-економічних рішень можливий вихід з кризового стану в якому зараз знаходяться підприємства. Тому на державному рівні інноваційна політика повинна стимулювати інноваційний розвиток промислових підприємств та впроваджувати інновації, для розвитку всієї економіки.

Література

1. Акімова І.М. Реструктуризація підприємств в промисловості України: напрямки і методи / І.М. Акімова. — Х.: Бізнес-Інформ, 2002. — 284 с.
2. Бреус С.В. Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні / С.В. Бреус // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — №5. — С. 121-128.
3. Гамідов Г.С. Інноваційна економіка: стратегія, політика, рішення / Г.С. Гамідов, Т.А. Ісмаїлов, І.Л. Туккель. — СПб., 2007. — 217 с.
4. Економіка і організація інноваційної діяльності / Стельмащук А.М. — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — 128 с.
5. Жариков, І.А. Управленческий аспект повышения инновационной активности предприятия / И.А. Жариков. — Тамбов: Першина, 2007.
6. Про інноваційну діяльність: закон України. [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
7. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: навч. посіб. / С.М. Ілляшенко. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Суми: ВТД “Університетська книга”; К.: Видавничий дім “Княгиня Ольга”, 2005. — 324 с.
8. Інноваційний менеджмент / С.Д. Ильенковой. — М.: ЮНИТИ, 2000.
9. Коверга С.В., Меркушева Т.В. Створення інноваційних структур в контексті регіонального розвитку / С.В. Коверга, Т.В. Меркушева // Теория и практика экономики и предпринимательства. — Сімферополь: ТНУ. — 2004. — С. 125-126.
10. Макаров Э.П. Информатизация инновационной

технічного потенціалу, підвищувати кількість інноваційних технологій, знань, продуктів [9].

Серед причин, що стимулюють активне впровадження інновацій, головними є.

1. Ускладнення технології виробництва нових виробів.
2. Зростання впливу наукових відкриттів на виробництво.
3. Ризик помилок від прийнятих науково-технічних та управлінських рішень.
4. Інтенсифікація науково-технічних процесів і раціональне використання ресурсів.
5. Удосконалення методів управління.

Таким чином, узагальнюючи, можна сказати, що для підвищення інноваційної активності підприємств необхідно:

- створити нову інноваційну інфраструктуру (технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій), яка б контролювала інноваційну діяльність так конкурентоспроможність підприємств, їх ефективне використання науково-технічного потенціалу;
- формування нової організаційної системи управління, яка б підходила для інноваційної діяльності;
- залучення кваліфікованого персоналу, для розробки нових технологій;
- активізація науково-технічного співробітництва;
- розвиток венчурних компаній та інноваційних фондів, які забезпечують фінансування інноваційних процесів;
- впровадження змін у законодавстві стосовно пільгової системи в інноваційній діяльності;
- вдосконалення системи макетнику на підприємстві.

Висновок. Процес впровадження інновацій називають дифузією технологій. Швидкість дифузії залежить від ефективності технологічної інновації. Чим раніше підприємства починають вести інноваційну діяльність, тим швидше (і дешевше) вони зможуть наздогнати лідерів. Виникає необхідність виділення причин, пов'язаних з інноваційною активністю підприємств. Національні особливості ведення бізнесу і використання інновацій в конкурентній боротьбі присутні об'єктивно і, отже, існують об'єктивно національні системи та стилі бізнесу та інновацій, як об'єкт досліджень.

Підсумовуючи вище викладене, можна сказати, країна

всіх активів фірми сприяє зменшенню кредитних ризиків, а для позичальника – створює нові можливості кредитування і збільшує вартість заставного майна. На ринку купівлі-продажу бізнесів, кожен учасник зацікавлений у необхідності правильного обліку вартості гудвілу та інших нематеріальних активів, а особливо, тих, які нерозривно зв'язані з попереднім власником. Причина цього криється у тому, що даний нематеріальний актив може становити значну частину вартості придбаного бізнесу і його втрата значно знизить прибутковість, а також може призвести до банкрутства.

Подолання названих вище проблем можливо при використанні сучасного методичного забезпечення та інформаційної бази, спираючись на основні положення при впровадженні та використанні НМА на підприємстві (рис. 3), що сприятимуть більш гармонійному його розвитку.

Рис. 3. Вихідні положення при впровадженні НМА на підприємство. Розроблено авторами

Висновки і перспективи подальших розробок. В умовах інформаційної та інтелектуальної революції структура компаній поступово змінюється, перевагу отримують нематеріальні ресурси. Генерація додаткового прибутку, зниження витрат, підтримка доброї репутації – є одними з економічних вигод впровадження нематеріальних активів на сучасному підприємстві.

На вітчизняних підприємствах існують певні проблеми, пов'язані з використанням нематеріальних активів: у першу чергу, недостатнє фінансування, як наслідок, розбалансованість структури матеріальних та нематеріальних активів; недостатнє розуміння ролі нематеріальних активів керівниками; недосконалість законодавчої бази та обліку нематеріальних активів.

Виходом з такої ситуації може бути кардинальна зміна застарілих методів функціонування підприємств, що ґрунтуються на індустріальних принципах, та поступовий перехід підприємств на інноваційний розвиток з відведенням превалюючої ролі нематеріальним активам.

Література

1. Економічний зміст та класифікація нематеріальних активів для цілей бухгалтерського обліку / В. В. Ясишена // Ефективна економіка № 8. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2227>.
2. Манакін В. Проблема обліку нематеріальних активів в Україні / В. Манакін, О. Рябенко // Схід. – 2010. – № 2 (102). – С. 63–66.
3. Гребешкова О. М. Базові положення стратегічного управління нематеріальними активами підприємства / О.М. Гребешкова, О.В. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – №6. – Т.2 (122). – С.132–135.
4. Роль нематеріальних активів в створенні цінності компанії: теоретичні та практичні аспекти / Т.А. Гараніна // Корпоративні фінанси. – 2009. – № 4 (12). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://spbu.ru/files/scientific_works/garanina/garanina-rol-nematerialny-aktivov.pdf.
5. Боярко І. М. Роль нематеріальних активів у створенні

платежів. Розрізняють такі види ліцензій:

1) проста ліцензія обмежує обсяг виробництва продукції, її реалізацію ліцензіатом на певній території, забороняє продаж ліцензії третім особам, в той час як ліцензіар може здійснити її вторинну продаж;

2) виняткова ліцензія дає право ліцензіату монопольно розпоряджатися предметом ліцензії, а ліцензіар втрачає аналогічні права;

3) повна ліцензія, застосовується вкрай рідко, передбачає передачу ліцензіату всіх без винятку прав на предмет ліцензії, що означає продаж патенту.

Проблему підвищення якості продукції, її конкурентоспроможності можна досягти за рахунок впровадження нових технологічних процесів, збільшення технологічного рівня виробництва, покращення системи управління. Для підтримання та підвищення своєї конкурентоспроможності підприємства повинні формувати інноваційну та науково-технічну політику, за допомогою якої підприємство розробляє нові стратегії, плани та програми інноваційної діяльності; здійснює контроль за розробкою нової продукції та її впровадженням; перевіряє фінансове та матеріальне забезпечення; проводить впровадження кваліфікованого персоналу; створює групи для вирішення інноваційних проблем.

Реалізація такої політики потребує:

- посилення контролюючої ролі держави;
- зосередження інвестицій на розвитку виробництв, які впливають на зростання інвестиційних ресурсів;
- підтримування інтеграційних процесів, які впливають на потенціал та підвищення конкурентоспроможності;
- вдосконалення процесу відбору інвестиційних проектів.

Для успішного розвитку інноваційної політики необхідна збалансована взаємодія технічного, виробничого, наукового та підприємницького потенціалів, якісна розробка та впровадження інноваційних процесів не тільки на підприємстві, а й введення інновацій в економіку країни. Це означає, що національна економіка повинна впроваджувати інноваційну модель розвитку, яка буде включати пряме бюджетне фінансування як на національному так і на регіональному рівні. Крім цього, поліпшувати якість науково-

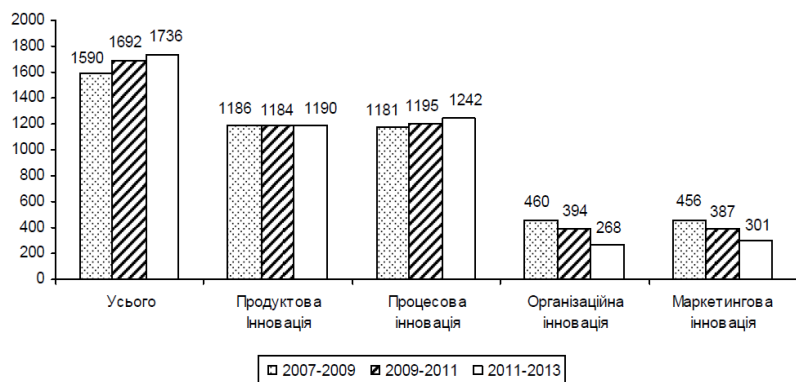

Рис. 3. Розподіл кількості промислових підприємств, що впровадили інновації протягом трьох років, за типами інновацій [16]

Найбільший вплив на управління технологічними інноваціями є трансфер технологій. Трансфер робить технології доступними для широкого кола користувачів, це сприяє подальшому використанню і відтворенню технологій, а також створенню нових продуктів, процесів, матеріалів або послуг. Цей процес включає організацію спільного виробництва, розробку досліджень, передачу технологічної інформації.

Трансферт інновацій – це один з ринкових регуляторів розповсюдження нововведень, який законодавчо дозволяє передачу права використання нововведень і нововведень як носіїв нових цінностей (вартостей) іншим суб'єктам інноваційної діяльності. Інноваційний трансферт враховує іменну цінність інновацій, інтелектуальний вклад авторів. Спеціально створювані органи в сфері патентно-ліцензійної діяльності охороняють і засвідчують права на інновацію у вигляді, наприклад, винахода або нової технології виробництва продукції. Ліцензію на використання такого роду інновацій видає власник патенту. У найбільш поширених випадках ліцензування являє собою процес передачі промислової власності на підставі угоди договірних сторін.

Ліцензійну угоду на передачу патентних прав оформляється договором купівлі-продажу за звичайними юридичним нормам і передбачає не тільки розмір винагороди, а й порядок здійснення

цінності компанії / І. М. Боярко, Я. В. Самусевич // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 86–94.

6. Роль нематеріальних активів в діяльності суб'єктів господарювання: світові тенденції та українські реалії / І. Стояненко // Науковий клуб SOPHUS. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://sophus.at.ua/publ/2013_12_19_20_kampodilsk/sekcija_1_2013_12_19_20/rol_nematerialnih_aktiviv_v_dijalnosti_sub_ektiv_gospodarjuvannja_svitovi_tendenciji_ta_ukrajinski_realiji/43-1-0-792.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 28 жовтня 1998 р. N 1706 (1706–98–п) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

8. Вовлечение в экономический оборот интеллектуального потенциала российских предприятий / А. Айгинин // ООО «НКБ–групп». – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbkg.ru/upload/Vovlechenie_v_economicheskij_oborot_intellektualnogo_potenciala_rossijskih_predpriyatij.pdf

9. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Роль нематеріальних активів у стратегії розвитку промислових підприємств / А.М. Ревва // – Сборник научных работ «Стратегия и механизмы регулирования промышленного развития». – 2012. – №4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://industrial-dr.in.ua/SiteDocs/16.htm>.

1. Ekonomichniy zmist ta klasyfikatsiia nematerialnykh aktiviv dlia tsilei bukhgalterskoho obliku [Elektronnyi resurs] / V. V. Yasysheva // Efektyvna ekonomika # 8. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2227>.

2. Manakin V. Problema obliku nematerialnykh aktiviv v Ukraini /V. Manakin, O. Riabenko // Skhid. – 2010. – # 2 (102). – Bibliohr.: 11 nazv. – ukr. – s. 63–66.

3. Hrebeshkova O. M. Bazovi polozhennia stratehichnoho upravlinnia nematerialnymy aktivamy pidpriemstva / O.M. Hrebeshkova, O.V. Melnyk // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2008. – #6. – T.2 (122). – s.132–135.

4. Rol nematerialnykh aktivov v sozdanii tsennosti kompanii: teoreticheskie i prakticheskie aspekty [Elektronnyy resurs] / T.A. Garanina // Elektronnyy zhurnal Korporativnyye finansy. – 2009. – # 4 (12). – Rezhim dostupu: http://spbu.ru/files/scientific_works/garanina/garanina-rol-nematerialny-aktivov.pdf.

5. Boiarko I. M. Rol nematerialnykh aktivov u stvorenni tsinnosti kompanii / I. M. Boiarko, Ya. V. Samusevych // Aktual. probl. ekonomiky. – 2011. – # 3. – Bibliohr.: 11 nazv. – ukr. – s. 86–94.

6. Rol nematerialnykh aktivov v diialnosti subiektiv hospodariuvannya: svitovi tendentsii ta ukrainski realii [Elektronnyy resurs] / I. Stoianenko // Naukovyi klub SOPHUS. – 2013. – Rezhym dostupu: http://sophus.at.ua/publ/2013_12_19_20_kampodilsk/sekcija_1_2013_12_19_20/rol_nematerialnykh_aktivov_v_diialnosti_sub_ektiv_gospodarjuvannya_svitovi_tendenciji_ta_ukrajinski_realiji/43-1-0-792.

7. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 8 «Nematerialni aktyvy» vid 28 zhovtnia 1998 r. N 1706 (1706–98–p) [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

8. Vovlechenie v ekonomicheskij oborot intellektualnogo potentsiala rossijskikh predpriyatij [Elektronnyy resurs] / A. Ajginin // OOO «NKB–grupp». – 2012. – Rezhim dostupu: http://www.nbkg.ru/upload/Vovlechenie_v_economicheskij_oborot_intellektualnogo_potentsiala_rossijskikh_predpriyatij.pdf

9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Rol nematerialnykh aktivov u stratehii rozvytku promyslovykh pidpriemstv [Elektronnyy resurs] / A.M. Revva // – Sbornyk nauchnykh rabot «Stratehiya u mekhanizmy rehulyrovanyia promyshlennoho razvytyia». – 2012. – #4. – Rezhym dostupu: <http://industrial-dr.in.ua/SiteDocs/16.htm>.

Рецензент: Бельтюков Є.А., д.е.н., професор, зав. кафедрою економіки підприємства Одеського національного політехнічного університету.

2.10.2014

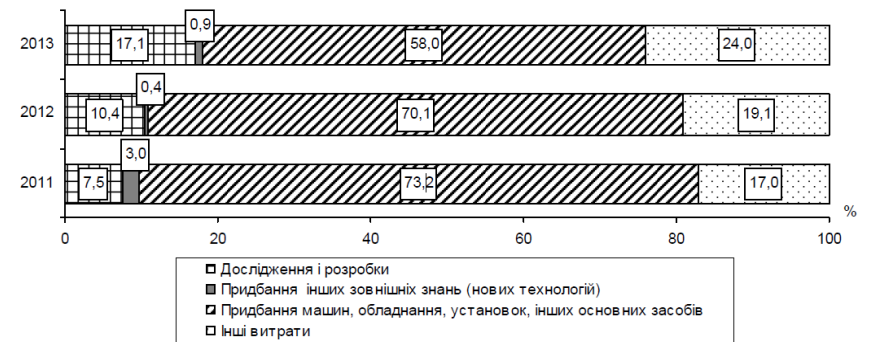

Рис. 2. Розподіл обсягів витрат за напрямками інноваційної діяльності [16]

Упровадженням інновацій у трьохрічний період займалось 1736 підприємств (17,0% серед обстежених промислових і 72,9% серед інноваційно активних підприємств протягом останніх трьох років).

Інноваційну продукцію запровадили 1190 підприємств, з яких 296 – нову для ринку і 1031 – нову лише для підприємства; інноваційні процеси впровадили 1242 підприємства, з яких 1085 – нові або вдосконалені методи обробки чи виробництва продукції, 199 – нові або вдосконалені методи логістики, доставки чи розповсюдження продукції та 323 – нову або вдосконалену діяльність із підтримки процесів, зокрема системи матеріального обслуговування, операцій щодо закупівель, обліку та розрахунків; з метою задоволення потреб споживачів, а також збільшення обсягів продажу 301 підприємство упровадило маркетингові інновації; 268 підприємств підвищували ефективність своєї діяльності шляхом упровадження організаційних інновацій.

удосконалення старих, що спрямоване на покращення та полегшення роботи технологічного процесу. Тому, при використанні технологічних інновацій підприємство зосереджується на розширенні та вихід на нові ринки збуту, та вихід не тільки на національний рівень, а й на міжнародний.

Тобто технологічні інновації можуть покращувати якість продукту або вдосконалення старого. Така інновація може робити акцент на підвищення продуктивності виробництва. Це можна досягти, якщо нарощувати обсяг виробництва звичайного за якістю продукту завдяки таких самих або при збільшенні витрат. При впровадженні технологічної інновації можна розраховувати на зниження собівартості продукту, завдяки чому виникає можливість знизити ціну на товар та мати переваги серед конкурентів. Тому технологічні інновації сприяють збільшенню обсягів продажу та створення нових вдосконалених продуктів.

Технологічні інновації впроваджуються, насамперед, при розробці нових видів продуктів або збільшення частки інноваційної продукції. На жаль, на практиці не завжди виконуються послідовність : нова технологія – нова продукція – зростання об'ємів реалізації удосконаленої або нової продукції. Тому виникає потреба у більш детальному дослідженні механізму впровадження технологічних інновацій на промисловому підприємстві.

За даними Держстандарту[16], на технологічні інновації у 2013 році 1337 підприємств витратили 9,6 млрд.грн. (у 2012р. – 1362 підприємства і 11,5 млрд.грн.). У 2013р. частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення порівняно з 2012р. скоротилася з 70,1% до 58,0%, в той час як витрати на науково-дослідні розробки (далі – НДР) та інші витрати, в числі яких витрати на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій, зросли відповідно до 17,1% і 24,0%. Частка витрат на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) залишається досить низькою (0,9%) (рис.2).

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Стаття присвячена особливостям впровадження технологічних інновацій на промисловому підприємстві. Метою даної статті є висвітлення та обґрунтування особливостей впровадження технологічних інновацій на промисловому підприємстві. Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності промислових підприємств та визначено підходи вітчизняних та зарубіжних вчених щодо класифікації інновації. Досліджено чинники та тенденції інноваційної активності у промисловості. Проаналізовано рівень використання інновацій промисловими підприємствами. Розглянуто сутність та особливості впровадження технологічних інновацій на промисловому підприємстві та фактори, які впливають на підвищення інноваційної діяльності. Значна увага приділяється проблемам і перспективам активізації технологічних інновацій та підвищенню науково-технічної діяльності підприємства. За даними Держстандарту визначено розподіл обсягів витрат за напрямками інноваційної діяльності та розподіл кількості промислових підприємств, що впровадили інновації протягом трьох років. Звернули увагу на вплив трансферу інновацій на управління технологічними інноваціями.

Ключові слова: інновації, технологічні інновації, трансфер інновацій, підвищення інноваційної активності

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Статья посвящена особенностям внедрения технологических инноваций на промышленном предприятии. Целью данной статьи является освещение и обоснование особенностей внедрения технологических инноваций на промышленном предприятии. Проанализировано современное состояние инновационной деятельности промышленных предприятий и определены подходы

отечественных и зарубежных ученых по классификации инновации. Исследованы факторы и тенденции инновационной активности в промышленности. Проанализирован уровень использования инноваций промышленными предприятиями. Рассмотрены сущность и особенности внедрения технологических инноваций на промышленном предприятии и факторы, которые влияют на повышение инновационной деятельности. Значительное внимание уделяется проблемам и перспективам активизации технологических инноваций и повышению научно-технической деятельности предприятия. По данным Госстандарта определено распределение объемов затрат по направлениям инновационной деятельности и распределение количества промышленных предприятий, внедривших инновации в течение трех лет. Обратили внимание на влияние трансфера инноваций на управление технологическими инновациями.

Ключевые слова: инновации, технологические инновации, трансфер инноваций, повышение инновационной активности

Lapin Oleksiy, Marchuk Nataliia

FEATURES OF TECHNOLOGICAL INNOVATION IN AN INDUSTRIAL PLANT

This article is devoted to the peculiarities of know-how in the industrial enterprise. The purpose of this paper is to present and study features the introduction of technological innovations in an industrial plant. The current state of innovation of industrial enterprises and the approaches of domestic and foreign scholars on the classification of innovation. The factors and trends in innovative activity in the industry. The level of innovation by industry. The essence and characteristics of know-how in the industrial enterprise and the factors that influence the increase in innovation. Much attention is paid to the problems and prospects of boosting technological innovation and enhance the scientific and technical business enterprise. According to State Standard defines allocation of costs of innovation activity and distribution of industrial enterprises introduced innovations in three years. Drew attention to the impact of the transfer of innovations on the management of technological innovation.

Keywords: innovation, technological innovation, transfer of innovation, increased innovation activity.

- продуктивні інновації, орієнтовані на виробництво і використання нових продуктів, тобто на засоби виробництва та предмети споживання;

- технологічні інновації, націлені на створення, удосконалення і застосування нової технології, тобто це зміни у засобах та методах виробництва;

- соціальні, орієнтовані на побудову і функціонування нових структур;

- комплексні, що представляють єдність кількох видів змін;

- ринкові, що дозволяють реалізувати потреби в продуктах, послугах на нових ринках;

- управлінські інновації, орієнтовані на зміни в організації і управлінні виробництвом.

На думку авторів, складовим елементом, що поєднує між собою всі види інновацій, є технологічні інновації (рис.1).

Рис.1. Взаємозв'язок видів інновацій [4]

Вони дають можливість отримувати зростання продуктивності факторів виробництва та (або) зниження виробничих витрат на одиницю продукції. Завдяки технологічним інноваціям можна створити новий продукт або вдосконалити існуючий, при використанні нової науково-технічної бази або нових матеріальних ресурсів. Це є однією з переваг, бо при використанні старої технології такий процес – неможливий. Технологічні інновації мають вплив і на управлінські інновації. При цьому впроваджуються нові методи управління, новий стиль керівництва, змінюється організаційна структура, відбувається новий підбір кадрів, враховуючи інноваційні зміни і інтереси учасників інноваційного процесу. Зв'язок технологічних інновацій з продуктивними полягає в тому, що при розробці нових продуктів чи технології вона буде створюватись з використання нових ресурсів чи

- гнучкістю, які забезпечують адаптацію інноваційної інфраструктури до змін вимог ринку та зовнішньої кон'юнктури.

У науковій літературі існує безліч різноманітних підходів до трактування поняття «інновації».

Термін «інновація» запровадив австрійський економіст Йозеф Шумпетер (1883 - 1950), який у 1912 р. в праці «Теорія економічного розвитку» вжив словосполучення «нова комбінація», маючи на увазі нову якість засобів виробництва, що досягалася шляхом певних поліпшень існуючого обладнання, введення нових засобів виробництва або систем його організації. У наступних працях Шумпетер замість терміну «нова комбінація» застосовував термін «інновація» [12].

Відкриття і винаходи не мають соціальної та економічної цінності, якщо не стають основою нововведення на ринку. Так, американський економіст Б. Твісс зауважує: «Винахід (новація) - формулювання, висування ідеї. Нововведення (інновація) - застосування, тобто процес, в якому винахід або ідея досягають економічного змісту» [12].

У Законі України поняття «інновація» трактується так : «Це новостворені (застосовані) й (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [6].

Узагальнюючи, можна сказати, що інновація — кінцевий результат інноваційної діяльності, що отримав утілення при виході на ринок нового чи вдосконаленого продукту, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності, або нового підходу до соціальних послуг.

Існує багато варіантів класифікації інновацій, які впливають на прийняття рішень у процесі управління інноваційною діяльністю підприємства. Типологія інновацій також дає змогу розмежувати нововведення та псевдоінновації. Крім того, класифікація інновацій за базовими ознаками та іншими характеристиками використовується під час прийняття управлінських рішень щодо інвестування нововведень.

Однією з класифікацій є класифікація інновацій за сферою застосування, тому розглянемо її детальніше.

Постановка проблеми. Розвиток світового співтовариства характеризується системною інтеграцією економік держав, міжнародної концентрацією капіталу, інтеграцією світових ринків і глобалізацією господарської діяльності компаній. Найважливішими його факторами стають науково-технічний прогрес і інтелектуалізація основних факторів виробництва. В сучасних умовах інноваційна діяльність в тій чи іншій мірі властива будь-якому виробничому підприємству. Навіть якщо підприємство не є лідером на ринку інновацій, то рано чи пізно воно неодмінно зіткнеться з необхідністю робити заміну морально застарілих технологій і продуктів. Застосування інноваційних ресурсів обумовлено необхідністю раціонального використання можливостей підприємств, що включають інвестиції в розробки, організацію взаємодії учасників інноваційної діяльності, управління інноваційними процесами на всіх етапах розробки і впровадження інновацій. Тому питання управління інноваційною діяльністю є дуже актуальними. Тим більше що така діяльність є дуже складною так, як поєднує у собі різноманітні наукові, технічні, економічні, соціальні, психологічні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури та ситуації в економіці свідчать про наявність інноваційного потенціалу та недостатній його затребуваності на вітчизняному ринку. Істотною умовою підвищення ефективності інноваційної діяльності та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності є їх конкурентоспроможність, значення якої посилюється з появою конкуруючих виробників інтелектуальної продукції.

Вплив інновацій на ефективність діяльності підприємства розкривав у своїх дослідженнях австрійський економіст Й.Шумпетер. Сьогодні тема інновацій є дуже поширеною серед вчених. Інноваційні процеси, які відбуваються на Україні розглядаються у роботах Чумаченко М.Г., Стеченко Д.М., Галицького А., Семиноженка В. Наукові праці Жаліла Я. та Пили В. присвячені тенденціям та закономірностям інноваційного розвитку промислових підприємств України. Чумаченко М., Чемодуров О. піднімають тему інноваційної політики, проблеми фінансування інноваційної діяльності та особливості використання технологічних інновацій на промислових підприємствах країни.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.

Актуальність теми полягає у використанні нових підходів до управління бізнесом, об'єктом якого є його інноваційні можливості. Максимізація інноваційного потенціалу спрямована на забезпечення виробничо-збутових можливостей. При цьому узгодження інноваційних та технологічних ресурсів – основа для цілеспрямованого управління розвитком виробничих систем.

Метою статті є висвітлення та обґрунтування особливостей впровадження технологічних інновацій на промисловому підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках спонукає вище керівництво компаній до активізації інноваційної діяльності, що дозволить створювати нову або удосконалювати вже існуючу продукцію, яка змогла б конкурувати та мати свої переваги на ринку, що забезпечувало б компанія збільшення прибутку та розширення ринків збуту. Саме бажання отримувати більший прибуток викликає необхідність створення нових виробів, впровадження нової технології, щоб задовольнити попит покупців. Це зумовлює впровадження нових інноваційних процесів, які частіше всього тісно пов'язані з виробничими процесами.

Інноваційний процес – процес перетворення наукового знання в інновацію, яка задовольняє нові суспільні потреби; послідовний ланцюг дій, що охоплює всі стадії створення новинки та її впровадження у практику. Відомий економіст Д.Брайт звертає увагу на те, що це єдиний процес, який включає в себе саме управління, науку, підприємство, техніку, економіку [12].

В Україні при впровадженні інноваційного процесу на підприємствах існує багато перешкод. Найпоширеніші серед них :

1. Невідповідність організаційної структури головним вимогам інноваційного розвитку.
2. Недостатня кількість фінансових ресурсів для розробки наукових досліджень і можливість використання інноваційних розробок.
3. Неякісне регулювання нормативно-правовою системою та недосконале стимулювання інноваційної діяльності.

Ефективність інноваційної діяльності визначається

інноваційною інфраструктурою. Інноваційна інфраструктура є основним інструментарієм і механізмом інноваційної економіки і є сукупністю взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих виробничо-технічних систем, організацій, фірм та відповідних організаційно-керуючих систем, необхідних і достатніх для ефективної інноваційної діяльності та реалізації інновацій, що володіють такими властивостями [3, 4]:

- розподілення по всіх регіонах у вигляді інноваційно-технологічних центрів, інноваційно-виробничих центрів, науково-технологічних центрів або інжинірингових фірм, які на місцях можуть вирішувати задачі обслуговуванні замовника або споживача;

- можливістю здійснення на місцях функціонально повного інноваційного циклу;

- універсальністю, яка дозволяє конкурентоспроможно забезпечити реалізацію інноваційного проекту в будь-якій області виробничого або обслуговуючого секторів економіки;

- професіоналізмом, який базується на сумлінному і якісному обслуговуванні замовника або споживача;

- конструктивністю, яка забезпечується орієнтацією на кінцевий результат (реалізація інноваційного проекту повинна супроводжуватися безперервним аналізом проміжних і кінцевих результатів; наявність достовірної зворотної інформації по досягатах проміжним і кінцевим результатам дозволяє виробити конструктивні пріоритети безпосередньо в ході розвитку інноваційного процесу і тим самим забезпечити замкнуту систему управління інноваціями за схемою: інновації - інвестиції - моніторинг проміжних і кінцевих результатів - інвестиції тощо);

- високим рівнем науково-технічного та виробничо-інноваційного потенціалу;

- кадровою забезпеченістю, в першу чергу інноваційних проектів, інноваційних структур та підрозділів підприємств, і можливістю постійного оновлення та вдосконалення персоналу інноваційних інфраструктур;

- фінансовою забезпеченістю (наявністю оборотного капіталу);

- високим рівнем автоматизованих засобів та інформаційних технологій, що прискорюють отримання кінцевого результату;